

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ
імені ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»**

Факультет менеджменту та маркетингу

Кафедра економіки і підприємництва

«На правах рукопису»
УДК 330.322

До захисту допущено:

Завідувач кафедри

_____ Світлана ТУЛЬЧИНСЬКА

«_____» _____ 20__ р.

Магістерська дисертація

зі спеціальності 051 «Економіка», освітньо-професійної програми
«Економіка бізнес-підприємства»

на тему: «Управління інвестиційною привабливістю підприємства з метою забезпечення сталого розвитку»

Виконала: студентка II курсу, групи УЕ-01мп
Очеретяна Олександра Вадимівна _____

Науковий керівник: д.е.н, професор
Гречко Алла Володимирівна _____

Консультант з економіко-математичного підрозділу:
к.е.н., доцент Кузьмінська Наталія Леонідівна _____

Рецензент: д.е.н., професор
Семенченко Наталія Віталіївна _____

Засвідчую, що у цій магістерській дисертації
немає запозичень з праць інших авторів без
відповідних посилань.

Студентка _____

Київ – 2021 року

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Факультет менеджменту та маркетингу

Кафедра економіки і підприємництва

Рівень вищої освіти – другий (магістерський) за освітньо-професійною програмою «Економіка бізнес-підприємства»

Спеціальність – 051 «Економіка»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ Світлана ТУЛЬЧИНСЬКА

« ____ » _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ

на магістерську дисертацію студентці

Очеретяній Олександрі Вадимівні

1. Тема дисертації «Управління інвестиційною привабливістю підприємства з метою забезпечення сталого розвитку», науковий керівник дисертації Гречко Алла Володимирівна, д.е.н., професор, затверджені наказом по університету від « ____ » _____ 20__ р. № _____

2. Строк подання студентом дисертації _____

3. Об'єкт дослідження: процес управління інвестиційною привабливістю.

4. Предмет дослідження: ефективність процесу управління інвестиційною привабливістю підприємства з метою забезпечення сталого розвитку.

5. Перелік завдань, які потрібно розробити:

– дослідити теоретико-методологічні засади управління інвестиційною привабливістю підприємства;

– надати сутнісну характеристику понять «інвестиції», «інвестиційна діяльність» та «інвестиційна привабливість» підприємства;

- охарактеризувати процес управління інвестиційною привабливістю підприємства з метою забезпечення його сталого розвитку;
- проаналізувати методичні підходи до аналізу та оцінки управління інвестиційною привабливістю підприємства;
- здійснити оцінку та проаналізувати процес управління інвестиційною привабливістю ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ»;
- охарактеризувати господарсько-правові засади функціонування ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ»;
- проаналізувати фінансово-економічний стан ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ»;
- здійснити оцінку ефективності управління інвестиційною привабливістю ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ»;
- провести кластерний аналіз представництв ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» за основними складовими оцінки управління інвестиційною привабливістю;
- обґрунтувати напрямки удосконалення процесу управління інвестиційною привабливістю ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ»;
- проаналізувати проблеми здійснення ефективного управління інвестиційною привабливістю ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» та шляхи їх вирішення;
- обґрунтувати пропозиції з метою вдосконалення процесу управління інвестиційною привабливістю ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ»;
- оцінити вплив запропонованих заходів на підвищення ефективності управління інвестиційною привабливістю ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ».

6. Орієнтовний перелік ілюстративного матеріалу: 27 таблиць, 28 рисунків.

7. Орієнтовний перелік публікацій:

- 1) Очеретяна О. В. Соціальна відповідальність бізнесу та соціальне підприємництво: характеристика і категорійні відмінності. *Розвиток підприємництва як фактор росту національної економіки: матеріали XIX Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Київ, 25 листопада 2020 року), 2020. С. 63.
- 2) Очеретяна О. В. Інтеграція принципів сталого розвитку в систему управління бізнес-процесами підприємства. *Моделювання та прогнозування економічних процесів: матеріали XV Всеукраїнської науково-практичної конференції* (м. Київ, 29 квітня 2021 року), 2021. С. 50-52.

3) Гречко А. В., Очеретяна О. В. Інвестиційне забезпечення сталого розвитку підприємств. *Розвиток підприємництва як фактор росту національної економіки: матеріали XX Міжнародної науково-практичної конференції* (м. Київ, 17 листопада 2021 року), 2021. С. 32.

4) Гречко А. В., Очеретяна О. В. Дослідження еволюції наукової думки в аспектах визначення сутності поняття «сталий розвиток підприємства». *Підприємництво та інновації*. 2020. Вип. 15. С. 37-41.

5) Гречко А. В., Очеретяна О. В. Нефінансова звітність як інструмент підвищення інвестиційної привабливості підприємства. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 25. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-38>

6) Хринюк О. С., Очеретяна О. В. Фактори виникнення кризових явищ та забезпечення сталого розвитку підприємства. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 26. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/355>

7) Хринюк О. С., Очеретяна О. В. Особливості моделювання бізнес-процесу «управління інвестиційною привабливістю». *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 27. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/421>

8. Консультанти розділів дисертації

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Консультант з економіко - математичного розділу	Доц., к.е.н. Кузьмінська Н. Л., доцент кафедри економіки і підприємництва КПІ ім. Ігоря Сікорського		
Нормоконтроль	Доц., к.е.н. Кривда О. В., доцент кафедри економіки і підприємництва КПІ ім. Ігоря Сікорського		

9. Дата видачі завдання _____

10. Календарний план-графік виконання магістерської дисертації

№ з/п	Назва етапів виконання дипломної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Затвердження теми науковим керівником	21.09.2020 р.	
2	1-й розділ написання магістерської дисертації	22.03.2021 р.	
3	2-й розділ написання магістерської дисертації	06.09.2021 р.	
4	3-й розділ написання магістерської дисертації	02.11.2021 р.	
5	Попередній захист магістерської дисертації	16.11. – 17.11.2021 р.	

6	Строк подання магістерської дисертації на кафедру ЕіП	01.12.2021 р.	
7	Захист магістерської дисертації	20.12.2021 р. – 22.12.2021 р.	

Студентка

Олександра ОЧЕРЕТЯНА

Науковий керівник дисертації

Алла ГРЕЧКО

РЕФЕРАТ

Магістерська дисертація Очеретяної Олександри Вадимівни на тему «Управління інвестиційною привабливістю підприємства з метою забезпечення сталого розвитку» зі спеціальності 051 «Економіка», спеціалізації «Економіка бізнес-підприємства», КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021, Київ.

Магістерська дисертація складається зі вступу, 3 розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Робота виконана в обсязі 124 сторінки друкованого тексту, містить 28 рисунків, 27 таблиць та 4 додатки.

Мета магістерської дисертації полягає в обґрунтуванні науково-методичних засад та наданні практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності процесу управління інвестиційною привабливістю підприємства з метою забезпечення сталого розвитку.

Об'єктом дослідження є процес управління інвестиційною привабливістю.

Предметом дослідження є ефективність процесу управління інвестиційною привабливістю підприємства з метою забезпечення сталого розвитку.

Для аналітичного дослідження та розробки пропозицій в роботі використані загальнонаукові та спеціальні методи пізнання, коефіцієнтний, порівняльний, калькуляційний методи, метод ієрархічної кластеризації.

В роботі запропоновано розширити асортимент сільськогосподарської техніки ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» бурякозбиральними комбайнами, а також запровадити на підприємстві практику зі створення звітності зі сталого розвитку. В результаті реалізації запропонованих заходів через 5 років підприємство зможе отримати 1,643 млн. грн. чистого прибутку (що на 2,96% більше, ніж у базовому 2020 році).

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна привабливість, управління інвестиційною привабливістю, сталий розвиток, нефінансова звітність, звітність зі сталого розвитку.

SUMMARY

Master's dissertation of Ocheretiana Oleksandra Vadymivna on "Investment attractiveness management of the enterprise for ensuring sustainable development" field of study specialty 051 "Economics", specialization "Economics of Enterprise", NTUU "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute", 2021, Kyiv.

The master's dissertation consists of an introduction, three sections, conclusions, list of literature sources and applications.

The work has a volume of 124 pages, contains 28 figures, 27 tables and 4 applications.

The purpose of the master's dissertation is to substantiate the scientific and methodological principles and provide practical recommendations for improving the efficiency of the process of managing the investment attractiveness of the enterprise to ensure sustainable development.

The object of the study is the process of investment attractiveness management.

The subject of the study is the effectiveness of the process of investment attractiveness management of the enterprise in order to ensure sustainable development.

For scientific research and development of proposals in the work used general scientific and special methods of cognition, coefficient, comparative, calculation methods, method of hierarchical clustering.

The paper proposes to expand the range of agricultural machinery AGROTECHSOYUZ LLC beet harvesters, as well as to introduce the practice of creating reports on sustainable development. As a result of the implementation of the proposed measures in 5 years the company will be able to receive UAH 1.643 million net profit (which is 2.96% more than in the base 2020).

Key words: investments, investment attractiveness, investment attractiveness management, sustainable development, non-financial reporting, sustainable development reporting.

ЗМІСТ

ВСТУП	9
РОЗДІЛ 1. Теоретико-методологічні засади управління інвестиційною привабливістю підприємства	14
1.1. Економічна сутність поняття «інвестиції», «інвестиційна діяльність» та «інвестиційна привабливість» підприємства	14
1.2. Характеристика процесу управління інвестиційною привабливістю підприємства з метою забезпечення його сталого розвитку	26
1.3. Методичні підходи до аналізу та оцінки управління інвестиційною привабливістю підприємства	33
Висновки до розділу 1	43
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ТА АНАЛІЗ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ПРИВАБЛИВІСТЮ ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ»	46
2.1. Господарсько-правові засади функціонування ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» та його загальна характеристика	46
2.2. Аналіз фінансово-економічного стану ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ»	55
2.3. Оцінювання ефективності управління інвестиційною привабливістю ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ»	63
2.4. Кластерний аналіз представництв ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» за основними складовими оцінки управління інвестиційною привабливістю	69
Висновки до розділу 2	76
РОЗДІЛ 3. ОБҐРУНТУВАННЯ НАПРЯМКІВ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ПРИВАБЛИВІСТЮ ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ»	78
3.1. Проблеми здійснення ефективного управління інвестиційною привабливістю ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» та шляхи їх вирішення	78
3.2. Обґрунтування пропозицій з метою вдосконалення процесу управління інвестиційною привабливістю ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ»	82
3.3. Вплив запропонованих заходів на підвищення ефективності управління інвестиційною привабливістю ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ»	94
Висновки до розділу 3	101
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	102
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	107
ДОДАТКИ	117

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Особливістю сучасної економіки є формування єдиного глобального ринку, що в свою чергу спричиняє перерозподіл фінансових, природних та людських ресурсів. Мінливість ринкових умов та нестабільність економічної ситуації в світі ускладнюють успішне ведення господарської діяльності окремих підприємств, поглиблюють диспропорції економічної системи різних рівнів та вимагають адаптації політики державного регулювання у відповідності до викликів сьогодення. За таких умов значно ускладнюється процес залучення інвестиційних ресурсів, саме тому кожному підприємцю важливо підвищувати інвестиційну привабливість бізнесу за рахунок вчасного реагування на зміни соціально-економічного середовища та максимальної адаптації до них. Власне це і є головна мета управління інвестиційною привабливістю підприємства. Таким чином, обрана тема дослідження є актуальною і своєчасною, а її вибір зумовлено необхідністю поглиблення досліджень шляхів підвищення інвестиційної привабливості підприємства, зокрема в агропромисловому комплексі.

Зв'язок роботи з науково-дослідними темами. Дана наукова робота була виконана у відповідності до планів науково-дослідних робіт кафедри економіки та підприємництва КПП ім. Ігоря Сікорського за темою: «Підприємництво як чинник розвитку інноваційно-інвестиційної моделі економіки України» (НДР №0108U009338), у межах якої автором вдосконалено методику оцінки процесу управління інвестиційною привабливістю підприємства шляхом визначення її окремих складових залежно від спеціалізації підприємства та цілей здійснення інвестиційної діяльності. Також автором проведено економічний аналіз господарської діяльності ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» та розроблені рекомендації для підвищення ефективності процесу здійснення процесу управління інвестиційною привабливістю підприємства агропромислового комплексу.

Ступінь розробки наукової проблеми. Дослідження сутності, змісту, основних структурних та функціональних елементів поняття «інвестиційна привабливість підприємства» розглядали зарубіжні вчені Дзвігол Г. [97],

Бінда Я. [96], Катан Л. [8] та українські науковці Брюховецька Н. Ю. [6], Гуськова Т. Н. [7], Русак Н. А. [12], Супрун С. Д. [13]. Інвестиційну привабливість підприємства як окремий елемент управлінського менеджменту розглядали такі вчені як Чумак Л. Ф. [33; 34], Пугач І. В. [33] та Івченко М. М. [34]. Проте в науковій літературі відсутнє дослідження управління інвестиційною привабливістю як складової бізнес-процесу, що має визначені структурні елементи (джерела входу / виходу, нормативи управління та ресурси). Ефективне управління кожним елементом цього бізнес-процесу впливає на загальний рівень інвестиційної привабливості. Отже, підвищення ефективності управління окремими складовими інвестиційної привабливості залишається недостатньо вивченим та потребує подальшого комплексного дослідження та розробки.

Мета дослідження. Мета даної магістерської роботи полягає в обґрунтуванні науково-методичних засад та наданні практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності процесу управління інвестиційною привабливістю підприємства з метою забезпечення сталого розвитку.

Для досягнення поставленої мети було поставлено та вирішено такі **завдання**:

1. визначено економічну сутність інвестиційної привабливості підприємства;
2. досліджено механізм управління інвестиційною привабливістю підприємства;
3. проаналізовано методичні підходи до оцінки та аналізу процесу управління інвестиційною привабливістю підприємства;
4. проаналізовано господарсько-правові засади функціонування ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» та надано його загальну характеристику;
5. здійснено аналіз фінансово-економічного стану ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ»;
6. проведено оцінювання ефективності управління інвестиційною привабливістю ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ»;
7. проведено ієрархічну кластеризацію представництв ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» за основними складовими оцінки управління інвестиційною привабливістю;

8. охарактеризовано основні проблеми ефективної реалізації процесу управління інвестиційною привабливістю ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» в сучасних умовах та окреслено основні шляхи їх вирішення;

9. обґрунтовано економічну ефективність розроблених рекомендацій щодо можливості розширення асортименту техніки та запровадження на підприємстві практики створення звітності зі сталого розвитку;

10. проведено оцінку впливу запропонованих заходів на підвищення ефективності здійснення процесу управління інвестиційною привабливістю ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ».

Об'єкт дослідження – процес управління інвестиційною привабливістю.

Предмет дослідження – ефективність процесу управління інвестиційною привабливістю підприємства з метою забезпечення сталого розвитку.

Теоретична новизна роботи полягає в узагальненні ключових аспектів понятійно-категоріального апарату організаційних теорій в контексті управління інвестиційною привабливістю підприємства. В межах дослідження було виокремлено елементи процесу управління інвестиційною привабливістю, що дозволило сформулювати чіткий перелік складових інвестиційної привабливості, а також підтвердити припущення, що окрема оцінка та управління кожною з них має вплив на кінцевий рівень інвестиційної привабливості підприємства.

Практична новизна роботи. В межах даного дослідження було вдосконалено методику оцінки процесу управління інвестиційною привабливістю підприємства шляхом визначення її окремих складових залежно від спеціалізації підприємства та цілей здійснення інвестиційної діяльності, що дозволяє підвищити точність оцінки процесу управління інвестиційної привабливості та дає змогу ідентифікувати вузькі місця в процесі управління інвестиційною привабливістю підприємства.

Методи дослідження. У даній роботі було використано систему загальнонаукових та спеціальних методів пізнання. Для обґрунтування теоретичних основ підвищення ефективності процесу управління інвестиційною привабливістю підприємства використано аналіз, синтез, узагальнення, систематизацію науково-методичної літератури, посібників, збірників наукових праць. Для проведення аналізу

рівня управління інвестиційною привабливістю ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» використано коефіцієнтний, порівняльний, калькуляційний методи, а також метод ієрархічної кластеризації. Для розробки заходів, спрямованих на підвищення ефективності здійснення процесу управління інвестиційною привабливістю ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» використано методи спостереження, збору фактів, узагальнення та прогнозування.

Інформаційною базою дослідження для здійснення всіх видів аналізу та економіко-математичних розрахунків було використано дані основних форм бухгалтерської, фінансової та статистичної звітності ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ». Окрім цього в ході роботи було сформовано два запити на додаткову інформацію та відповідно до них проведено два інтерв'ю з керівництвом компанії.

Практичне значення отриманих результатів полягає у розробці та обґрунтуванні економічної доцільності практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності здійснення процесу управління інвестиційною привабливістю підприємства, а саме можливості розширення асортименту техніки та запровадження практики створення звітності зі сталого розвитку.

Апробація. Основні результати проведеної науково-дослідної роботи були представлені на трьох конференціях та опубліковані в чотирьох фахових виданнях:

– Очеретяна О. В. Соціальна відповідальність бізнесу та соціальне підприємництво: характеристика і категорійні відмінності. *Розвиток підприємництва як фактор росту національної економіки*: матеріали XIX Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 25 листопада 2020 року), 2020. С. 63.

– Очеретяна О. В. Інтеграція принципів сталого розвитку в систему управління бізнес-процесами підприємства. *Моделювання та прогнозування економічних процесів*: матеріали XV Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 29 квітня 2021 року), 2021. С. 50-52.

– Гречко А. В., Очеретяна О. В. Інвестиційне забезпечення сталого розвитку підприємств. *Розвиток підприємництва як фактор росту національної економіки*: матеріали XX Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 17 листопада 2021 року), 2021. С. 32.

– Гречко А. В., Очеретяна О. В. Дослідження еволюції наукової думки в аспектах визначення сутності поняття «сталий розвиток підприємства». *Підприємництво та інновації*. 2020. Вип. 15. С. 37-41.

– Гречко А. В., Очеретяна О. В. Нефінансова звітність як інструмент підвищення інвестиційної привабливості підприємства. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 25. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-38>

– Хринюк О. С., Очеретяна О. В. Фактори виникнення кризових явищ та забезпечення сталого розвитку підприємства. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 26. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/355>

– Хринюк О. С., Очеретяна О. В. Особливості моделювання бізнес-процесу «управління інвестиційною привабливістю». *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 27. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/421>

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ПРИВАБЛИВІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність поняття «інвестиції», «інвестиційна діяльність» та «інвестиційна привабливість» підприємства

В сучасних економічних умовах ключовою умовою забезпечення сталого розвитку та зміцнення конкурентних переваг підприємства є формування активної інвестиційної політики. Мінливість ринкових умов, нестабільність економіки та політичної ситуації ускладнюють економічне зростання як для окремих підприємств чи галузей, так і для країни в цілому. Тому для кожного суб'єкта господарювання важливо створити такі характеристики та умови, при яких інвестор вклав би кошти саме в його бізнес. Саме це і є метою управління інвестиційною привабливістю підприємства.

В період феодалізму приблизно у XI ст. термін «інвеститура» вживався для опису церемонії, коли феодал передавав васалу в управління свої землі з метою отримання подарунків у майбутньому. З часом це поняття поширилося в інші сфери діяльності людини, але одне із значень вживається і досі [1].

Інвестиція (від лат. *investo*, «одягаю що-небудь») у широкому розумінні означає довгострокове вкладення коштів з метою їх примноження. Відповідниками в українській мові можна вважати слова «внесок», «вклад» або «вкладення».

В економічній літературі кінця XX ст. «інвестиції» часто ототожнювалися з терміном «капітальні вкладення», тобто розглядалися як внесок коштів у відтворення основних фондів. Однак, інвестиції також можуть здійснюватися і в фінансові інструменти, оборотні або нематеріальні активи. Тому термін «капітальні вкладення» не є аналогом, але може розглядатися як підвид інвестицій.

Ще однією неточністю в науковій літературі є вираження інвестицій суто в грошовій формі, так як вони можуть надаватися також у вигляді рухомого / нерухомого майна, фінансових інструментів, нематеріальних активів (майнові права, патенти, ноу-хау тощо).

Найповнішим поясненням поняття «інвестиції» можна вважати визначення, що подане в ЗУ «Про інвестиційну діяльність» - це «всі види майнових та інтелектуальних цінностей, які вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток та/або досягається соціальний та екологічний ефект» [2].

Далі розглянемо поняття «інвестиційна привабливість». Слово «привабливість» використовують для позначення здатності об'єкту звернути на себе увагу та сформувати позитивне враження. Отже, в економіці «інвестиційна привабливість» - це здатність підприємства, галузі або країни сформувати в інвестора бажання, а також розуміння необхідності та доцільності підтримки саме їхніх проєктів.

В наукових джерелах існують розбіжності щодо трактування поняття «інвестиційна привабливість» підприємства. В табл. 1.1 представлено узагальнення визначень цього поняття вітчизняними та зарубіжними економістами.

Таблиця 1.1 – Трактування поняття «інвестиційна привабливість»

Автор	Визначення поняття «інвестиційна привабливість»
Алексієнко Л. М. [3]	Узагальнена характеристика переваг та недоліків окремих суб'єктів інвестування з точки зору конкретного інвестора згідно зі сформованими ним критеріями.
Андраш О. А. [4]	Відносне поняття, що відображає думку певної групи інвесторів відносно співвідношення рівня ризику, рівня прибутковості і вартості фінансових ресурсів в тій або іншій державі, регіоні, галузі, підприємстві.
Бланк І. О. [5]	Інтегральна характеристика окремих підприємств як об'єктів майбутнього інвестування, з позицій перспективності розвитку, обсягу і перспектив збуту продукції, ефективності використання активів та їх ліквідності, стану платоспроможності і фінансової стійкості.
Брюховецька Н. Ю., Хасанова О. В. [6]	Збалансована система інтегральних та комплексних показників доцільності вкладання капіталу інвестором в об'єкт інвестування, яка відображає сукупність об'єктивних та суб'єктивних умов, що сприяють або перешкоджають процесу інвестування
Гуськова Т. Н. [7]	Стан його господарського розвитку, при якому з високою долею ймовірності в прийнятні для інвестора терміни інвестиції зможуть досягнути позитивний ефект.
Катан Л. І. [8]	Здатність підприємства до залучення відповідних обсягів та відповідної якості інвестиційних ресурсів, здатність до простого та розширеного відтворення з метою забезпечення сталого розвитку виробництва в умовах соціально орієнтованої ринкової економіки.
Мельник О. Г., Логвиненко Ю. Л. [9]	Сукупність фінансово-економічних, соціальних, логістичних, технологічно-майнових, адміністративно-правових, партнерських, іміджево-брендових, товарних характеристик підприємства, які забезпечують його пріоритетне становище у конкурентній боротьбі за інвестиційні ресурси.

Продовження таблиці 1.1

Момот Т. В. [10]	Рівень задоволення фінансових, виробничих, організаційних та інших вимог чи інтересів інвестора щодо конкретного акціонерного товариства, що оцінюється рівнем внутрішньо генерованого гудвілу.
Мочерний С. В. [11]	Характеристика підприємства чи будь-якого суб'єкта господарської діяльності, яка враховує суперечливі цілі інвестора: максимальний прибуток за мінімального ризику на певному об'єкті. Визначається на засадах системного підходу, що ґрунтується на єдності та взаємодії його аспектів: технічного, географічного, трудового, фінансово-економічного, організаційного, екологічного, ресурсного, правового та комерційного.
Русак Н. А., Русак В. А. [12]	Доцільність вкладання у країну, регіон, галузь, підприємство чи проєкт вільних коштів.
Супрун С. Д. [13]	Фінансово-майновий стан підприємства, ефективність використання його ресурсів, а також якісні характеристики: професійні здібності керівництва, галузева та регіональна приналежність підприємства, стадія життєвого циклу, добросовісність підприємства як партнера.

Джерело: складено автором на основі посилань

Проаналізувавши вищезазначені дефініції поняття «інвестиційна привабливість» підприємства варто зазначити, що попри значні відмінності у визначеннях автори наголошують лише на чотирьох ключових акцентах. На основі цих даних можна сформулювати основні підходи до розуміння досліджуваного поняття, тобто розглядати інвестиційну привабливість як ефективність вкладень, як можливість для інвесторів примножити свої доходи, як порівняльний показник для конкуруючих підприємств та як сукупність факторів (рис. 1.1).

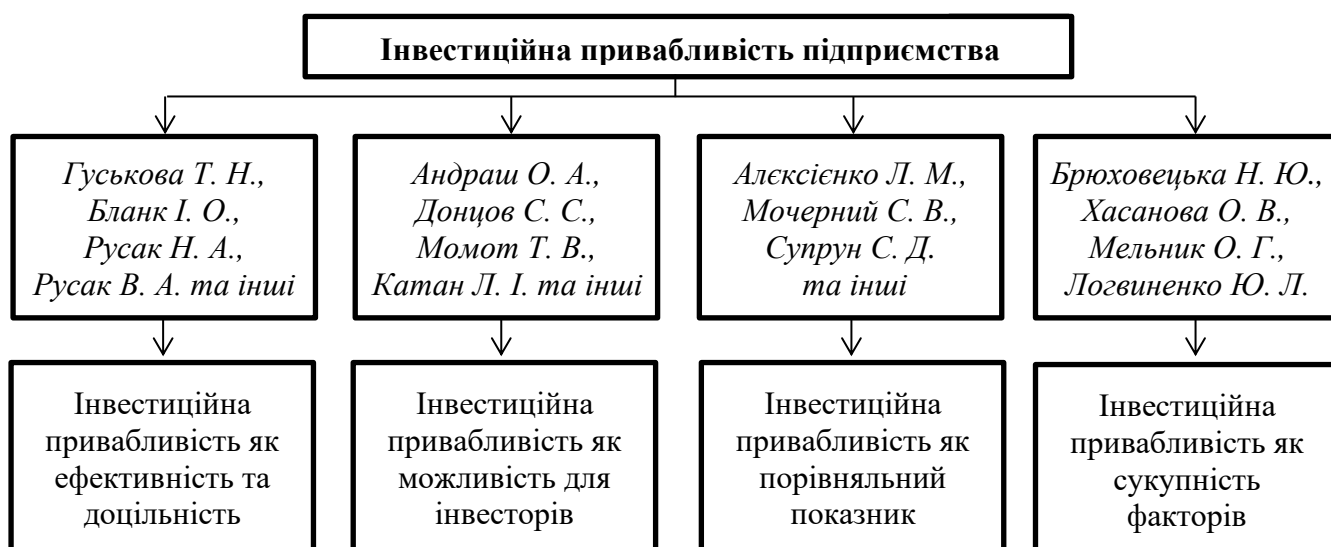

Рисунок 1.1 – Підходи до визначення поняття «інвестиційна привабливість» підприємства

Джерело: складено на основі [14] та табл. 1.1

Отже, узагальнюючи виділені підходи, можна стверджувати, що інвестиційна привабливість підприємства – це комплекс кількісних та якісних показників підприємства, що характеризують фінансовий, маркетинговий, технологічний, кадровий, екологічний та інші важливі напрямки діяльності підприємства, на основі якого інвестор може виокремити підприємство серед конкурентів та сформулювати розуміння про необхідність та ефективність інвестування в його проєкти.

Лівощко Т. В. та Моргунова К. І. наголошують на необхідності двостороннього підходу до розуміння поняття інвестиційної привабливості підприємства [15]. Так як інвестиційна діяльність передбачає участь мінімум двох суб'єктів, тобто інвестора та учасника, то зважаючи на їхні ролі у цьому процесі можна розглядати інвестиційну привабливість наступним чином:

- для інвестора – характеристика ринкової можливості для використання власних коштів чи інших ресурсів з метою отримання майбутньої вигоди;
- для учасника – об'єктивна усестороння оцінка стану підприємства для залучення інвестицій та створення умов для подальшого розвитку бізнесу.

Отже, успішне інвестування передбачає позитивні результати та задоволення попередніх очікувань як інвестора, так і підприємства.

На думку Нападовської І. В. інвестиційна привабливість підприємства розглядається щонайменше чотирма суб'єктами, а саме: підприємством (яке може одночасно виступати інвестором), власниками вільних ресурсів (інвестори, кредитори), групами конкуруючих інвесторів (які змагаються за інвестиційні проєкти) та державою (для відтворення та розвитку національної економіки) [16].

Чуміков А. Н. та Бочаров М. П. розглядають інвестиційну привабливість не як оцінку реального стану підприємства, а як суто суб'єктивне судження інвестора [17]. До того ж науковці наголошують на важливості для вкладника мати доступ до управлінської діяльності, а саме механізмів ухвалення стратегічних рішень та розробки фінансової політики. Вважається, що чим більша залученість інвестора в процеси підприємства, тим більшою для нього стає інвестиційна привабливість. Інвестування розглядається як тривала та ефективна взаємодія між сторонами

В роботі Ферлій В. В. однією із сутнісних характеристик поняття «інвестиційна привабливість» зазначається симбіоз економічних вимірних показників діяльності підприємства та особистої оцінки психологічного ефекту чи впливу від інвестиційної пропозиції як для інвестора, так і для учасника [18]. Звідси робимо висновок, що інвестиційна привабливість значною мірою залежить від людського фактору, а також може бути по різному оцінена різними суб'єктами.

Ще однією важливою характеристикою інвестиційної привабливості Кравченко А. В. вважає протяжність у часі [19]. При оцінці зазвичай враховуються показники за кілька минулих років (≥ 3 роки), а також майбутні періоди, тобто перспективи компанії, стратегії, плани та можливості (від 1 до 10 років). В деяких ситуаціях інвестору важливою є історія створення та діяльності підприємства, а в інших бачення себе на ринку через 10 років. Це обумовлює комплексний підхід до формування інвестиційної привабливості та готовність представити інвестору дані за будь-який період існування підприємства.

В роботі Скалюк Р. В. та Лоїк О. І. інвестиційна привабливість розглядається в розрізі стадій життєвого циклу підприємства [20]. Розглянемо класичну модель ЖЦП, що складається з чотирьох етапів (рис.1.2).

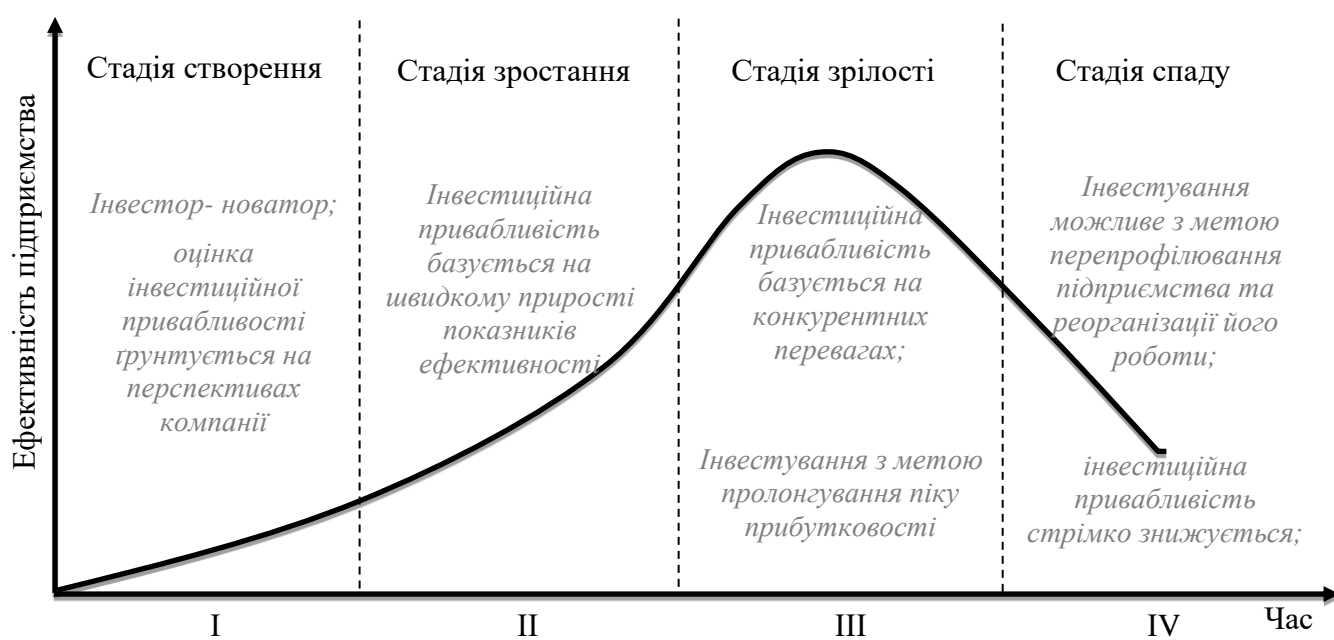

Рисунок 1.2 – Формування інвестиційної привабливості на всіх стадіях життєвого циклу підприємства

Джерело: складено на основі [15;20]

Таким чином, на першій стадії створення підприємства (або «народження», «дитинства») інвестиційна привабливість може оцінюватися лише з огляду на перспективи компанії. Таке інвестування характерне для стартапів, коли залучається інвестор-новатор, для якого ризики проекту не є вирішальними у прийнятті рішення. Для підприємств на другій стадії зростання (або «експансії», «підйому», «юності») характерним є формування інвестиційною привабливості на основі значних темпів приросту базових показників. Ця стадія вважається найбільш інвестиційно привабливою, так ризики для інвестора є мінімальними і наступною є стадія піку ефективності. На третій стадії зрілості (або «стабільності», «професіоналізму») інвестиції залучаються для нарощування обсягів виробництва, посилення конкурентних переваг або завоювання нових споживчих ринків. На останній стадії спаду (або «занепаду», «кризи») інвестиційна привабливість знижується швидкими темпами. Такою організацією може зацікавитися інвестор, що має на меті перепрофілювати, диверсифікувати або реструктуризувати підприємство.

Отже, при оцінці інвестиційної привабливості варто враховувати фактори часу, визначати стадію життєвого циклу підприємства та її тривалість. Інвестору це допоможе оцінити власні ризики, а підприємству – розробити найбільш ефективний інвестиційний проєкт для обох сторін.

Інвестиційну привабливість можна розглядати з огляду на значну кількість ознак, тому найбільш поширені з них наведено в класифікації (рис. 1.3).

Внутрішня оцінка інвестиційної привабливості проводиться підприємством для прийняття управлінських рішень всередині підприємства, а зовнішня – у процесі взаємодії з інвестором. Так як вкладники акцентують увагу на різних показниках діяльності, то виділяється інвестиційна привабливість для портфельного інвестора (власник цінних паперів, що діє від свого імені в інтересах збагачення) та для інституційного інвестора (зазвичай посередник, що розпоряджається коштами на основі розрахунків, аналізу та прогнозів; це може бути пенсійний фонд, страхова компанія тощо). Поділ за метою оцінювання використовується для формування різних сукупностей показників для відмінних цілей інвесторів. За цією ознакою інвестиційна привабливість розглядається залежно від характеру подальшого

функціонування об'єкту оцінювання та в умовах незалежного функціонування. Як уже зазначалося, при оцінці інвестиційної привабливості важливим фактором виступає протяжність у часі. Таким чином виділяється поточна інвестиційна привабливість (в момент проведення оцінки), перспективна (у майбутньому періоді за умови дотримання стратегії чи інвестиційного проєкту) та потенційна (прогнозування інвестиційної привабливості у майбутньому). За підходом до проведення оцінки виділяється фундаментальна інвестиційна привабливість (обґрунтована сукупністю вимірних економічних та соціальних показників) та психологічна (сформована на основі суб'єктивних суджень та вражень). За факторами формування розрізняють абсолютну (при якій не існує перешкод між інвестором та підприємством) та відносну інвестиційну привабливість (з певними явними бар'єрами).

Рисунок 1.3 – Класифікація видів інвестиційної привабливості підприємства

Джерело: складено на основі [18; 21]

В своїй роботі Воробйов Є. О. зазначає, що інвестиційна привабливість розглядається не лише як внутрішні показники стану підприємства, а і як опис ситуації в галузі, регіоні чи країні в цілому [22].

Формування інвестиційної привабливості в Україні дійсно має таку специфікацію – для вкладників (особливо іноземних) важливою умовою є представлення інформації про ринок, галузь та регіон. Зрозуміло, що інвестор не зацікавлений вкладати ресурси в підприємство, яке розташоване в неблагополучному районі, якщо на країну накладені міжнародні санкції або якщо галузь знаходиться в кризовому стані тощо.

Важливо додатково пояснити, що інвестиційна привабливість в формі самостійного поняття вживається як на макроекономічному, так і на мікроекономічному рівні. Тобто в економіці окремо розглядаються поняття інвестиційної привабливості галузі / регіону / країни.

В розрізі аналізу інвестиційної привабливості підприємства вищезазначені поняття використовуються лише для аналізу зовнішніх факторів. Іншими словами, на інвестиційну привабливість підприємства здійснює непрямий вплив інвестиційна привабливість галузі, на яку в свою чергу має вплив інвестиційна привабливість регіону і так далі (рис. 1.4).

Отже, формуванню інвестиційної привабливості підприємства передують ще як мінімум три інших рівні. Така ступінчаста модель породжує значну кількість зовнішніх факторів, які переважно є поза межами впливу і для підприємства, і для інвестора. Тому говорячи про управління інвестиційною привабливістю здебільшого йдеться про управління лише внутрішніми факторами підприємства.

Схоже бачення мають Гуляєва Н. М. та Рябченко Н. К., які поділяють фактори інвестиційної привабливості на внутрішні (такі, що здійснюють прямий вплив) та зовнішні (такі, що здійснюють непрямий вплив на діяльність підприємства) [23]. Згідно з цією класифікацією усі чинники діляться на групи, в межах яких передбачений аналіз сукупності показників, пошук резервів, опис ризиків, а також глибока деталізація інструментів управління.

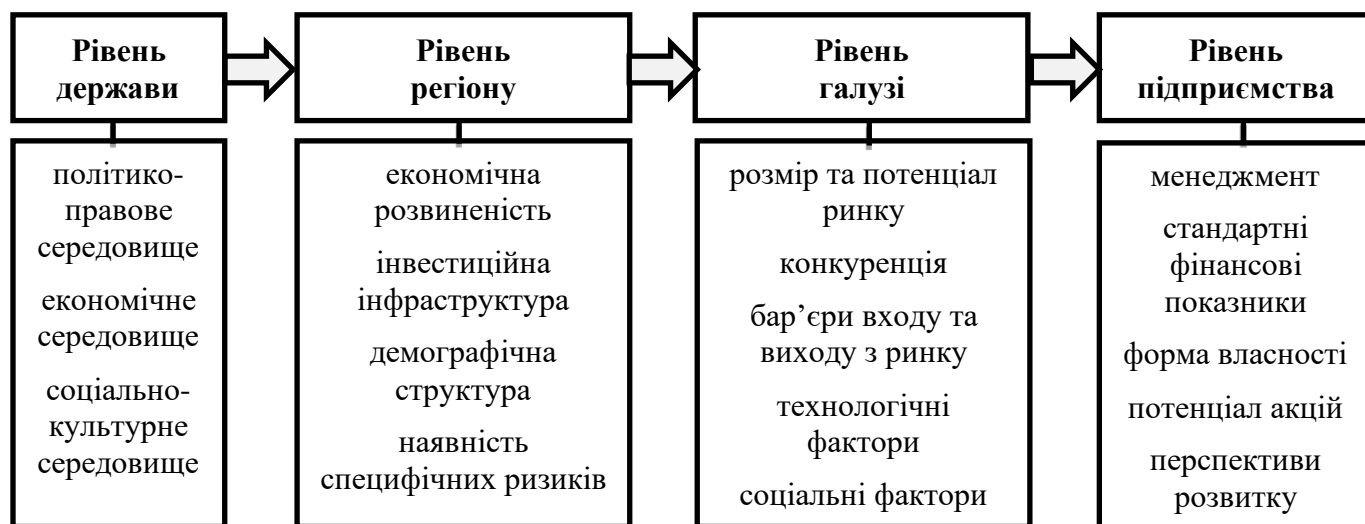

Рисунок 1.4 – Рівні формування інвестиційної привабливості підприємства

Джерело: складено на основі [22]

Аранчій Д. С. та Гончаренко С. А. поділяють фактори на територіальні (регіональні, чинники місцевої дії) та загальної дії. До останніх відносяться соціально-економічні (рівень інфляції, частка держави в глобальній економіці, загальний розвиток економічної системи, фінансова та податкова політика тощо), а також політичні фактори (місце країни на світовій арені, законодавча база в сфері інвестицій тощо) [24].

Семенчук Л. І. пропонує не створювати багаторівневі моделі факторів, а одразу відображати їхню сутність [25]. Таким чином до зовнішніх факторів вона відносить: галузеву приналежність, географічне розташування підприємства, доступ до ресурсів, екологічну ситуацію в регіоні, рівень культури та освіти населення, економічну, соціальну та політичну стабільність, інформатизацію суспільства, наявність пільг для інвесторів, рівень розвитку інфраструктури, економічну свободу організацій, положення на світовому ринку, рівень контролю зі сторони органів влади, інфляційні процеси, експортно-імпортні операції, споживчі можливості ринку, наявність конкурентів в галузі тощо. Внутрішні фактори стосуються діяльності підприємства та розглядають виробничі програми, маркетингову політику, збутову діяльність, методи управління, практики корпоративної соціальної відповідальності, кадровий потенціал, юридичну захищеність, технологічну забезпеченість, стратегію, конкурентні переваги, унікальні характеристики товару, переваги та недоліки

інвестиційного проєкту, рейтинг підприємства, платіжну дисципліну, фінансовий та майновий стан, структуру витрат та доходів тощо.

Гулько В. І. сформувала матричну модель факторів інвестиційної привабливості, у якій виділяються інституціональні, економічні та соціальні фактори в межах макро-, мезо- та мікрорівня [26]. Вчена також досліджує інвестиційну привабливість в розрізі формування інвестиційного клімату країни, регіону та підприємства.

Інший підхід до визначення факторів інвестиційної привабливості пропонує Дибя М. І. [27]. На його думку, фактори варто класифікувати залежно від місця виникнення ризиків в процесі діяльності підприємства. Таким чином в межах внутрішніх факторів виділяються інвестиційні (враховують вид інвестицій – портфельні, процентні, дивідендні чи інші; загальний статус та ефективність інвестиційного проєкту; характеристики сторін угоди), фактори бізнес-процесів (оцінка фінансового стану підприємства, рентабельності, сталості розвитку, конкурентоспроможності тощо) та загальні фактори (структура підприємства, рівень використання можливостей тощо), а в межах зовнішніх – фактори глобальних процесів (інфляційні, валютні, податкові, спеціалізації на глобальному ринку, міжнародний поділ праці тощо). Також Дибя М. І. стверджує, що зовнішні фактори мають однаковий рівень впливу на всі підприємства, крім монопольних. У випадку, коли компанія одноосібно представляє галузь, вона стає вразливішою до зовнішніх факторів, але має всі інструменти для боротьби та уникнення негативних впливів.

Скалюк Р. В. та Лоїк О. І. також поділяють фактори на внутрішні та зовнішні. Відмінним у їхньому підході є те, що до внутрішніх включаються додатково оцінка безпеки вкладень та ділова репутація (імідж) підприємства [21]. Ключовими факторами на думку вчених є лише два: параметри діяльності підприємства (умовно «паспорт» або «біографія») та інвестиційний клімат регіону / галузі / країни.

На основі аналізу наукової літератури, можна сформувати узагальнюючу модель факторів інвестиційної привабливості підприємства (табл. 1.2). Як усі інші моделі вона включає поділ чинників на внутрішні та зовнішні, але має нову специфіку групування факторів та інший рівень деталізації показників.

Таблиця 1.2 – Фактори впливу на інвестиційну привабливість

Група факторів	Опис та характеристика факторів
Фактори прямої дії (внутрішні)	
Технічні фактори	Рівень забезпечення та структура основних засобів, технічні характеристики ОЗ, відповідність використовуваної технології світовим стандартам, рівень науково-технічної підготовки, розмір витрат на усунення проблем
Трудові фактори	Продуктивність праці, кваліфікаційна, вікова, гендерна структура працівників, стаж працівників, сталість трудового колективу, час та витрати на навчання працівників, напрямки перепідготовки працівників, управління людським капіталом
Інституціональні фактори	Організаційно-правова форма підприємства, перелік політик компанії, система організації праці, якість управління
Ресурсно-сировинні фактори	Доступ до природних ресурсів в необхідній кількості, наявність сировини-замінника, формування сировинної бази підприємства, складська та логістична політика
Фінансово-економічні фактори	Показники дохідності, прибутковості, фінансового стану, платоспроможності, рентабельності, ліквідності, ділової активності підприємства
Фактори конкурентоспроможності	Формування конкурентних переваг, взаємодія з конкурентами, здатність підприємства оперативно реагувати на зовнішні фактори, політика завоювання та утримання споживчих ринків, інструменти конкурентної боротьби
Інноваційні фактори	Проведення досліджень та здійснення розробок нових видів техніки, предметів праці, об'єктів інтелектуальної власності, технологій, а також впровадження сучасних методик управління та стратегічного планування
Виробничі фактори	Рівень розвитку виробництва, забезпеченість обладнанням, устаткуванням, будівлями та іншими засобами виробництва, їхні експлуатаційні характеристики, амортизація, витрати на плановий та оперативний ремонт, витрати на інше обслуговування
Споживчі фактори	Місткість ринку, цільова аудиторія, здатність підприємства задовольнити потреби споживачів
Фактори безпеки вкладень	Термін окупності інвестиційного проєкту, наявність інвестиційних ризиків або фінансових ризиків
Фактори ділової репутації	Досвід економічної діяльності підприємства, історія створення підприємства, імідж, впізнаваність, місце в рейтингах галузі / регіону / країни / світу
Фактори непрямої дії (зовнішні)	
Природно-географічні фактори	Місцезнаходження, рівень зайнятості та безробіття в регіоні, демографічні показники, сприятливість кліматичних умов, вартість оренди землі, наявність рекреаційних та заповідних територій
Екологічні фактори	Законодавчі та інші європейські екологічні норми з охорони довкілля, користування водними ресурсами, витратами палива та енергії, продукування відходів та їх безпечної утилізації, використання вторинної сировини

Продовження таблиці 1.2

Правові фактори	Законодавча база країни, податкова політика, фінансова політика, митна політика, валютна політика, амортизаційна політика, цінова політика, наявність пільг для інвесторів, умови кредитування, захист прав суб'єктів ринку
Економічні фактори	Вплив грошово-кредитної сфери, ефективність банківської системи країни, експортно-імпортні операції, інфляція, фінансова стабільність країни, котирування валюти, наявність вільних трудових ресурсів
Політичні фактори	Стабільність політичної ситуації в країні, відносини з іншими країнами, ефективність уряду, рівень корупції в країні, ступінь довіри до влади
Соціальні фактори	Вплив суспільства на діяльність підприємства, рівень кваліфікації робочої сили, культура та освіченість в регіоні, платоспроможність населення, ринковий попит
Ринкові фактори	Розмір ринку, темп зростання його потенціалу, циклічність попиту, еластичність цін, прибутковість, диференціація продукту, кількість представників на ринку

Джерело: складено на основі [21; 23; 24; 25; 26; 27]

З метою узагальнення опрацьованої інформації на основі аналізу дефініцій, сутнісних характеристик та факторів впливу на інвестиційну привабливість підприємства можна побудувати схему умов формування інвестиційної привабливості підприємства (рис. 1.5).

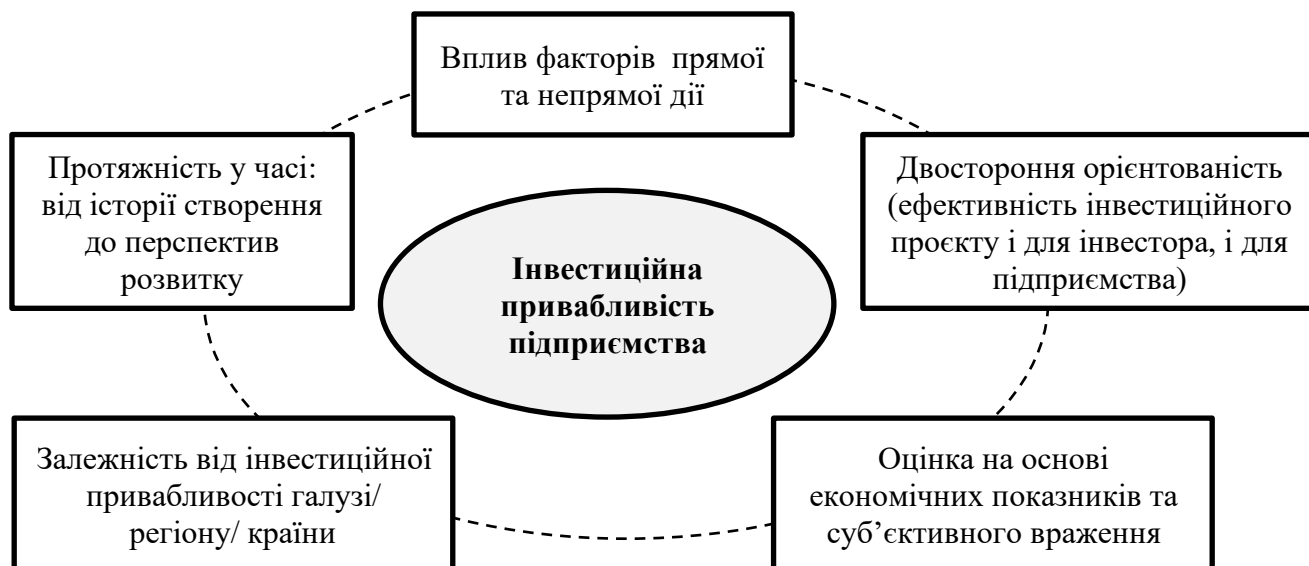

Рисунок 1.5 – Схема умов формування інвестиційної привабливості підприємства

Джерело: самостійна розробка автора

Отже, інвестиційна привабливість підприємства розглядається як модель кількісних та якісних показників, які всесторонньо описують підприємство та допомагають інвестору сформулювати власне враження про доцільність інвестування. Інвестиційна привабливість підприємства формується в умовах необхідності двосторонньої вигоди з інвестиційного проєкту, залежності від інвестиційної привабливості галузі / регіону / країни та під впливом факторів прямої та непрямої дії. В ході дослідження з'ясовано, що більшість підприємств (всі, крім монопольних) не можуть самостійно впливати на зовнішні фактори, тому механізм управління інвестиційною привабливістю підприємства зводиться до врегулювання внутрішніх чинників, тобто тих що безпосередньо виникають на підприємстві.

1.2. Характеристика процесу управління інвестиційною привабливістю підприємства з метою забезпечення його сталого розвитку

Підприємці часто розуміють управління інвестиційною привабливістю як оцінку системи показників та вміння представити позитивні результати інвесторам. Очевидно, що цього не достатньо. Ефективне управління інвестиційною привабливістю підприємства передбачає постійний моніторинг, пошук резервів вдосконалення діяльності, розробку та реалізацію заходів для підвищення рівня інвестиційної привабливості підприємства.

Аналогом слова «управління» в англійській мові є «менеджмент» (від лат. manus «рука»). Отже, етимологія цього слова в обох випадках вказує на вміння направляти, керувати. Тому не дивно, що в науковій літературі поняття «управління інвестиційною привабливістю підприємства» часто ототожнюється з поняттям «інвестиційний менеджмент».

Чернецька О. В. виділяє кілька ключових підходів до трактування процесу управління інвестиційною привабливістю підприємства. Серед них: чіткий перелік послідовних етапів управління, система процедур та набір інструментів для управління, сукупність інституціональних та організаційних структур, порядок заходів для підвищення ринкових вартості [28].

На думку Бернстайн Л. А., Ефімова О. В. та деяких інших вчених управління інвестиційною привабливістю базується виключно на формуванні та використанні ресурсів підприємства, а також на оцінці інвестиційного портфелю. На противагу такому уявленню, Віленський П. Л., Лівшиц В. Н., Смоляков С. А. та їхні колеги розглядають управління інвестиційною привабливістю як розпорядження грошовими коштами між всіма видами діяльності підприємства (операційна, виробнича, фінансова та інші) [29].

Левченко Т. П. розглядає управління інвестиційною привабливістю як процес розробки та реалізації заходів, що спрямовані на підвищення та регулювання інвестиційної привабливості, а в подальшому залучення та ефективне використання інвестицій [30]. На думку вченого цей процес також передбачає управління економічною ефективністю функціонування організації, управління її фінансово-економічною діяльністю та управління якістю і конкурентоспроможністю продукції.

Отже, можемо розуміти управління інвестиційною привабливістю підприємства як генерування рішень та реалізація їх через комплекс заходів для підтримки або підвищення усіх результатів діяльності підприємства.

Метою цього процесу є пошук найефективніших шляхів втілення інвестиційної стратегії в життєдіяльність компанії. Відштовхуючись від мети, можемо сформулювати основні завдання управління інвестиційною привабливістю. Литовський А. М. виділяє сім ключових завдань [31]:

1. створення стратегії сталого розвитку, що включає оптимізацію структури виробництва та розробку бажаних інвестиційних проєктів;
2. ранжування напрямків діяльності підприємства за їх важливістю;
3. створення та обґрунтування соціальної політики підприємства;
4. оцінка ресурсного та інвестиційного потенціалу в поточному та прогнозованому періодах;
5. визначення системи показників для оцінки ефективності виробничої та збутової діяльності;
6. пошук інвесторів або інших джерел фінансування інвестиційних проєктів;
7. визначення бажаної форми інвестування та інших умов угоди.

Дещо інший підхід до формування завдань управління інвестиційною привабливістю підприємства пропонує Лисенко Ю. Г. Він наголошує на необхідності узгодити обсяги фінансування інвестиційних проєктів з реальними потребами, забезпечити процес постійного інвестування діяльності підприємства протягом всього його життєвого циклу, а також максимізувати ефект від кожного залучення інвестиційних ресурсів [32].

Ситник О. В. сформувала три головних завдання управління інвестиційною привабливістю підприємства. По-перше, проведення аналізу та планування інвестиційної діяльності підприємства. По-друге, контроль розподілу інвестиційних ресурсів в межах підприємства та моніторинг ефективності їх використання. Останнє, регулярний аналіз фінансового та економічного стану підприємства [29].

Проаналізувавши основні завдання, можемо розглянути функції управління інвестиційною привабливістю підприємства. В найбільш поширеному підході у вітчизняній науковій літературі виділяється сім загальновідомих функцій, які отримали нову інтерпретацію в сфері управління інвестиційною привабливістю підприємства (рис. 1.6).

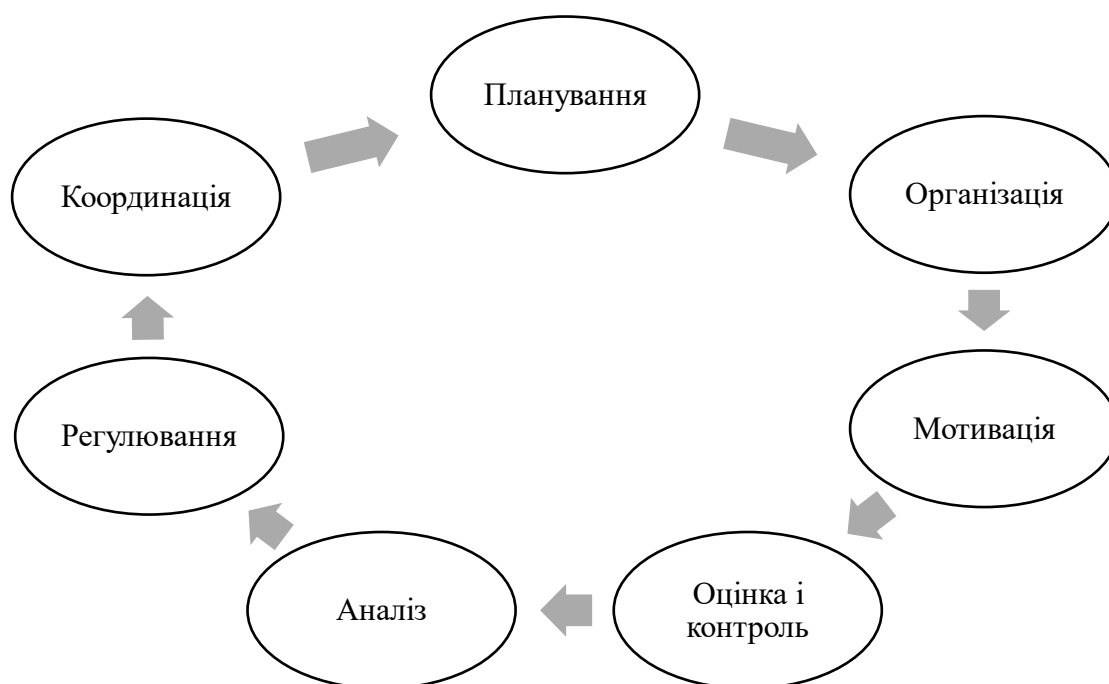

Рисунок 1.6 – Функції управління інвестиційною привабливістю підприємства

Джерело: складено на основі [33; 34]

Чумак Л. Ф. акцентує увагу на безперервності процесу управління інвестиційною привабливістю завдяки виконанню наступних функцій:

- планування, сутність якого у формуванні завдань та цілей для усіх підрозділів підприємства та координування їхніх дій;
- організація, тобто створення такої організаційної структури, яка б забезпечувала сприятливі умови для підвищення ефективності діяльності всіх структурних одиниць підприємства;
- мотивація, яка передбачає можливість застосування системи матеріальних та нематеріальних стимулів для учасників інвестиційної діяльності;
- оцінка і контроль, має на меті вимірювання попередньо затвердженої сукупності показників, перевірка на відповідність нормативним та плановим значенням;
- аналіз, тобто дослідження причин невідповідностей фактичних значень нормативним чи плановим, а також розробка рекомендацій щодо усунення виявлених недоліків;
- регулювання, сутність якого у прийнятті управлінських рішень щодо усунення виявлених недоліків;
- координація, що передбачає встановлення зв'язків між всіма підрозділами підприємства для ефективного поділу праці та обміну інформацією [33; 34].

На основі проаналізованої наукової літератури можна сформулювати ключові принципи управління інвестиційною привабливістю підприємства [29; 35]:

1. інтегрованість у загальну систему управління підприємством;
2. дотримання ключових функцій управління інвестиційною привабливістю підприємства;
3. орієнтованість розроблених заходів на підвищення ефективності виробництва, максимізації прибутку та покращення інших показників;
4. пріоритетність інвестиційних проєктів, ранжування за нагальністю та важливістю реалізації проєкту;
5. збалансованість розвитку підприємства.

Управління інвестиційною привабливістю підприємства здійснюється в конкретній послідовності та повністю залежить від ретельності опрацювання та дотримання визначених етапів. Чернецька О. В. виділяє три групи процесів [28]:

- інформаційні, що включають створення інформаційної бази підприємства, визначення сукупності показників для аналізу, пошук резервів підвищення ефективності, опис факторів впливу та ризиків;
- аналітичні, тобто процеси діагностики підприємства, формування експертних критеріїв інвестиційної привабливості, визначення оцінки тощо;
- стратегічні, які передбачають обґрунтування місії підприємства, постановку цілей та завдань, формування або вибір стратегії, контроль за її дотриманням, внесення правок до обраної стратегії.

Якщо провести деталізацію, то етапи управління інвестиційною привабливістю підприємства можна відобразити схематично (рис. 1.7).

Рисунок 1.7 – Етапи процесу управління інвестиційною привабливістю підприємства

Джерело: складено на основі [28]

Схоже розуміння етапів управління інвестиційною привабливістю підприємства має Чумак Л. Ф. Особливістю її підходу є те, що метою управління інвестиційною привабливістю підприємства є інвестиційний розвиток та досягнення бажаного рівня інвестиційної привабливості. Вчена виділяє п'ять етапів управління:

1. аналіз наявності показників-індикаторів та їхніх значень;
2. виявлення факторів і напрямів інвестиційної привабливості підприємства;
3. прогнозування перспектив підприємства з огляду на попередньо визначені джерела підвищення інвестиційної привабливості;
4. виконання розроблених заходів для підвищення інвестиційного рейтингу підприємства;
5. здійснення інвестиційної діяльності [34].

Варто зауважити, що усі вищерозглянуті завдання, функції та етапи орієнтуються на систему лише фінансових показників. В зарубіжній науковій літературі особливої популярності набуває дослідження зв'язків між нефінансовими показниками та інвестиційною привабливістю підприємства. Це в першу чергу зумовлено тим, що для отримання об'єктивного та комплексного уявлення про підприємство інвестори формують широкі запити на інформацію.

Відповідно до концепції потрійного критерію (англ. Triple bottom line), сучасний бізнес будується на трьох фундаментальних складових: прибутки, довкілля та суспільство. Йдеться про сталий розвиток підприємства. Якщо економічну складову можна повністю розкрити в фінансовій звітності, то для екологічної та соціальної використовується – нефінансова [36] .

В сучасній економіці нефінансова звітність (або звіт зі сталого розвитку) стає одним із найголовніших інструментів управління інвестиційною привабливістю підприємства. На сьогодні існує більше двадцяти стандартів, відповідно до яких формується нефінансова звітність. Та попри значну різноманітність, спільним для всіх звітів сталого розвитку є те, що це форми публічної (загальнодоступної) звітності, у яких характеризується діяльність підприємства в трьох напрямках – економічному, екологічному та соціальному, а також значна увага приділяється досягненню цілей сталого розвитку та корпоративній соціальній відповідальності.

Єдиним недоліком такого виду звітності є низький рівень розповсюдженості в Україні, так як вони є обов'язковими лише для великих підприємств країн-членів Європейського союзу (згідно з Директивою 2014/95/ЄС [37]).

Всесторонній аналіз, який подається в нефінансових звітах, дозволяє інвесторам мінімізувати фінансові ризики та максимізувати прибутковість. Однак, для підприємств вигідними є не всі розкриття інформації, так як в своїй діяльності вони можуть здійснювати негативні впливи, які хотіли б приховати. Стандартизована нефінансова звітність (наприклад, складена за стандартами The Global Reporting Initiative або Sustainability Accounting Standards Board), на відміну від довільних форм, підвищує об'єктивність та довіру стейкхолдерів до звіту, так як включає показники, що описують усі найбільш помітні впливи бізнесу – як позитивні, так і негативні. Наприклад, в стандартах GRI є блоки для висвітлення інформації про викиди парникових газів та про проблеми трудової практики.

Більшість звітів сталого розвитку мають чіткий поділ на суттєві теми, які визначаються шляхом анкетування та/або інтерв'ю зі стейкхолдерами. Завдяки цьому інвестор під час прийняття рішення може швидко знайти інформацію, яка його цікавить у звіті підприємства.

Згідно з результатами дослідження компанії «Ernst & Young», що проводилося у 2017 році, 92% опитаних інвестора вважають, що підготовка нефінансової звітності є обов'язковою для великих компаній; 68% - зізнаються, що вирішальною при прийнятті рішень для них є інформація з нефінансової звітності; 81% - вважають, що підприємства ще не навчилися аналізувати та відображати екологічні та соціальні ризики у нефінансовій звітності [38].

Ще одним сучасним інструментом управління інвестиційною привабливістю підприємства можна вважати брендинг. Це окремий напрям менеджменту, головною метою якого є створення торгової марки продукції, позиціонування підприємства на ринку, просування, формування впізнаваності та створення позитивної репутації. Окрім очевидних економічних та ринкових вигод, брендинг сприяє налагодженню діалогу з інвестором. Якщо вкладник уже знайомий з брендом, то підприємству простіше сформулювати позитивне враження про себе.

Отже, управління інвестиційною привабливістю підприємства - це безперервний процес пошуку, аналізу проблемних місць, генерування ідей щодо усунення недоліків та реалізація заходів для підтримки або підвищення ефективності усіх показників діяльності підприємства. Головною метою такої управлінської діяльності є пошук найефективніших шляхів втілення інвестиційної стратегії в діяльність компанії та досягнення бажаного рівня інвестиційної привабливості. Важливим нюансом, який залишається розглянути – це власне система показників, на основі якої формується висновок про інвестиційну привабливість підприємства.

1.3. Методичні підходи до аналізу та оцінки управління інвестиційною привабливістю підприємства

Оцінка інвестиційної привабливості підприємства зазвичай є вирішальним фактором для потенційного інвестора під час прийняття рішення. Саме підприємство зазвичай проводить оцінку управління інвестиційною привабливістю, щоб на основі отриманих даних розробляти заходи з усунення недоліків у своїй діяльності та заходи для підвищення власної інвестиційної привабливості.

Перед проведенням оцінки управління інвестиційною привабливістю підприємства потрібно визначити потреби інвестора, тобто перелік даних, які можуть бути для нього суттєвими. Більшість методик аналізу побудовані таким чином, що аналізовану систему показників можна змінювати та доповнювати, щоб врахувати побажання інвестора.

Пилипенко О. І. підкреслює, що усі методики в українській та світовій практиці можна класифікувати по відношенню до джерела вихідної інформації [39]:

- методики, що базуються на експертних реакціях;
- методики, що базуються на статистичній інформації підприємства;
- комбіновані методики, що включають експертно-статистичні розрахунки.

В своїй науковій статті Пуліна Т. В., Нечаєва І. А. та Коляда К. Г. виділяють дві групи методик оцінки управління інвестиційною привабливістю підприємства [40].

Перша група ґрунтується лише на показниках фінансової звітності організації. Наприклад, методика Суркіна П. М. на основі показників ринкової стійкості, ліквідності та рентабельності підприємства [41]; методика Циганова А. В. на основі показників ефективності діяльності та платоспроможності [42]; методика Аніскіна Ю. П., що ґрунтується на основі факторного аналізу рентабельності підприємства [43] та інші. До другої групи входять показники виміру інвестиційного потенціалу та інвестиційного ризику. Наприклад, Севрюгин Ю. В. розробив кваліметричну (бальну) модель оцінки інвестиційної привабливості [44]; вчені Валінурова Л. С. та Казакова О. Б. розглянули методику, що побудована на основі внутрішніх факторів інвестиційної привабливості [45].

В межах ще одного підходу до поділу методик оцінки управління інвестиційною привабливістю підприємства можна виділити методики вільної форми, тобто такі, що можуть змінюватися залежно від цілей підприємства чи інвестора; а також узаконені методики – в Україні це може бути Наказ Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій «Про затвердження Методики інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій» [46]. Описана методика є досить об'ємною та складною, так як формує інтегральну оцінку на основі більше, ніж 40 фінансових показників.

При оцінці управління інвестиційною привабливістю підприємства можна використовувати загальнонаукові підходи: прибутковий, витратний та ринковий. В межах першого підходу аналізуються показники капіталізації, ринкової вартості, дохідності інвестиційного проєкту тощо. Витратний підхід ґрунтується на оцінці активів підприємства та їхній ліквідності. Останній підхід – ринковий або порівняльний враховує галузеві коефіцієнти, ефективність попередніх інвестиційних угод, порівняння конкурентних переваг тощо [47].

Існуючі підходи можна також поділити відповідно до того, які фактори при оцінці вони враховують. Таким чином виділяється підхід, відповідно до якого інвестиційна привабливість формується під впливом лише фінансових чинників, та підхід, який враховує вплив усіх внутрішніх факторів (разом з фінансовими) та зовнішніх факторів формування інвестиційної привабливості [40].

Топалов С. А. та Селезньова К. С. згрупували усі методики оцінки управління інвестиційною привабливістю підприємства за п'ятьма підходами [48]:

1. методики спрямовані на визначення головного фактору, що впливає на формування інвестиційної привабливості. Таким чинником може бути прибутковість, довіра до бренду тощо. Підхід є універсальним для підприємств різної спеціалізації;

2. методики, що проводять оцінку на базі визначених груп показників (економічний потенціал, загальна характеристика суб'єкта, соціальний розвиток, фінансові показники);

3. багатоетапні методики, які на перших етапах досліджують загальний стан підприємства, а на останніх – інвестиційні ризики, інвестиційний потенціал тощо;

4. методики побудовані на експертних оцінках, перевагою яких є можливість врахування не лише економічних показників, а і суб'єктивних вражень обох сторін угоди (керівництва підприємства та інвестора);

5. методики засновані на кваліметричних оцінках, тобто методи факторного аналізу та експертних оцінок. Це трудомісткий підхід, так як він передбачає аналіз визначеної кількості показників при максимальному огляді факторів впливу на інвестиційну привабливість.

Аналіз найкращих європейських практик показав, що за кордоном оцінку управління інвестиційною привабливістю підприємства проводять за допомогою рейтингових методів. Це всесвітньо відомі рейтинги Fortune, Financial Times, Global 1000, BusinessWeek, Fitch Ratings, Standard & Poor's та інші. Такі рейтинги оцінюють інвестиційну привабливість підприємства у порівнянні з його конкурентами в галузі / регіоні / країні. Системи показників змінюються залежно від рейтингу, але найчастіше включаються показники прибутковості, ефективності інвестицій, кількості працівників, обсягу сплачених податків, ринкова вартість компанії тощо. Для прикладу, у рейтингу «Forbes» розглядається обсяг виручки підприємства, прибутковість капіталу, рентабельність та ціна однієї акції компанії [49].

Після проведення аналізу методик оцінки управління інвестиційною привабливістю підприємства в українській науковій літературі варто зазначити, що усі вони характеризуються деякими недоліками, а саме [20]:

- методики, що було запозичені з іноземних наукових видань, адаптовані лише під реальні (інноваційні), а не валові інвестиції;
- методики розроблені для використання в стабільних ринкових умовах, тому мають гіршу репрезентативність в дійсних умовах;
- методики мають загальний характер та не враховують особливості бізнес-моделей підприємств окремих галузей або спеціалізацій;
- методики включають аналіз показників минулих періодів (ретроспективна спрямованість методики) та не враховують необхідність для інвестора оцінити перспективи розвитку підприємства;
- методики, що проводять за допомогою експертних оцінок, мають високий рівень суб'єктивізму, тому інтегральна оцінка отримана таким способом може мати низький рівень репрезентативності реальної інвестиційної привабливості підприємства.

З огляду на вище визначені недоліки методик оцінки управління інвестиційною привабливістю підприємства варто провести порівняльний аналіз та визначити найбільш оптимальний підхід для українських підприємств (табл. 1.3).

Таблиця 1.3 – Порівняльний аналіз методик оцінки управління інвестиційною привабливістю підприємства

Опис методики	Переваги підходу	Недоліки підходу
Визначення середнього геометричного значення чотирьох основних показників підприємства (оборотності активів, прибутковості капіталу, фінансової стійкості та ліквідності активів) [50]	Створення інтегральної оцінки для спрощення розуміння рівня інвестиційної привабливості	Зосередження уваги лише на показниках фінансового стану підприємства; методика не враховує перспективи розвитку підприємства
Удосконалена методика оцінки, що включає конкурентний аналіз, оцінку фінансового стану, оцінку майнового стану, оцінку фінансових результатів, розрахунок показників рівня акцій та визначення інтегрального показника [40]	Врахування максимально можливої кількості показників та факторів впливу на інвестиційну привабливість підприємства	Зосередження уваги лише на показниках фінансового стану підприємства; складність та трудомісткість методики
Співвідношення прибутковості та ризиків інвестиційного проєкту, що включає аналіз розвитку регіону, оцінку рівня розвитку інвестиційної інфраструктури, характеристику взаємодії ринкових учасників та оцінку ризиків [51]	Методика спрямована на формування суб'єктивного судження в інвестора	Має обмежений перелік спрямованості показників, що не дозволяє одержати цілісного уявлення про досліджуваний об'єкт

Продовження таблиці 1.3

Банківський метод оцінки інвестиційної привабливості, що використовує бальну систему, де кожний показник має свій рейтинг залежно від його значущості для аналізу [52]	Кваліметрична оцінка, що допомагає спростити розуміння рівня інвестиційної привабливості	Використання експертних оцінок підвищує рівень невизначеності та суб'єктивності отриманих результатів
Використання сукупності значень визначених показників формальної і неформальної оцінки різноманітної діяльності підприємства [53]	Така ідентифікація дозволяє чітко визначити характер діяльності підприємства та дати оцінку кожному окремому процесу діяльності	Неформальні показники можуть бути оцінені тільки експертами; складність інтегрування отриманих оцінок в єдиний висновок
Визначення послідовності етапів вивчення інвестиційного ринку при розробці стратегії інвестиційної діяльності й формуванні ефективного інвестиційного портфеля [5]	Методика передбачає розробку етапів вивчення та фіксування методології роботи	Стратегія будується виключно на фінансових ретроспективних показниках
Метод порівнянь, який охоплює основні складові інвестиційного процесу: порівняння між об'єктами інвестування, між суб'єктами інвестування (інвесторами) та між умовами інвестування (чинниками інвестиційної привабливості) [54]	Методика дозволяє виявити конкурентні переваги; має чітку двоспрямовність (на інвестора і на підприємство)	Високий рівень впливу суб'єктивності експертних висновків; невизначеність переліку показників
Методика оцінки інвестиційної привабливості підприємства на основі психологічного аспекту, яка враховує привабливість продукції підприємства, кадрову складову, фінансову, соціальну, екологічну та територіальну привабливість, інноваційний рівень та інвестиційний ризик [55]	Методика допомагає зрозуміти та співставити цілі інвесторів з їх можливостями, а також враховуються ризики, які бере на себе інвестор	Не достатня залученість економічних показників та відсутність інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємства
Інвестиційна привабливість підприємства оцінюється як системна сукупність потенційних можливостей вкладання коштів з метою отримання економічної ефективності у майбутньому як наслідок результатів минулої господарської діяльності потенційного об'єкта інвестування, суб'єктивно оцінювана інвестором [16]	Можливість визначення потенційного прибутку на основі аналізу минулої господарської діяльності об'єкта інвестування	Підхід не містить зіставлення цілей інвестора з їх можливостями без ризикової реалізації, а також не враховує ступінь готовності інвестора прийняти на себе цей ризик
Інвестиційна привабливість підприємства розглядається, як стабільність у отриманні прибутку при вкладенні грошей у цінні папери підприємства [56]	Передбачає можливість участі інвестора у процесі управління підприємством	Підхід не враховує майбутніх перспектив розвитку підприємства

Закінчення таблиці 1.3

Інвестиційна привабливість підприємства інтерпретується як взаємозв'язок двох характеристик: психологічного змісту інвестицій та їх психологічної форми (привабливість) [20]	Якісна буде враховувати такі аспекти, як: інвестиційний ризик, привабливість продукції підприємства, кадрова, інноваційна, фінансова, територіальна, екологічна та соціальна привабливість	Характеризується необхідністю обробки значного обсягу інформації для одержання бажаного результату
--	--	--

Джерело: складено автором на основі посилань

Отже, проаналізувавши інформацію наведену в таблиці можна зробити висновок про те, що основним недоліком усіх методик є однобічна оцінка управління інвестиційною привабливістю підприємства. Зазвичай методики розглядають комплекс або лише фінансових показників, або лише психологічних. У зв'язки з цим оптимальною методикою оцінки управління інвестиційною привабливістю підприємства можна вважати ту, що враховує аналіз фінансового стану підприємства та ряд нефінансових показників:

- особливості галузевого ринку;
- брендинг підприємства (імідж);
- привабливість продукції підприємства для споживача;
- кадровий потенціал та рівень кваліфікації працівників;
- показники екологічного впливу на довкілля;
- рівень інноваційного розвитку підприємства;
- оцінка інвестиційних ризиків тощо.

В процесі дослідження сукупностей показників, які використовуються при оцінці управління інвестиційною привабливістю підприємства, визначено, що найкраще відповідає вищезазначеним вимогам до оптимальної методики оцінки, комплекс показників розроблений Скалюк Р. В. та Лоїк О. І. Методикою визначено сім напрямів оцінки, які охоплюють всі аспекти діяльності підприємства. В табл.1.4 наведені узагальнюючі коефіцієнти для кожного напрямку, але під час проведення реальної оцінки інвестиційної привабливості підприємства кожен напрямок можна представити значно більшою кількістю показників.

Таблиця 1.4 – Складові комплексної оцінки управління інвестиційною привабливістю підприємства коефіцієнтним методом

Основні складові комплексної оцінки інвестиційної привабливості підприємства	Формула розрахунку	Область бажаних значень	Область ризику
1. Привабливість продукції підприємства для споживача	$K_{пп} = \text{Попит на продукцію} / \text{Пропозиція на продукцію}$	≥ 1	< 1
2. Кадрова привабливість підприємства	$K_{кп} = (\text{Число прийнятих працівників} - \text{Число звільнених працівників}) / \text{Середньооблікова чисельність персоналу}$	≥ 0	< 0
3. Територіальна привабливість підприємства	$K_{тп} = \text{Витрати обігу} / \text{Сукупні витрати}$	$< 0,5$	$\geq 0,5$
4. Фінансова привабливість підприємства	$K_{фп} = \text{Прибуток} / \text{Активи}$	$> 0,15$	$< 0,15$
5. Приватизаційна привабливість підприємства	$K_{прп} = \text{Чистий дохід} / \text{Курс цінних паперів}$	$\geq 0,5$	$< 0,5$
6. Екологічна привабливість підприємства	$K_{еп} = \text{Штрафи за екологічні порушення} / \text{Чистий прибуток}$	0	> 0
7. Соціальна привабливість підприємства	$K_{сп} = \text{Середня заробітна плата працівників} / \text{Вартість раціонального споживчого кошика}$	≥ 1	< 1

Джерело: складено на основі [20]

В інвестиційній діяльності, якщо виникає необхідність глибокого аналізу фінансової складової підприємства, Іщук О. С. рекомендує провести розрахунок наступних показників [57]:

- ліквідності та платоспроможності (коефіцієнт покриття, коефіцієнт швидкої ліквідності, коефіцієнт абсолютної ліквідності, рівень прогнозованої платоспроможності);
- фінансової стійкості (коефіцієнт автономії, коефіцієнт співвідношення власних і залучених коштів, коефіцієнт фінансової стійкості, коефіцієнт маневреності власного капіталу, коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами);
- прибутковості (рентабельність капіталу, рентабельність власного капіталу, рентабельність реалізованої продукції, рентабельність продажу);
- ділової активності (коефіцієнт оборотності активів, коефіцієнт оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості, коефіцієнт оборотності запасів, фондівіддача, коефіцієнт оборотності власного капіталу);

- потенціалу формування фінансових ресурсів;
- повноти використання фінансових ресурсів;
- рівня фінансового ризику (коефіцієнт фінансового ризику, норма боргу на власні кошти, коефіцієнт кратності відсотків);
- ефективності виробництва.

Міжнародна фінансова організація World Bank Group рекомендує використовувати для оцінки управління інвестиційною привабливістю підприємства показники ведення бізнесу, показники виконання поточних будівництв, показники доступу до електроенергії та інших сировинних ресурсів, показники заборгованостей, показники міжнародної торгівлі, ступінь платоспроможності, показники використання робочої сили, рівень захищеності прав інвесторів [58].

Аналітична компанія Standard & Poor's або скорочено S & P рекомендує підприємцям розкривати інформацію про методи та результати управління доходами та витратами, управління боргами, управління грошовими засобами та ліквідністю, управління зовнішніми ризиками, а також при оцінці дотримуватися принципів прозорості та відкритості інформації [59].

Міжнародне рейтингове агентство Moody's Investors Service пропонує під час оцінки управління інвестиційною привабливістю серед кількісних показників розраховувати структури витрат та доходів, структуру боргу, фінансове становище та ліквідність, а серед якісних показників аналізувати історію діяльності підприємства, загальні галузеві тенденції, політичний стан в країні та світі, якість управління, корпоративну стратегію, структуру управління, основні конкурентні позиції [60].

Ще один цікавий підхід до визначення сукупності факторів для оцінки управління інвестиційною привабливістю підприємства пропонує Андраш О. А. [61]. Вчений розділяє показники за трьома рівнями: підприємства, галузі або регіону, держави. Таким чином, якщо інвестор орієнтується в ситуації на ринку, то йому буде достатньо вивчити показники на рівні підприємства, в протилежному випадку (наприклад, якщо інвестор іноземець) йому будуть потрібні показники рівня галузі (регіону) та держави. До першого рівня входять якісні (показники перспективності

розвитку підприємства, конкурентної позиції та ступеня сприятливості зовнішнього середовища), а також кількісні показники (фінансового стану, прибутковості, інтенсивності фінансових потоків, інвестиційних ризиків, ймовірність банкрутства тощо). На рівні галузі або регіону розглядаються показники, що характеризують діяльність підприємства у порівнянні з конкурентами, розраховується питома вага підприємства у глобальних показниках галузі чи регіону, розглядається перспективність підприємства та обсяг необхідних інвестицій для її розвитку. Державний рівень характеризується інвестиційним кліматом та інвестиційним іміджем країни, які відображають показники залучення інвестицій в економіку та різні макроекономічні показники.

На сам кінець, розглянемо методику кваліметричної оцінки управління інвестиційною привабливістю підприємства, розроблену Боярко І. М. [62]. В даному підході вчена розглядає інвестиційну привабливість як факторну ознаку, а інвестиційну активність підприємства – як результативну ознаку.

Згідно з методикою підприємство самостійно обирає комплекс показників, що якнайкраще відповідатиме внутрішнім цілям та цілям інвестора. Після розрахунку показників вони нормалізуються та приводяться до порівнюваного вигляду. Якщо серед показників є якісні характеристики, то експерт може оцінити їх самостійно використовуючи числову шкалу Харрінгтона (де 0-0,2 – дуже низька оцінка, а 0,8-1 дуже висока) [63]. Далі кожному показнику (або групі показників) методом експертної оцінки попарного порівняння присуджується коефіцієнт вагомості.

Очікувана (перспективна) величина кожного окремого показника інвестиційної привабливості підприємства розраховується за формулою:

$$I_i = B_i \times P_i, \quad (1.1)$$

де I_i – очікувана (перспективна) величина дії i -ого первинного показника, B_i – бальна оцінка i -го первинного показника, P_i – показник вагомості i -го первинного показника.

Очікувана (перспективна) величина групи показників інвестиційної привабливості підприємства може бути розрахована за формулою:

$$I_{\text{гр}} = \sum_{i=1}^n I_{ij} \times P_{ij}, \quad (1.2)$$

де I_{ij} – очікувана (перспективна) величина i -ого показника j -ої групи, P_{ij} – показник вагомості i -ого показника j -ої групи.

Для розрахунку інтегрального показника інвестиційної привабливості підприємства використовуються дві величини – очікувана (перспективна) величина (формули 1.1 та 1.2), а також середня геометрична для усунення похибок в репрезентативності результату. Отже, очікувана (перспективна) величина інвестиційної привабливості підприємства розраховується за формулою:

$$\text{ІПП} = \text{ІП} \times P_{\text{ІП}} + \text{ІР}'' \times P_{\text{ІР}}, \quad (1.3)$$

де ІПП – оцінка інвестиційної привабливості підприємства, ІП – оцінка потенціалу підприємства, $P_{\text{ІП}}$, $P_{\text{ІР}}$ – відповідно коефіцієнти вагомості інвестиційного потенціалу та інвестиційного ризику для формування інвестиційної привабливості, $\text{ІР}''$ – стандартизована очікувана (перспективна) оцінка інвестиційного ризику (або очікувана (перспективна) оцінка рівня інвестиційної безпеки підприємства).

При несприятливих умовах або на «критичних проміжках» інвестиційної привабливості інтегральний показник розраховується наступним чином:

$$\text{ІПП}_{\text{кр}} = \sqrt{\text{ІПП} \times P_{\text{ІПП}} \times \text{ІР}'' \times P_{\text{ІР}}}. \quad (1.4)$$

Отже, в кінці розрахунків отримуємо інтегральну оцінку інвестиційної привабливості підприємства, яка виражена числом від 0 до 1. Відповідно до шкали якісної оцінки інвестиційної привабливості суб'єкту господарювання, розробленої Боярко І. М., отримане значення від 0 до 0,2 відповідає критичному рівню інвестиційної привабливості, від 0,2 до 0,5 – низькому рівню, від 0,5 до 0,8 – середньому рівню та від 0,8 до 1 – високому рівню інвестиційної привабливості підприємства. У своїй роботі вчена також наводить рекомендації, згідно з якими інвестування можна здійснювати лише в проєкти тих підприємств, які мають середній або високий рівень інвестиційної привабливості, в іншому випадку – вкладення є надто ризикованими для інвестора [62].

Отже, оцінка управління інвестиційною привабливістю підприємства є важливою складовою ефективного ведення господарської діяльності. Вона має велике значення як і для інвестора, який приймає рішення на основі результатів

аналізу, так і для самого підприємства, яке завдяки виявленим недолікам під час проведення оцінки має змогу розробити та реалізувати заходи для підвищення ефективності ведення діяльності та досягнення бажаного рівня інвестиційної привабливості. Найбільш поширеними є методики, що використовують статистичну та звітну інформацію підприємства, а також методики, що ґрунтуються на експертній оцінці факторів впливу на інвестиційну привабливість підприємства. Більшість методик передбачають аналіз фінансових показників, таких як прибутковість, майновий стан, ліквідність, рентабельність, ділова активність тощо. Згідно з деякими методиками додатково розглядають нефінансові показники, зокрема екологічна та соціальна складова діяльності підприємства. Тому можна зробити висновок, що найбільш оптимальною методикою для оцінки управління інвестиційною привабливістю підприємства буде та, що враховує як фінансові, так і нефінансові фактори та виводить інтегральну оцінку для спрощення розуміння реального рівня інвестиційної привабливості підприємства.

Висновки до розділу 1

У першому розділі було проаналізовано сутність поняття «інвестиційна привабливість підприємства». Зокрема, розглянуто визначення іноземних та українських авторів, на основі яких сформовано чотири підходи до розуміння цього поняття: інвестиційна привабливість підприємства в розрізі ефективності та доцільності, як можливість для інвестора, як порівняльний показник та як сукупність факторів. Отже, інвестиційну привабливість підприємства можна розглядати як комплекс кількісних та якісних показників, за допомогою яких здійснюється глибокий аналіз діяльності підприємства для формування в інвестора позитивного враження та бажання інвестувати, а також для виявлення проблемних місць та розробки заходів для усунення недоліків у діяльності підприємства.

Визначено сутнісні характеристики інвестиційної привабливості, а саме протяжність у часі, вплив факторів прямої та непрямої дії, двостороння орієнтованість суб'єктів на ефективність інвестиційної діяльності, врахування

фінансових та нефінансових показників при оцінці діяльності підприємства та залежність від інвестиційного рівня привабливості регіону / галузі / країни.

Розглянуто фактори впливу на інвестиційну привабливість підприємства. Найпоширенішою моделлю факторів в науковій літературі визначено поділ чинників на внутрішні (прямої дії) та зовнішні (непрямої дії). До першої групи входять технічні, трудові, інституціональні, ресурсні, фінансові, інноваційні, виробничі, споживчі фактори, а також фактори конкурентоспроможності, безпеки вкладень та ділової репутації. До другої групи належать правові, економічні, політичні, соціальні та ринкові макроекономічні фактори.

Процес управління інвестиційною привабливістю підприємства являє собою процес генерування рішень для підвищення рівня інвестиційної привабливості. Головною метою управління є пошук найбільш дієвих методів реалізації інвестиційної стратегії в життєдіяльність підприємства. В розділі розглянуто завдання, функції, принципи та етапи управління інвестиційною привабливістю підприємства.

Під час дослідження сучасних інструментів управління інвестиційною привабливістю підприємства, було розглянуто брендинг та формування нефінансової звітності підприємства (звіт зі сталого розвитку). Попри те, що більшість методик оцінювання інвестиційної привабливості орієнтуються лише на фінансові показники, дослідження показали, що вирішальним при прийнятті рішення про інвестування для інвестора є саме показники нефінансової звітності (наприклад, інформація про екологічний вплив, соціальне становище, корупційні ризики тощо). Вимірювання сталого розвитку є обов'язковим лише для великих підприємств країн-членів Європейського союзу, але сучасна практика показує, що існує потреба в нефінансовій звітності і в межах українського ринку.

Попри те, що існує законодавчо рекомендований методичний підхід до оцінки інвестиційної привабливості (Наказ Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій «Про затвердження Методики інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій»), він не є загальноприйнятим, а тим більше єдиним у використанні. Залежно від мети оцінки

підприємства можуть використовувати методики, що побудовані на аналізі фінансових показників, на основі експертних оцінок або за допомогою ранжування та створення рейтингів.

Сукупність показників для аналізу обирається підприємствами самостійно залежно від їхньої спеціалізації. Однак, провівши порівняльний аналіз існуючих методик оцінки управління інвестиційною привабливістю підприємства, було зроблено висновок, що найоптимальніша методика включає розрахунок кількісних економічних, екологічних, соціальних показників та опис якісних характеристик діяльності підприємства. Також методика, яку вибере підприємство, повинна забезпечувати репрезентативний результат оцінки інвестиційної діяльності, тобто визначати рівень інвестиційної привабливості підприємства за абсолютною шкалою або у порівняння з конкурентами в галузі чи регіоні.

РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ТА АНАЛІЗ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ПРИВАБЛИВІСТЮ ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ»

2.1. Господарсько-правові засади функціонування ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» та його загальна характеристика

ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» - це підприємство, що спеціалізується на торгівлі сільськогосподарської техніки передових світових виробників (CLAAS, LEMKEN, GERINGHOFF та VALLEY). Забезпечуючи виробників сільськогосподарської продукції надійною технікою, професійним сервісом та якісними запчастинами для прибуткового ведення діяльності, компанія «АГРОТЕХСОЮЗ» реалізовує свою місію – відтворення базової та найголовнішої галузі українського національного господарства. Загальна інформація про підприємство подана в табл. 2.1.

Таблиця 2.1 – Загальна інформація про ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ»

Повне найменування	Товариство з обмеженою відповідальністю «АГРОТЕХСОЮЗ»
Код ЄДРПОУ	24918458
Дата реєстрації	23.05.1997
Засновники	Дергалюк І.В. (частка 90%), Дергалюк Л.С. (частка 10%)
Види діяльності	46.61 Оптова торгівля сільськогосподарськими машинами й устаткуванням (основний) 29.32 Виробництво інших вузлів, деталей і приладдя для автотранспортних засобів 45.31 Оптова торгівля деталями та приладдям для автотранспортних засобів 77.31 Надання в оренду сільськогосподарських машин і устаткування 52.10 Складське господарство 64.91 Фінансовий лізинг 33.12 Ремонт і технічне обслуговування машин і устаткування промислового призначення 45.20 Технічне обслуговування та ремонт автотранспортних засобів 77.11 Надання в оренду автомобілів і легкових автотранспортних засобів 52.29 Інша допоміжна діяльність у сфері транспорту 77.12 Надання в оренду вантажних автомобілів 49.41 Вантажний автомобільний транспорт
Контактна інформація	Місцезнаходження: 08623, Київська обл., Васильківський р-н, смт. Калинівка, вул. Залізнична, 49 Фактична (поштова) адреса: 08625, Київська обл., Васильківський р-н, с. Путрівка, вул. Заводська, 2 Телефон: +38 (045) 714 2410 E-mail: office@ats.in.ua

Джерело: складено автором на основі [64]

«АГРОТЕХСОЮЗ» класифікується як середнє підприємство (відповідно до Закону №2164-VII [66]), так як відповідає двом із трьох критеріїв: чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) — до 40 мільйонів євро (у 2020 році – 33 млн. євро) та середня кількість працівників — до 250 осіб (у 2020 році – 94 працівники).

ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» було засновано у 1997 році як центр сервісного обслуговування та поставки запасних частин до сільськогосподарської техніки німецького виробництва CLAAS. За 24 роки на ринку підприємство сформувало позитивний імідж надійного бізнес-партнера та значно наростило свої потужності. Зараз «АГРОТЕХСОЮЗ» - це ціла мережа представництв з майданчиками для техніки, складами запасних частин, сервісними інженерами та спеціалістами з продажу в Київській, Чернігівській, Сумській, Харківській, Полтавській, Одеській та Херсонській областях (рис. 2.1.)

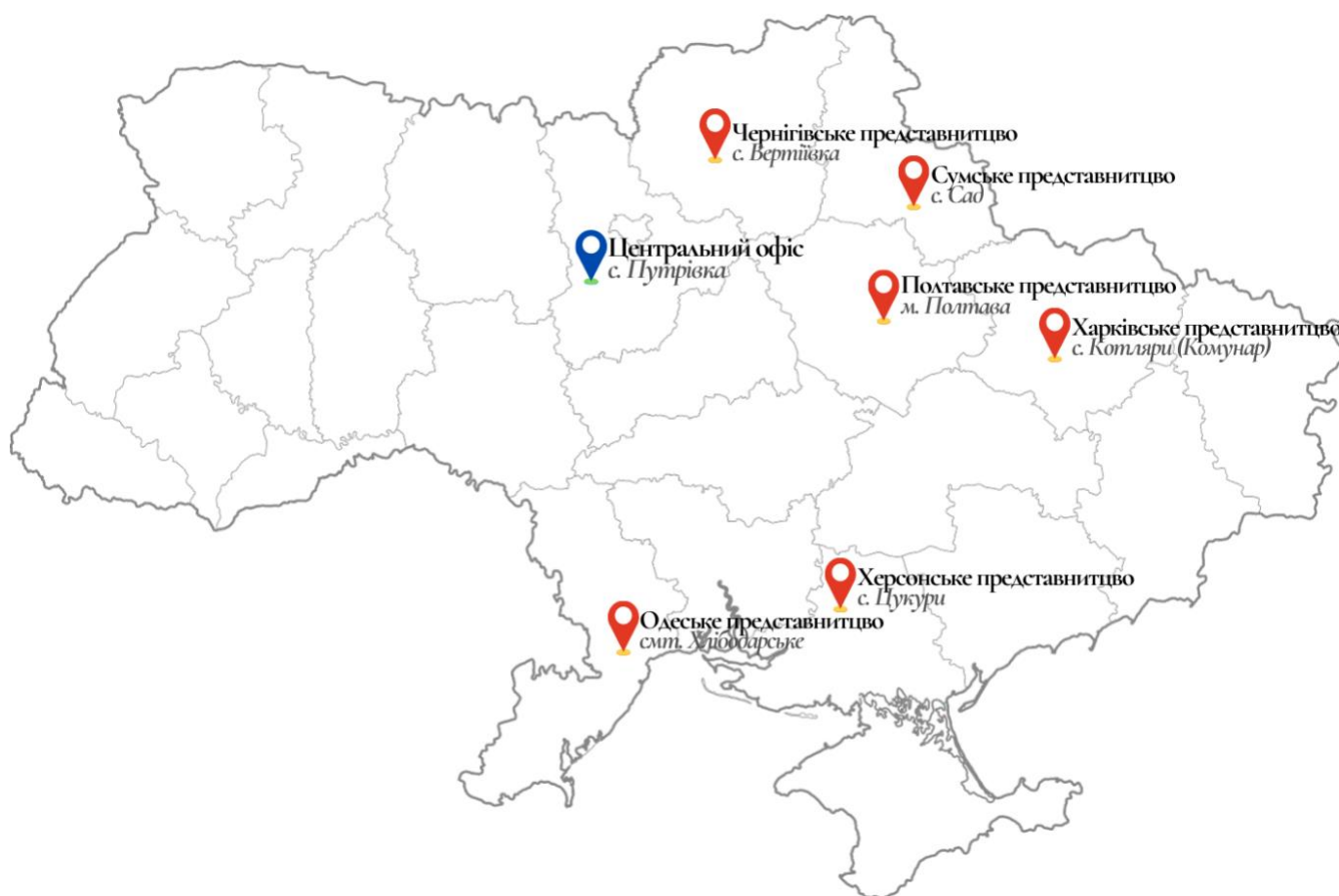

Рисунок 2.1 – Карта представництв ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ»

Джерело: складено автором на основі [65]

Розташування представництв компанії зумовлене сільськогосподарським зонуванням. В лісостеповій зоні найчастіше вирощують озиме жито, гречку та овес, а в степовій – озиму пшеницю, кукурудзу та соняшник. Україна має високий ступінь освоєння земельного фонду – 60% площі країни становлять сільськогосподарські угіддя. Ефективне господарювання на цій території можливе лише з допомогою спеціальної техніки. Саме тому представництва «АГРОТЕХСОЮЗ» знаходяться якомога ближче до своїх споживачів, щоб мати змогу надавати оперативні послуги технічного обслуговування, ремонту та оренди сільськогосподарської техніки.

Компанія будує партнерські відносини з агровиробниками та постачальниками, вивчає потреби всіх своїх стейкхолдерів. «АГРОТЕХСОЮЗ» постійно розвивається та розширює спектр своїх послуг - надає кредитні і лізингові програми фінансування техніки, має 30 сервісних авто для діагностики та ремонту техніки безпосередньо «в полі», здійснює комп'ютеризоване управління складськими запасами тощо.

Також підприємство працює над досягненням Цілей сталого розвитку – здійснює свій внесок у підтримку економічної стабільності, екологічного балансу та соціальної справедливості. У 2017 році «АГРОТЕХСОЮЗ» стала підписантом Глобального договору ООН [65].

Управління в компанії здійснюється за допомогою лінійної структури, у якій власник виконує роль директора, а усі відділи прямо підпорядковані йому. Лінійна модель організаційної структури ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» зображена на рис. 2.2

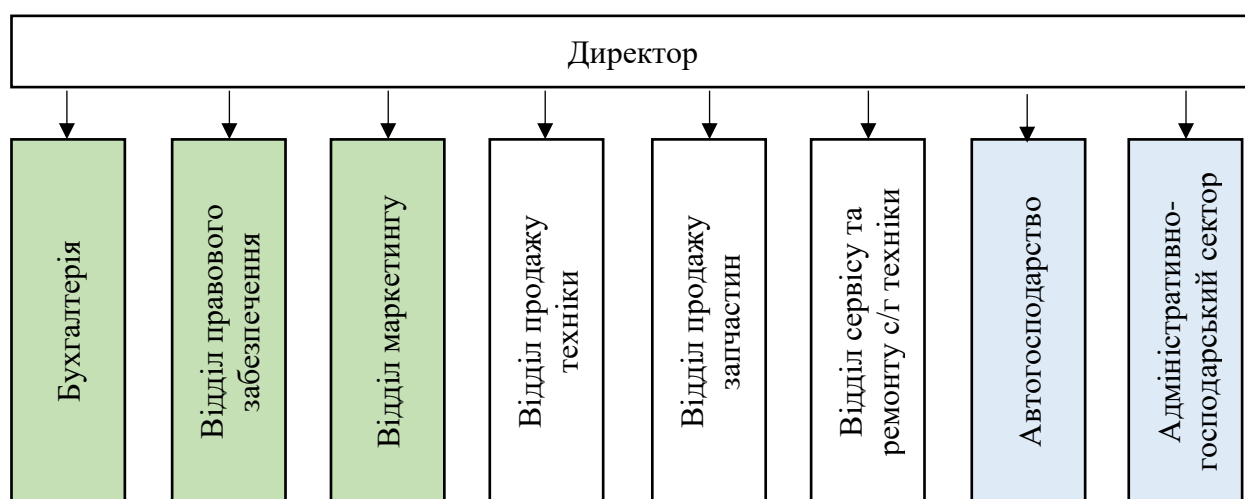

Рис. 2.2 – Організаційна структура ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ»

Джерело: складено автором на основі [64]

Основним джерелом інформації про підприємство є його фінансова звітність, а саме Баланс (Звіт про фінансовий стан) та Звіт про фінансові результати підприємства (Звіт про сукупний дохід). В табл. 2.2 наведені темпи зростання основних фінансових показників діяльності підприємства.

Таблиця 2.2 – Аналіз показників звіту про фінансові результати, тис. грн.

Показник	Роки					Абсолютне відхилення, +, -	Темп приросту, %
	2016	2017	2018	2019	2020	2020 до 2016	
Валюта балансу	474510	478592	563847	596002	591797	117287	24,72
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції	905758	1322867	1054247	814425	1018512	112754	12,45
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	-773210	-1159354	-918106	-737165	-846573	-73363	9,49
Валовий прибуток	132548	163513	136141	77260	171939	39391	29,72
Чистий фінансовий результат: прибуток	71401	55169	40438	30245	55499	-15902	-22,27

Джерело: складено автором на основі даних Звіту про фінансові результати ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» за 2016-2020 рр.

Згідно з розрахунками вище ресурси підприємства, які задіяні в основній діяльності, використовуються ефективно так, як темпи приросту активів підприємства та чистого доходу мають позитивну динаміку. Перевищення темпу приросту чистого доходу (12,45%) над собівартістю (9,49%) вказує на те, що відбувається умова оптимізації валового прибутку, тобто питома вага повної собівартості в чистому доході підприємства зменшується, що є шляхом до підвищення ефективності діяльності. Чистий фінансовий результат представлений прибутком: до 2019 року він поступово зменшувався, але у 2020 році збільшився майже вдвічі порівняно з 2019 роком (темп приросту становить 83,49%).

Як уже зазначалося, ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» є офіційним дилером провідних світових виробників сільськогосподарської техніки. Опис асортименту техніки наведено в Додатку А. У 2021 році асортиментна лінія техніки, яку пропонує на продаж «АГРОТЕХСОЮЗ» налічує 7 брендів (CLAAS, AMAZONE, Steketee, Valley, Geringhoff, LEMKEN, ALPEGO), 30 категорій, більше 100 найменувань техніки, що в

свою чергу здебільшого представлені кількома моделями. Детальна інформація про кожну одиницю техніки представлена на сайті компанії [65]. Вона включає огляд кожної машини, технічні характеристики, детальний опис, фото і відео анімацію, перелік сумісного обладнання та усі відповідні документи.

Окрім техніки компанія реалізовує запасні частини до техніки. В електронному каталозі на сайті компанії 287 339 артикулів різних запчастин доступних до замовлення, з яких більше 10 тис. наявні на складі в Україні.

Ще одним напрямком роботи компанії є сервіс та ремонт сільськогосподарської техніки. «АГРОТЕХСОЮЗ» пропонує два формати послуги: мобільний сервіс та стаціонарний сервіс. Сервісна служба компанії має в розпорядженні 30 спеціально оснащених сервісних авто, які виїжджають в поля для оперативного усунення неполадок або проведення планового технічного обслуговування техніки на території клієнта. У переліку стаціонарних послуг капітальний ремонт двигунів, капітальний ремонт трансмісій і редукторів, передсезонний плановий ремонт. Для зручності клієнта усі стаціонарні послуги супроводжуються додатковими послугами транспортування техніки, демонтаж та монтаж агрегатів.

Обсяги реалізації продукції та послуг в значній мірі залежать від успіхів аграрного сезону та економічної ситуації в країні. Динаміку собівартості реалізованої продукції та послуг наведено на рис. 2.3.

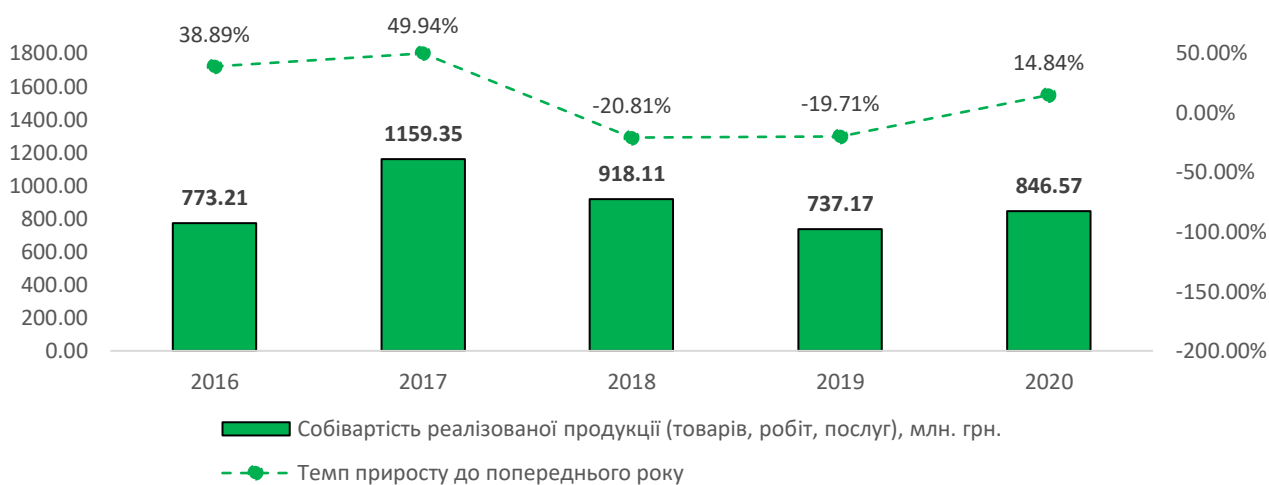

Рисунок 2.3 – Динаміка собівартості реалізованої продукції та послуг

Джерело: складено автором на основі даних Звіту про фінансові результати ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» за 2016-2020 рр.

Собівартість усіх вищезгаданих послуг та реалізованої продукції у 2020 році становила 846,57 млн. грн, що на 14,84% більше, ніж у попередньому році. Найбільша собівартість реалізованої продукції була досягнута у 2016 році – 1 159,35 млн грн.

Щодо структури собівартості реалізованої продукції та послуг, то у 2020 році 97,99% продажів становила техніка та запчастини до неї. Решта 2,01% або 16,9 млн. грн. становили послуги, а саме стаціонарний сервіс (1,82%), мобільний сервіс (0,01%) та інші послуги (0,17%). Детальніше на рис. 2.4.

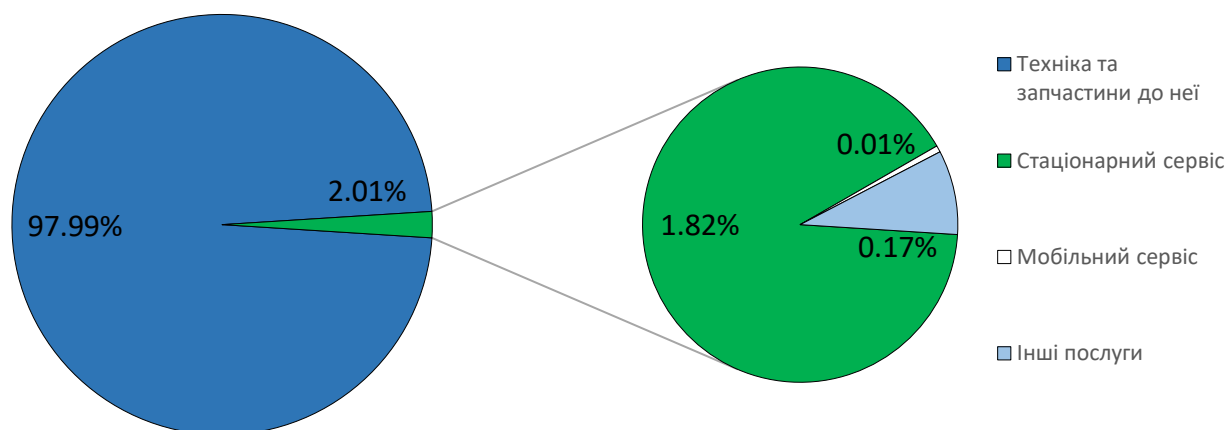

Рисунок 2.4 – Структура собівартості реалізованої продукції та послуг у 2020 році

Джерело: складено автором на основі [64]

Ключовим завдання поточної стратегії підприємства є забезпечити сільгоспвиробників надійною технікою, професійним сервісом та якісними запчастинами для прибуткового господарювання. Досягнення цього завдання супроводжується за допомогою активної соціальної політики компанії – проведення навчань для клієнтів, яскраві корпоративи та інші заходи.

Як підписант Глобального договору ООН, ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» ставить перед собою завдання здійснити внесок у реалізацію окремих Цілей сталого розвитку, а саме підтримка здоров'я і благополуччя співробітників, підвищення якості освіти і забезпечення нарощення професійного потенціалу, участь у створенні умов гідної роботи та економічного зростання, підтримка індустріалізації, інновацій та розвитку інфраструктури, внесок у сталий розвиток міст та спільнот, а також дотримання вимог відповідального споживання [65].

Оцінити вплив зовнішніх та внутрішніх факторів підприємства, визначити ключові загрози та запас можливостей можна за допомогою стратегічного балансу поданого у форматі SWOT-аналізу (табл. 2.3).

Визначено по дві ключових можливості та загрози для ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ», а також по три сильні та слабкі сторони. Далі в кожному із чотирьох полів розглянуті усі можливі комбінації між можливостями, загрозами, сильними та слабкими сторонами. Таким чином визначено вісім заходів, які повинні увійти до розробки нової стратегії з підвищення інвестиційної привабливості ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ».

Таблиця 2.3 – SWOT-аналіз підприємства ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ»

	Можливості А. Розширення ринку збуту. Б. Розширення товарного асортименту.	Загрози А. Зниження платоспроможності клієнтів (виробників с/г продукції). Б. Підвищення конкурентоспроможності у сегменті.
Сильні сторони 1. Офіційний дилер провідних світових виробників с/г техніки. 2. Високий рівень обслуговування. 3. Великий асортимент та налагоджена логістика поставки запчастин.	A13 Підприємству варто оптимізувати збутову політику та відкривати нові представництва, так як воно має великі конкурентні переваги.	A123 «АГРОТЕХСОЮЗ» може розробити програми лояльності для клієнтів, за умовами яких допомагатиме здавати в оренду їхню техніку для отримання додаткових прибутків для обох сторін.
	B2 Підприємству варто розширити асортимент (техніка нових брендів, техніка для тваринництва, допоміжна техніка для амбарів тощо).	B1 Так як «АГРОТЕХСОЮЗ» є офіційним дилером, то компанія може встановлювати вигідніші для клієнтів ціни, ніж конкуренти, а також постійно підвищувати рівень допоміжних послуг.
Слабкі сторони 1. Лінійна організаційна структура. 2. Обмежений асортимент техніки, ремонтом якої займається компанія. 3. Відсутня стратегія сталого розвитку.	A1 Створення нової організаційної структури допоможе вивільнити трудові ресурси та спрямувати їх на відкриття нових представництв.	A2 Підприємство може надавати послуги з ремонту будь-якої придбаної у них техніки, що допоможе виробникам с/г продукції продовжити термін її експлуатації.
	B2 Компанії варто підвищувати кваліфікацію майстрів ремонтників, які зможуть займатися ремонтом будь-якої техніки.	B3 Розробка та дотримання стратегії сталого розвитку стане додатковою конкурентною перевагою.

Джерело: складено автором на основі [64]

Наступним етапом аналізу організації стратегічного менеджменту на підприємстві є аналіз конкурентів ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» за допомогою матриці «Зростання — частка ринку» Бостонської консалтингової групи.

Для побудови БКГ-матриці пошуковим методом було ідентифіковано 6 підприємств-конкурентів, що як і ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» реалізують сільськогосподарську техніку та надають послуги по її обслуговуванню. Була проаналізована фінансова звітність за кожним із підприємством, проведені відповідні розрахунки (табл. 2.4) та побудована матриця (рис. 2.5).

Таблиця 2.4 – Дані для побудови БКГ-матриці

Підприємство	Рівень прибутковості, тис. грн.		Обсяг продаж, тис. грн.	Темп зростання ринку, %	Відносна частка ринку, %
	2019	2020			
АГРОТЕХСОЮЗ	30245	55499	1018512	183,5%	33,4%
КОНКОРД	1013	1094	445414	108,0%	14,6%
АгроВектор	15538	2998	188 618	19,3%	6,2%
Ерідон Тех	13191	13523	1158455	102,5%	38,0%
Волинська фондова компанія	6537	4189	177 946	64,1%	5,8%
ПрофіАгро	5508	3333	56 579	60,5%	1,9%
Агрореммаш-Плюс	56,6	56,7	4 344	100,2%	0,1%

Джерело: складено автором на основі [71; 72; 73; 74; 75; 76; 77]

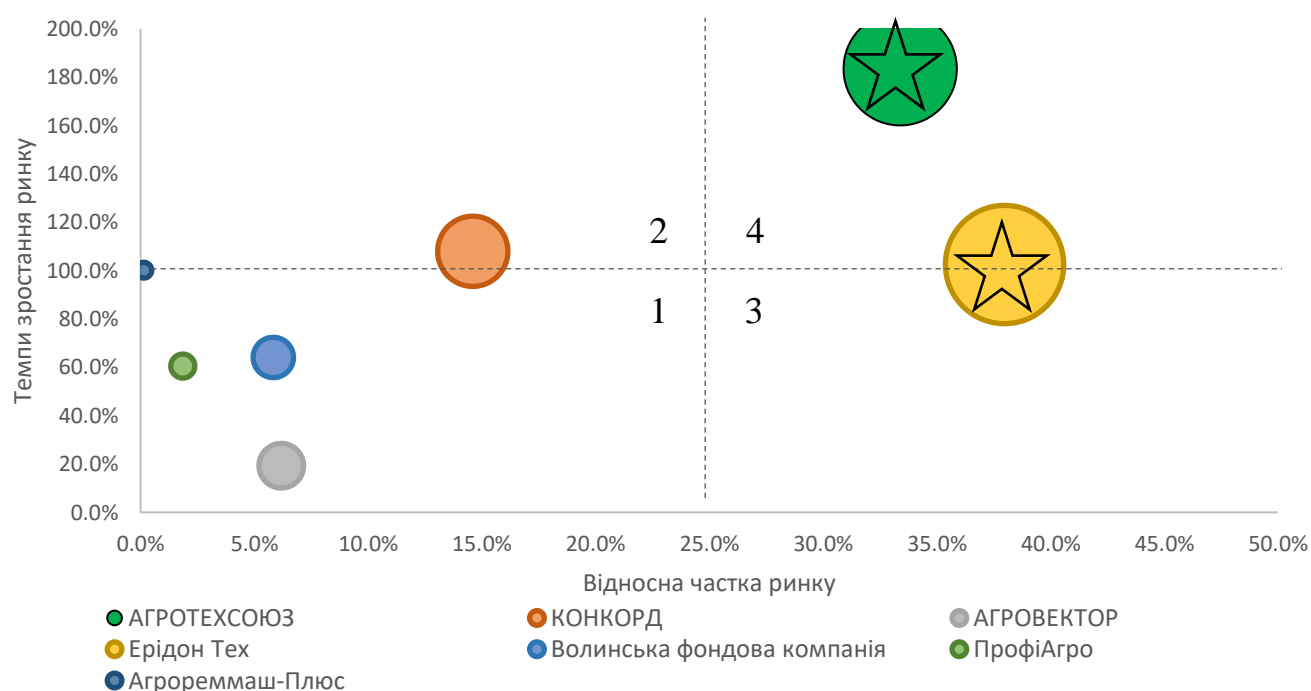

Рисунок 2.5 – БКГ-матриця аналізу конкурентів ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ»

Джерело: складено автором на основі табл. 2.4

Перед інтерпретацією результатів варто зауважити, що класична побудова матриці, коли в центрі знаходяться значення, що дорівнюють одиниці не дає чітких результатів, тому горизонтальна та вертикальна вісь були зміщені відносно отриманих максимальних та мінімальних значень.

Отже, досліджуване підприємство ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» знаходиться в квадраті №4 «Зірки». Компанія має найвищий темп зростання ринку (183,5%) та другу після ТОВ «Ерідон Тех» відносну частку ринку (33,4%). Головним конкурентом є ТОВ «Ерідон Тех» з найвищою відносною часткою ринку (38%). Ці підприємства в ідеальному для бізнесу становищі та є на піку ефективності господарської діяльності. ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» на даній позиції повинен утримувати, збільшувати та оптимізувати свою частку ринку. Така стратегія потребує значних інвестицій, тому особливо важливим стає підвищення інвестиційної привабливості підприємства.

Двоє конкурентів, а саме ТОВ «КОНКОРД» та ТОВ «Агрореммаш-Плюс» знаходяться в квадраті №2 - «складні діти» або «дикі кішки». За умови дотримання стратегії «Збільшення частки ринку» ці підприємства також стануть «зірками» та складуть значну конкуренцію для «АГРОТЕХСОЮЗ». Решта підприємств (ТОВ «АгроВектор», ТОВ «Волинська фондова компанія» та ТОВ «ПрофіАгро») знаходяться в квадраті №1 - «мертвий вантаж». Ці підприємства є найслабшими та не становлять загрози для «АГРОТЕХСОЮЗ». Таким чином, ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» є однією із двох найкращих компаній на ринку сільськогосподарської техніки в Україні, тому компанія повинна реалізовувати стратегію «Збільшення частки ринку» та підвищувати свою інвестиційну привабливість.

Отже, ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» - це успішне підприємство, що займається торгівлею сільськогосподарської техніки відомих світових брендів, запасних частин до неї, а також надає послуги з обслуговування та ремонту. Компанія розвивається швидкими темпами, окрім центрального офісу налічує ще 6 представництв в різних областях України. «АГРОТЕХСОЮЗ» досліджує інтереси стейкхолдерів та впроваджує відповідні послуги. В межах аналізу організації стратегічного менеджменту ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» з'ясовано, що головна мета підприємства

полягає у забезпеченні сільгоспвиробників надійною технікою, професійним сервісом та якісними запчастинами. SWOT-аналіз підприємства допоміг виявити суттєві можливості та загрози для ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ». Аналіз конкурентів свідчить про те, що ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» займає лідируючу позицію в продажі сільськогосподарської техніки в Україні.

2.2. Аналіз фінансово-економічного стану ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ»

Для підвищення ефективності управління інвестиційною привабливістю важливим є аналіз основних фондів підприємства з метою визначення їх поточного стану та потенційних можливостей використання. Для характеристики забезпечення підприємства основними засобами, аналізу їх стану та ефективності використання розглянуто ряд показників (табл. 2.5).

Таблиця 2.5 – Показники стану та ефективності використання основних засобів ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ»

Показник	Роки					Абсолютне відхилення, +,-	Темп приросту, %
	2016	2017	2018	2019	2020	2020 до 2016	
Фондомісткість, грн./грн.	0,04	0,04	0,06	0,07	0,04	0,00	11,69
Фондоозброєність, грн./прац.	333,05	490,25	547,22	577,26	467,23	134,19	40,29
Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні підприємства	0,08	0,14	0,11	0,09	0,05	-0,02	-29,72
Коефіцієнт придатності основних засобів	0,68	0,58	0,58	0,50	0,64	-0,04	-6,14
Фондовіддача, грн./грн.	25,90	25,22	16,33	13,97	23,19	-2,71	-10,47
Рентабельність основних засобів	2,04	1,05	0,63	0,52	1,26	-0,78	-38,11

Джерело: складено автором на основі даних Звіту про фінансовий стан та Звіту про фінансові результати ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» за 2016-2020 рр.

Проаналізувавши отримані результати, можна зробити висновок, що ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» забезпечена основними засобами в достатній мірі, так як це комерційне, а не виробниче підприємство. Зменшення показника фондомісткості у

2020 році майже вдвічі порівняно з попереднім роком є позитивною тенденцією для розвитку підприємства. Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні підприємства менше нормативних 0,5, що теж є позитивним фактором. У 2020 році частка основних засобів, що придатна для експлуатації в процесі господарської діяльності становить 0,64, що задовольняє нормативне значення ($>0,5$) і свідчить про забезпеченість підприємства основними засобами. Порівняно з 2016 роком, фондівдача та рентабельність основних засобів у 2020 році мають негативний темп приросту, але їхнє значення все одно більше, ніж у 2018 та 2019 роках.

Наступним етапом є аналіз майнового стану підприємства (табл. 2.6).

Таблиця 2.6 – Аналіз майнового стану ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ»

Показник	Роки					Абсолютне відхилення, +,-	Темп приросту, %
	2016	2017	2018	2019	2020	2020 до 2016	
Коефіцієнт зносу основних фондів	0,32	0,42	0,42	0,50	0,36	0,04	13,23
Коефіцієнт оновлення основних засобів	0,18	0,44	0,09	0,06	-0,50	-0,68	-378,23
Коефіцієнт вибуття основних засобів	-0,16	-0,21	-0,24	-0,19	0,20	0,36	-226,27

Джерело: складено автором на основі даних Звіту про фінансовий стан та Звіту про фінансові результати ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» за 2016-2020 рр.

Протягом всього досліджуваного періоду значення для коефіцієнта зносу основних фондів відповідає нормативному ($< 0,5$). В аналізованому періоді коефіцієнт вибуття основних фондів менше коефіцієнта оновлення, що свідчить про звужене відтворення основних фондів. У 2020 році зворотна ситуація, що свідчить про проведену інвентаризацію основних засобів на підприємстві [67].

Такі результати аналізу майнового стану зумовлюють необхідність детальніше розглянути показники оборотності основних засобів (табл. 2.7).

Таблиця 2.7 – Показники ділової активності ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ»

Показник	Роки					Абсолютне відхилення, +,-	Темп приросту, %
	2016	2017	2018	2019	2020	2020 до 2016	
Коефіцієнт ділової активності (оборотності оборотних засобів)	2,83	3,12	2,31	1,56	1,86	-0,97	-34,29
Коефіцієнт оборотності запасів	3,84	4,41	3,10	2,27	3,35	-0,49	-12,80

Продовження таблиці 2.7

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	14,20	12,34	8,44	5,15	4,08	-10,12	-71,28
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	9,36	9,49	5,20	3,35	5,40	-3,96	-42,28
Коефіцієнт тривалості одного обороту оборотних засобів, днів	128,76	117,01	158,10	233,77	195,95	67,19	52,18
Тривалість одного обороту дебіторської заборгованості, днів	25,70	29,59	43,23	70,87	89,48	63,78	248,17
Тривалість одного обороту кредиторської заборгованості, днів	39,01	38,44	70,18	109,08	67,58	28,58	73,26

Джерело: складено автором на основі даних Звіту про фінансовий стан та Звіту про фінансові результати ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» за 2016-2020 рр.

Показники оборотності також варто аналізувати з огляду на сферу діяльності підприємства. У ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» коефіцієнт оборотності запасів зменшився від 3,84 у 2016 році до 3,35 у 2020 році, що можна вважати позитивним фактором, так як вказує на оптимізацію політики управління запасами. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості зменшився від 14,2 у 2016 році до 4,08 у 2020 році, що пов'язано з впровадженням кредитних і лізингових програми фінансування техніки для клієнтів компанії. Також з цим пов'язаний той факт, що кредиторська заборгованість виплачується швидше (тривалість обороту 68 днів у 2020 році), ніж отримується дебіторська (тривалість обороту 90 днів у 2020 році).

Наступним елементом дослідження є аналіз ліквідності підприємства, тобто його здатності швидко розраховуватися за своїми поточними зобов'язаннями оборотними активами, тривалість перетворення яких у грошові кошти відповідає тривалості погашення зобов'язань (табл. 2.8).

Таблиця 2.8 – Аналіз ліквідності підприємства ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ»

Показник	Роки					Абсолютне відхилення, +,-	Темп приросту, %
	2016	2017	2018	2019	2020	2020 до 2016	
Коефіцієнт покриття ліквідності	1,29	1,47	1,51	1,55	1,97	0,68	52,59
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,51	0,53	0,52	0,63	1,31	0,79	154,04

Продовження таблиці 2.8

Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,12	0,04	0,09	0,06	0,10	-0,02	-18,48
Співвідношення кредиторської та дебіторської заборгованості	4,10	5,41	5,08	2,41	0,93	-3,16	-77,25

Джерело: складено автором на основі даних Звіту про фінансовий стан ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» за 2016-2020 рр.

Отже, поточні активи ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» покривають короткострокові зобов'язання майже вдвічі (значення коефіцієнта 1,97 у 2020 році), що є позитивною тенденцією. Коефіцієнт швидкої ліквідності задовольняє нормативне значення ($K_{\text{шл}} \geq 0,5$) протягом всього аналізованого періоду. Значення коефіцієнта абсолютної ліквідності у 2020 році є найбільшим за останні 4 роки, але все одно є меншим нормативного значення ($K_{\text{ал}} \geq 0,5$). Це означає, що у 2020 році у найближчий час до моменту складання балансу може бути погашено лише 10% поточної заборгованості. У 2020 році сума дебіторської заборгованості перевищила суму кредиторської та є наближеною до одиниці, що є позитивною тенденцією для підприємства.

Для ширшого аналізу фінансового стану варто розглянути показники платоспроможності підприємства. На відміну від показників ліквідності, завдяки цьому аналізу можна дослідити здатність ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» забезпечувати свою фінансову стійкість. Аналіз представлено в табл. 2.9.

Таблиця 2.9 – Аналіз платоспроможності ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ»

Показник	Роки					Абсолютне відхилення, +,-	Темп приросту, %
	2016	2017	2018	2019	2020	2020 до 2016	
Коефіцієнт автономії	0,25	0,36	0,38	0,41	0,51	0,26	103,63
Коефіцієнт фінансової стабільності	0,33	0,57	0,61	0,69	1,02	0,69	209,56
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,29	0,42	0,41	0,41	0,53	0,24	83,76
Коефіцієнт забезпечення власними оборотними засобами	0,19	0,26	0,30	0,35	0,48	0,30	160,73
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,69	0,61	0,71	0,77	0,89	0,20	29,75
Коефіцієнт фінансового левериджу	0,15	0,16	0,08	0,01	0,04	-0,11	-73,47

Джерело: складено автором на основі даних Звіту про фінансовий стан ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» за 2016-2020 рр.

Отже, у загальних вкладеннях у підприємство власний капітал складає 51% у 2020 році, що свідчить про достатній рівень автономності підприємства. Також компанія здатна відповідати за своїми зобов'язаннями в середньо - і довгостроковій перспективі, як показує значення коефіцієнта фінансової стабільності (1,02 у 2020 році). В довгостроковій перспективі компанії важче залишатися платоспроможною, так як коефіцієнт фінансової стійкості нижче нормативного значення (0,7-0,9). Проте цей показник має позитивний темп приросту, що є позитивною тенденцією (83,76% за аналізований період). Усі наступні показники задовольняють свої нормативні значення, що свідчить про високий рівень фінансової стійкості ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ».

Так як не всі абсолютні показники прибутковості відображають об'єктивний рівень ефективності діяльності підприємства, доцільно провести аналіз рентабельності (детальніше в табл. 2.10).

Таблиця 2.10 – Аналіз рентабельності ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ»

Показник	Роки					Абсолютне відхилення, +,-	Темп приросту, %
	2016	2017	2018	2019	2020	2020 до 2016	
Коефіцієнт рентабельності активів	0,20	0,12	0,08	0,05	0,09	-0,11	-53,52
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	0,83	0,38	0,21	0,13	0,20	-0,63	-75,48
Коефіцієнт рентабельності продукції	0,17	0,14	0,15	0,10	0,20	0,03	18,48
Коефіцієнт рентабельності продажу	0,15	0,12	0,13	0,09	0,17	0,02	15,36

Джерело: складено автором на основі даних Звіту про фінансовий стан та Звіту про фінансові результати ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» за 2016-2020 рр.

Отже, усі розраховані показники рентабельності мають однакову тенденцію: поступове зменшення рівня рентабельності до 2019 року та стрімке підвищення у 2020 році. Значення коефіцієнт рентабельності активів у 2020 році не досягає нормативного значення ($>0,14$). Коефіцієнт рентабельності власного капіталу показує, що власний капітал використовується ефективно і показник у 2020 році дорівнює нормативному значенню (0,20). Коефіцієнт рентабельності продукції у 2020 досягнув свого найбільшого значення за весь аналізований період. Нормативне

значення для рентабельності продажу становить $> 0,3$, а в умовах високого податкового тиску ця межа знижується до $> 0,15$, тому можемо вважати, що значення показника ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» близьке до нормативного (0,17 у 2020 році).

Ефективність використання трудових ресурсів визначається за допомогою даних про чисельність персоналу, його структуру, рух особового складу, показники продуктивності праці та іншої суттєвої інформації.

Станом на 31 грудня 2020 року в ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» працювало 94 особи, що на 6,93% менше ніж у попередньому році (рис. 2.6). Найбільші зміни кількості працівників співпадають з відкриттям нового центрального офісу компанії (у 2018 році) та подальшою оптимізацією бізнес-процесів (у 2019 році).

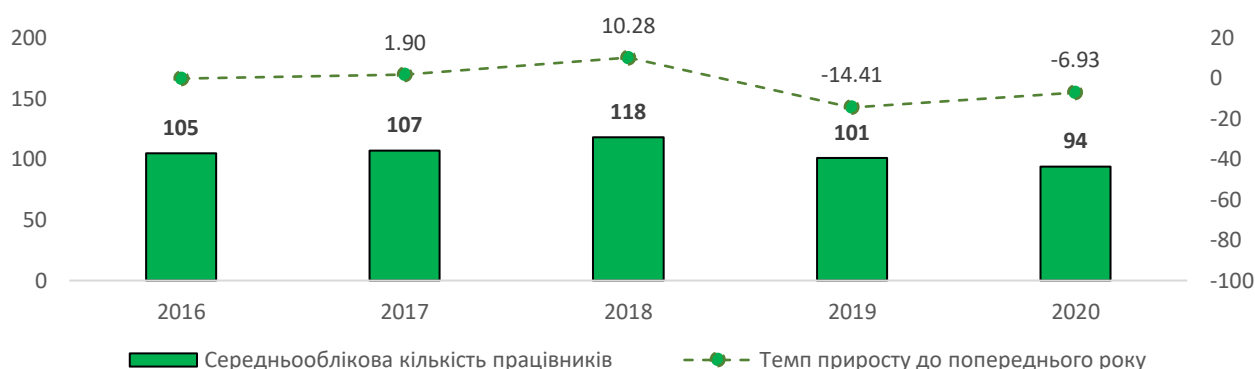

Рисунок 2.6 – Середньооблікова кількість працівників ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» у 2016-2020 рр.

Джерело: складено автором на основі [1;5]

Специфіка діяльності підприємства впливає на гендерну структуру працівників (рис. 2.7). Кількість чоловіків у компанії (79,80% у 2020 році) значно перевищує кількість жінок (20,20% у 2020 році).

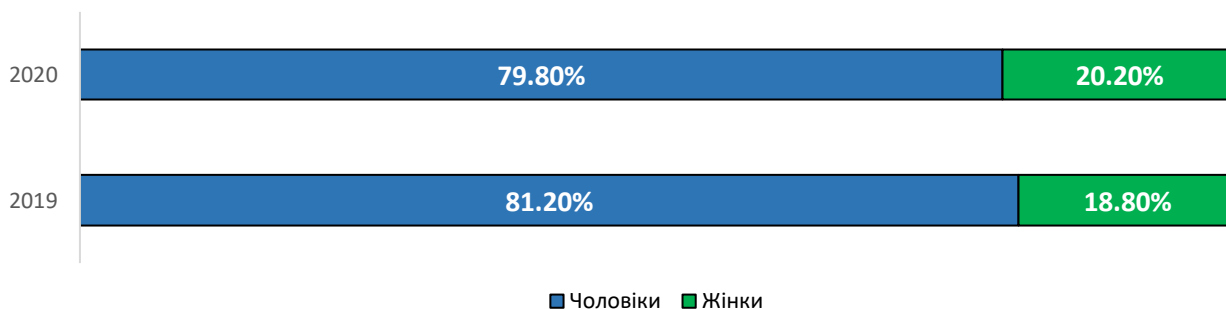

Рисунок 2.7 – Гендерна структура працівників ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ»

Джерело: складено автором на основі [64;68]

У ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» уже кілька років працює 4 людини, яким відповідно до чинного законодавства встановлено інвалідність. Також у 2020 році на підприємстві працювало 9 осіб, що мають додаткові гарантії у сприянні працевлаштуванню, а це на 7 осіб більше, ніж у 2019 році.

Розподіл працівників за категоріями (рис. 2.8) свідчить про те, що найбільша частина працівників – робітники (52,13% у 2020 році). Це працівники доставки, технічного обслуговування та ремонту техніки. Також значну частину становлять спеціалісти (27,66% у 2020 році), тобто працівники відділів продажу, маркетингу та правового забезпечення. Кількість керівників середньої ланки (12,77% у 2020 році) та керівників вищої ланки (7,45% у 2020 році) залишалася незмінною протягом 2019-2020 років.

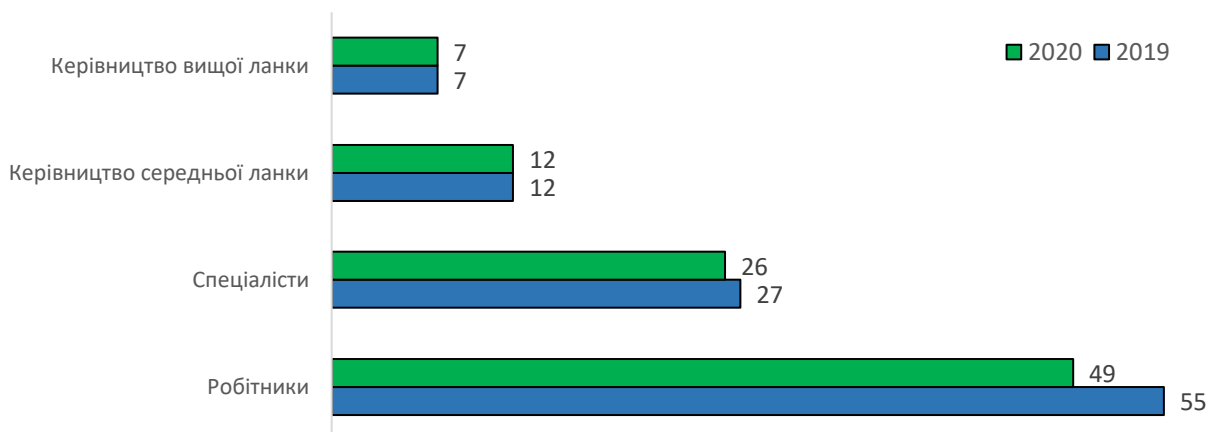

Рисунок 2.8 – Кількість працівників за категоріями ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ», осіб

Джерело: складено автором на основі [64; 68]

На основі розпорядничих та облікових документів проведено аналіз трудових ресурсів ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ», що наведено у табл. 2.11.

Таблиця 2.11 – Аналіз ефективності управління трудовими ресурсами ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ»

Показник	Роки					Абсолютне відхилення, +,-	Темп приросту, %
	2016	2017	2018	2019	2020		
Вартісний показник продуктивності, тис. грн./праців.	8626,3	12363,2	8934,3	8063,6	10835,2	2208,97	25,61
Коефіцієнт обороту за наймом	0,06	0,12	0,03	0,08	0,06	0,007	11,70

Продовження таблиці 2.11

Коефіцієнт обороту за вибуттям	0,04	0,02	0,18	0,15	0,09	0,05	123,40
Коефіцієнт постійності кадрів	0,90	0,86	0,79	0,77	0,85	-0,05	-5,94

Джерело: складено автором на основі [64]

Отже, вартісний показник продуктивності демонструє вартість реалізованої продукції за рік в розрахунку на одного робітника. За аналізований період цей показник збільшився на 25,61% і у 2020 році становить 10 835 тис. грн. на одного працівника. Коефіцієнт постійності кадрів у 2020 році становить 0,85, що свідчить про сталість структури працюючих. За аналізований період даний показник коливається в межах від 0,77 до 0,90, що є позитивним результатом для компанії. Коефіцієнт обороту за наймом до 2018 року перевищував коефіцієнт обороту за вибуттям. Більшість звільнень на підприємстві стосується працівників робітничої категорії, це звільнення за власним бажанням або за порушення трудової дисципліни.

Аналіз витрат на оплату праці показав, що середня заробітна плата в ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» у 2020 році (35 763 грн) в сім разів перевищує мінімальну заробітну плату в Україні (5000 грн) – див. рис. 2.9. Варто зазначити, що середні витрати на оплату праці одного працівника розраховувалися без врахування поділу працівників за категоріями. Така велика сума середніх витрат на оплату праці одного працівника зумовлюється також додатковими матеріальними стимулами, тобто преміями у зв'язку з значимими для працівників подіями, матеріальною підтримкою в разі складних життєвих ситуацій та іншими заохоченнями.

Рисунок 2.9 – Середні витрати на оплату праці одного працівника в місяць, грн.

Джерело: складено автором на основі [64; 69]

Для працівників продажу та сервісу, тобто тих відділів, що контактують з клієнтами, введена система KPI (Key Performance Indicator), яка передбачає вимірювання кількісних та якісних показників роботи. Завдяки чому керівництво «АГРОТЕХСОЮЗ» має можливість оцінювати взаємодію своїх працівників з клієнтами, покращувати комунікацію та сервісну складову.

Отже, завдяки проведеному аналізу основних фондів та оборотних активів підприємства визначено, що підприємство забезпечене основними засобами в достатній мірі зважаючи на специфіку його діяльності. ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» має позитивні значення фондомісткості та коефіцієнта зносу основних засобів. Підприємство є фінансово стійким, ефективно використовує свої ресурси та максимізує свої прибутки. Серед недоліків виявлено лише те, що платоспроможність ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» в довгостроковій перспективі є на незадовільному рівні, але значення коефіцієнта фінансової стійкості має тенденцію до зростання. Структура працівників ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» є сталою та має свою специфіку – майже 80% працівників – це чоловіки. Більше половини працівників це робітники відділів доставки, технічного обслуговування та ремонту техніки. Вартісний показник продуктивності та середні витрати на оплату праці мають позитивний приріст. Компанія приділяє значну увагу соціально-економічним факторам зростання продуктивності (підвищення кваліфікації, розвиток працівників та мотивація).

2.3. Оцінювання ефективності управління інвестиційною привабливістю ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ»

Головною метою управління інвестиційною привабливістю ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» є ідентифікація та використання найбільш ефективних способів для підвищення рівня інвестиційної привабливості з метою подальшого залучення інвестицій та покращення всіх результатів діяльності підприємства.

Згідно з етапами процесу управління інвестиційною привабливістю (рис. 1.7) завершальним та ключовим етапом є контроль рівня інвестиційної привабливості

підприємства. З огляду на це, в межах оцінки ефективності управління інвестиційною привабливістю ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» доцільно дослідити управлінські підходи, що використовуються, та проаналізувати динаміку зміни рівня інвестиційної привабливості підприємства.

Управління інвестиційною привабливістю є одним із важливих елементів стратегії розвитку будь-якого підприємства. Політика ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» передбачає, що управління інвестиційною привабливістю повинно здійснюватися у відповідності з наступними принципами:

- зв'язок та взаємозалежність з усіма системами управління підприємством;
- безперервність процесу управління інвестиційною привабливістю завдяки реалізації її функцій;
- єдність різноспрямованих напрямків у формуванні інвестиційної привабливості підприємства;
- орієнтованість не лише на стратегію підприємства, а і на досягнення цілей сталого розвитку.

Система управління інвестиційною привабливістю підприємства ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» спрямовано в першу чергу на здійснення інвестиційної діяльності. Наприклад, у 2018 році було відкрито новий центральний офіс у с. Путрівка Київської області, а з жовтня 2021 року компанія стала авторизованим дилером техніки CLAAS в Київській області.

Також ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» активно працює над підвищення привабливості продукції для споживача. На сайті компанії є детальний опис кожного виду техніки на продаж, що супроводжується реальними відео техніки в роботі. Також багато медіа-матеріалів розміщується на офіційній сторінці «АГРОТЕХСОЮЗ» в Facebook. Окрім цього компанія регулярно проводить курси та навчання по роботі з технікою для клієнтів. «АГРОТЕХСОЮЗ» використовує сервісне обслуговування як інструмент маркетингу для утримання та підвищення прихильності клієнтів.

Інші складові інвестиційної привабливості підприємства розвиваються значно меншими темпами, тому можна припустити, що принцип єдності різноспрямованих

напрямків у формуванні інвестиційної привабливості ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» порушено, а вектор розвитку зміщено на підвищення ефективності інвестиційної діяльності та підвищення привабливості продукції для споживача. Підтвердити цю гіпотезу можна провівши факторний аналіз основних складових оцінки інвестиційної привабливості підприємства.

З цією метою було проведено оцінку інвестиційної привабливості ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» згідно з авторською методикою, що побудована на основі підходу Скалюк Р. В. та Лоїк О. І. [20] та полягає у виокремленні та дослідженні конкретних складових для комплексного аналізу інвестиційної привабливості підприємства. В межах кожної з них можна самостійно обирати показники, що будуть найбільш точно характеризувати стан підприємства. Отже, система показників обрана для ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» представлена в табл. 2.12.

Таблиця 2.12 – Аналіз основних складових комплексної оцінки інвестиційної привабливості підприємства ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ»

№	Основні складові комплексної оцінки інвестиційної привабливості підприємства	Рік				
		2016	2017	2018	2019	2020
1.	Привабливість продукції підприємства для споживача					
1.1.	Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	773210	1159354	918106	737165	846573
1.2.	Коефіцієнт рентабельності продажу	0,146	0,124	0,129	0,095	0,169
2.	Кадрова привабливість					
2.1.	Середньоспискова чисельність працівників, осіб	105	107	118	101	94
2.2.	Коефіцієнт постійності кадрів	0,905	0,860	0,788	0,772	0,851
2.3.	Середні витрати на оплату праці одного працівника, грн.	23072	19472	23671	34616	40341
3.	Територіальна привабливість					
3.1.	Кількість представництв на початок року	5	6	6	7	7
3.2.	Середня площа сільськогосподарських угідь в областях, де функціонує «АГРОТЕХСОЮЗ», тис. га.	1562,44	1527,13	1530,23	1495,90	1470,69
4.	Фінансова привабливість					
4.1.	Коефіцієнт ділової активності	2,835	3,119	2,309	1,561	1,863
4.2.	Коефіцієнт фінансової стійкості	0,286	0,418	0,407	0,414	0,526
4.3.	Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	0,834	0,380	0,209	0,132	0,205

Продовження таблиці 2.12

5.	Екологічна привабливість					
5.1.	Здійснення заходів з екологізації діяльності підприємства, де 1 – здійснюються, 0 – не здійснюються	1	1	1	1	1
5.2.	Витрати на охорону навколишнього середовища в регіонах, де функціонує "АГРОТЕХСОЮЗ", тис. грн.	561308	716188	828357	1864040	1025932
5.3.	Штрафи за екологічні порушення, грн.	0	0	0	0	0
6.	Соціальна привабливість					
6.1.	Реалізація КСВ-практик, де 1 – реалізуються, 0 – не реалізуються	1	1	1	1	1
6.2.	Відношення середньої заробітної плати до вартості раціонального споживчого кошика	4,47	3,38	3,64	4,81	5,30

Джерело: складено автором на основі [65; 78]

Для приведення даних до порівнюваного виду (від 0 до 1) було здійснено перерахунок, де за 1 приймалося максимальне значення в ряду. Отже, стандартизовані дані наведені в табл. 2.13.

Таблиця 2.13 – Стандартизовані дані основних складових комплексної оцінки інвестиційної привабливості підприємства ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ»

№	Основні складові комплексної оцінки інвестиційної привабливості підприємства	Рік				
		2016	2017	2018	2019	2020
1.	Привабливість продукції підприємства для споживача					
1.1.	Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	0,667	1	0,792	0,636	0,730
1.2.	Коефіцієнт рентабельності продажу	0,867	0,732	0,765	0,562	1
2.	Кадрова привабливість					
2.1.	Середньоспискова чисельність працівників, осіб	0,890	0,907	1	0,856	0,797
2.2.	Коефіцієнт постійності кадрів	1	0,950	0,871	0,854	0,941
2.3.	Середні витрати на оплату праці одного працівника, грн.	0,538	0,454	0,552	0,807	1
3.	Територіальна привабливість					
3.1.	Кількість представництв на початок року	0,714	0,857	0,857	1	1
3.2.	Середня площа сільськогосподарських угідь в областях, де функціонує «АГРОТЕХСОЮЗ», тис. га.	1	0,977	0,979	0,957	0,941
4.	Фінансова привабливість					
4.1.	Коефіцієнт ділової активності	0,909	1	0,740	0,501	0,597
4.2.	Коефіцієнт фінансової стійкості	0,544	0,794	0,775	0,787	1
4.3.	Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	1	0,455	0,251	0,159	0,245

Продовження таблиці 2.13

5.	Екологічна привабливість					
5.1.	Здійснення заходів з екологізації діяльності підприємства, де 1 – здійснюються, 0 – не здійснюються	1	1	1	1	1
5.2.	Витрати на охорону навколишнього середовища в регіонах, де функціонує "АГРОТЕХСОЮЗ", тис. грн.	0,301	0,384	0,444	1	0,550
5.3.	Штрафи за екологічні порушення, грн.	1	1	1	1	1
6.	Соціальна привабливість					
6.1.	Реалізація КСВ-практик, де 1 – реалізуються, 0 – не реалізуються	1	1	1	1	1
6.2.	Відношення середньої заробітної плати до вартості раціонального споживчого кошика	0,843	0,638	0,686	0,908	1

Джерело: складено автором на основі табл. 2.12

За допомогою розрахунків середніх значень в межах кожної складової були розраховані узагальнені оцінки (табл. 2.14).

Таблиця 2.14 – Оцінки складових інвестиційної привабливості підприємства ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ»

Основні складові комплексної оцінки інвестиційної привабливості підприємства	2016	2017	2018	2019	2020
Привабливість продукції підприємства для споживача	0,767	0,866	0,778	0,599	0,865
Кадрова привабливість	0,809	0,770	0,808	0,839	0,912
Територіальна привабливість	0,857	0,917	0,918	0,979	0,971
Фінансова привабливість	0,818	0,750	0,589	0,482	0,614
Екологічна привабливість	0,767	0,795	0,815	1,000	0,850
Соціальна привабливість	0,921	0,819	0,843	0,954	1,000
Оцінка інвестиційної привабливості ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ»	0,823	0,820	0,792	0,809	0,869

Джерело: складено автором на основі табл. 2.13

Отже, найбільший рівень інвестиційної привабливості ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» зафіксовано у 2020 році (оцінка 0,869). Рівень інвестиційної привабливості зменшився від 0,823 у 2016 році до 0,792 у 2018 році (або на 3,77%), а потім збільшився до 0,869 у 2020 році (або на 9,7%). Проаналізуємо які складові найбільше вплинули на такі зміни (рис. 2.10).

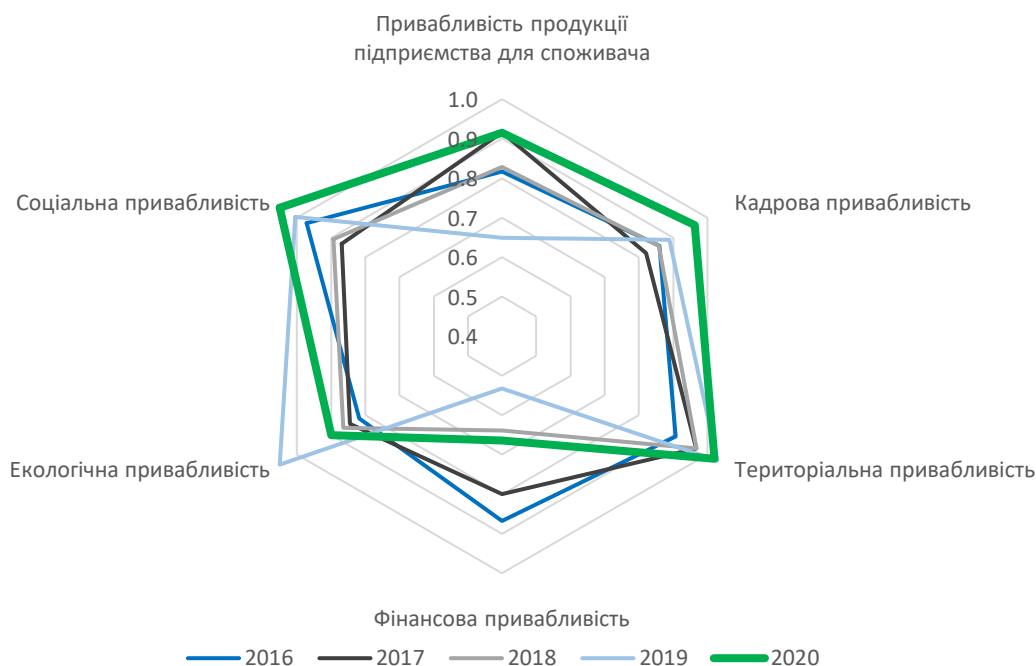

Рисунок 2.10 – Радіальна діаграма оцінки складових інвестиційної діяльності ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ»

Джерело: складено автором на основі табл. 2.14

Найбільш низькі оцінки спостерігаються за напрямком фінансової привабливості. В першу чергу, це зумовлено вибором показників, що мають значні зміни в динаміці рік до року. Також, як показав аналіз у першому розділі, платоспроможність ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» в довгостроковій перспективі знаходиться на незадовільному рівні, а значення коефіцієнта фінансової стійкості не задовольняють нормативне, хоча і мають позитивну тенденцію до зростання.

Складова екологічної привабливості компанії отримала оцінку 0,850 у 2020 році. Позитивно вплинули на це відсутність штрафів за екологічні порушення та здійснення заходів з екологізації діяльності підприємства (програма «Зелений офіс», сортування офісних відходів). Однак, для підвищення цієї оцінки ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» варто ввести та досліджувати нові метрики в сфері екології. Наприклад, обсяги викидів від реалізованої техніки, обсяги споживання електроенергії, обсяги використання палива та інше. Регулярне відображення таких показників в звітах зі сталого розвитку допомогло б підвищити екологічну привабливість підприємства.

Привабливість продукції підприємства для споживача була оцінена на рівні 0,865. Це майже найвища оцінка за всі роки у цьому напрямку, але в межах 2020 року це низький результат. Попри те, що компанія дуже активно розвиває дану складову інвестиційної привабливості потрібно звернути увагу не лише на якісні показники (прихильність клієнтів, позитивні відгуки), а і на кількісні (кількість продажів, собівартість реалізованої продукції тощо).

Отже, управління інвестиційною привабливістю ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» у 2020 році продемонструвало найкращі результати за останні 5 років. Однак, отримана оцінка 0,869 демонструє, що управління інвестиційною привабливістю підприємства не на максимальному рівні і потребує проведення додаткових заходів для його покращення. Аналіз основних складових комплексної оцінки інвестиційної привабливості ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» допоміг ідентифікувати проблемні напрямки, а це фінансова привабливість, екологічна привабливість та привабливість продукції підприємства для споживача. Тому заходи для підвищення ефективності управління інвестиційною привабливістю повинні бути спрямовані в першу чергу на покращення зазначених складових.

2.4. Кластерний аналіз представництв ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» за основними складовими оцінки управління інвестиційною привабливістю

ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» має у своїй структурі представництва у семи областях України, а саме в Київській, Харківській, Одеській, Херсонській, Чернігівській, Сумській та Полтавській (рис. 1.1). Кожне з представництв має свої особливості та різні показники результативності діяльності, тому можна припустити, що найбільш ефективними для різних представництв будуть різні методи управління інвестиційною привабливістю (але однакові щодо відповідності принципам, політикам та цілям компанії). Також можна припустити, що процес управління інвестиційною привабливістю ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» можна оцінити як суму (або як середнє значення) оцінок управління інвестиційною привабливістю кожного із

його представництв. Отже, для з'ясування чи існують суттєві відмінності в підходах до управління інвестиційною привабливістю окремих представництв та з метою визначення кількості таких підходів (груп або кластерів, де вони використовуються) було проведено кластерний аналіз за допомогою програми SPSS Statistics.

Кластерний аналіз здійснюється за чотири етапи (рис. 2.11), виконання кожного з них передбачає, що аналітик чітко сформував проблему, яку хоче вирішити за допомогою цього аналізу, а також обрав підхід, що в результаті покаже найбільший репрезентативний результат.

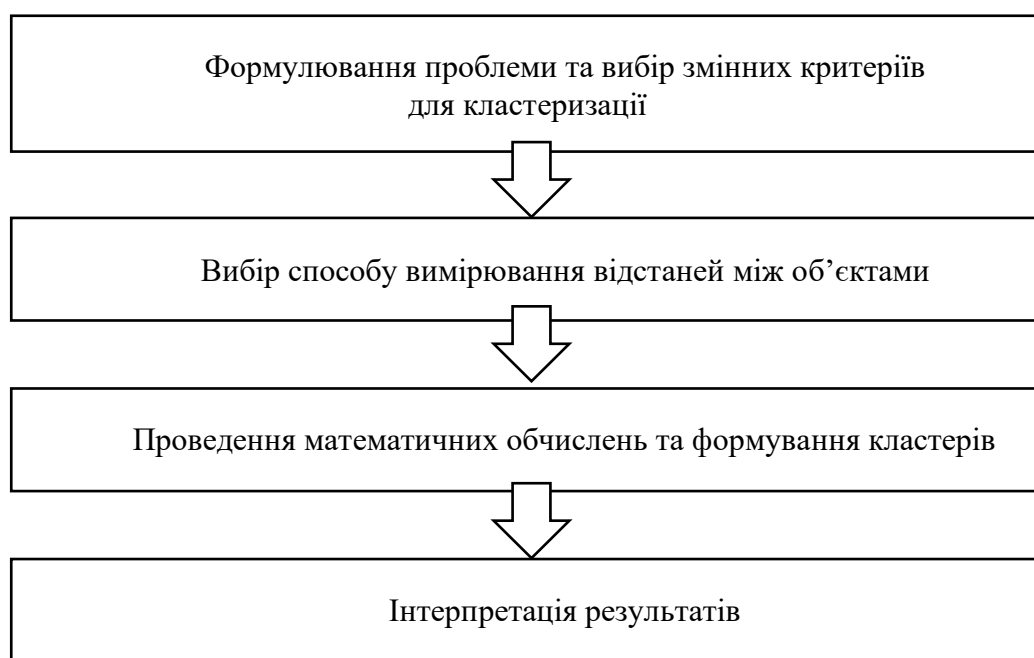

Рисунок 2.11 – Етапи кластерного аналізу

Джерело: складено автором на основі [79]

На першому етапі кластерного аналізу управління інвестиційною привабливістю представництв ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» було обрано 12 змінних критеріїв для кластеризації (табл. 2.15). Підхід до вибору ґрунтувався на методології оцінки інвестиційної привабливості підприємства, що була описана та використана в попередньому розділі. За обраними змінними критеріями було сформовано базу даних (Додаток Б). Для аналізу використані дані внутрішньої звітності ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» [65], інформація з розділу «Регіональна статистика» сайту Державної служби статистики України [78], а також результати щорічного муніципального опитування від International Republican Institute [80; 81; 82].

Таблиця 2.15 – Обрані змінні критерії для кластеризації

Економічна привабливість	Валовий регіональний продукт
Кадрова привабливість	Кількість працівників представництва
	Кількість осіб працездатного віку
	Рівень безробіття населення
Територіальна привабливість	Транспортна інфраструктура
	Безпека
	Площа посівних площ
Привабливість продукції	План продажів
Екологічна привабливість	Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення
	Утворення відходів по регіонах
	Витрати на охорону навколишнього природного середовища
Соціальна привабливість	Рівень схвалення діяльності місцевої влади

Джерело: складено автором самостійно

На другому етапі значення змінних критеріїв були внесені до бази SPSS Statistics. В меню «Аналіз» обрана команда «Класифікація ► Ієрархічна кластеризація». Використовується саме ієрархічна кластеризація, так як це найбільш гнучкий із методів кластеризації та використовується для невеликої кількості спостережень. Далі в програмі обираються необхідні змінні та умови для аналізу. В діалоговому вікні «Ієрархічний кластерний аналіз: Метод» обрано метод Варда, інтервальну міру квадрат відстані Евкліда та стандартизацію даних в діапазоні від 0 до 1 (рис. 2.12).

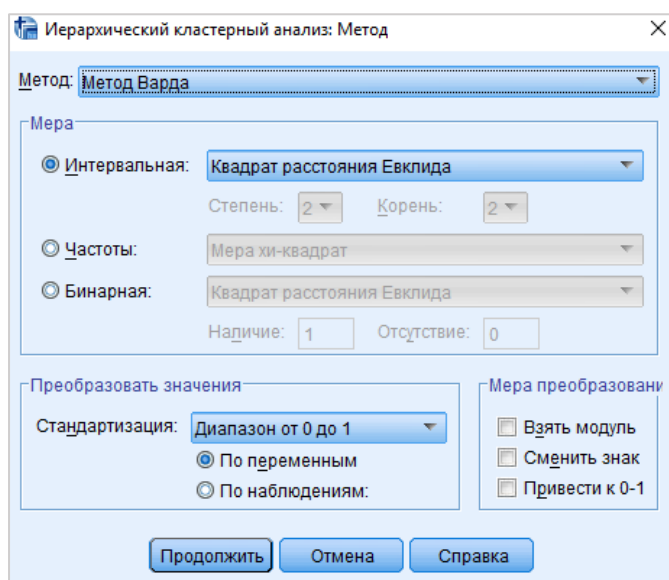

Рисунок 2.12 – Вибір методу ієрархічного кластерного аналізу в SPSS Statistics

Джерело: знімок екрана в SPSS Statistics

Метод Варда, який застосовується у даному дослідженні, полягає у розрахунку Евклідових відстаней та об'єднанню в кластери тих об'єктів, що найближчі один до одного. Квадрат відстані Евкліда завжди використовується при побудові кластерів методом Варда [79]. За формулою Евклідових відстаней розраховується відстань між двома точками на площині, а завдяки піднесенню до степеня краще враховуються великі відмінності між змінними критеріями:

$$d(X, Y) = \sum_{i=1}^m (X_i - Y_i)^2. \quad (2.1)$$

Після введення всіх даних програма SPSS Statistics генерує дані, які потрібно інтерпретувати. В табл. 2.16 «Кроки агломерації» відображено в якій послідовності виникали кластери. На кожному етапі об'єднуються два об'єкти, що мають найменшу відстань між собою. Такий розрахунок найменших відстаней та об'єднання відповідних об'єктів продовжується доти, поки всі не потраплять до одного кластеру. Проведений аналіз було здійснено за 6 етапів.

Таблиця 2.16 – Кроки агломерації

Етап	Кластер об'єднаний з		Коефіцієнти	Етап першого виникнення		Наступний етап
	Кластер 1	Кластер 2		Кластер 1	Кластер 2	
1	4	7	0.479	0	0	2
2	4	6	1.216	1	0	6
3	1	2	2.200	0	0	4
4	1	5	3.545	3	0	5
5	1	3	6.038	4	0	6
6	1	4	10.758	5	2	0

Джерело: дані з аналізу в SPSS Statistics

Наочно результат ієрархічного кластерного аналізу можна представити в формі дендрограми (рис. 2.13) – це діаграма, що має деревовидну структуру. Горизонтальна шкала від 0 до 25 відображає умовні відстані між об'єктами дослідження, де 0 – найменша відстань, а 25 – найбільша. Вертикальна шкала відображає об'єкти дослідження (представництва ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ»). Вони пронумеровані в порядку згадування при введенні даних перед аналізом, а розташовані відповідно до кроків агломерації.

Як бачимо з дендрограми, представництва ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» утворюють три кластери на відстані «10» та два кластери на відстані «15». До першого кластеру увійшли представництва Сумської, Чернігівської та Херсонської області. До другого

кластеру потрапили представництва Київської, Одеської та Харківської області. На відстані «10» Полтавське представництво формує окремий кластер, а на відстані «15» приєднується до другого кластеру.

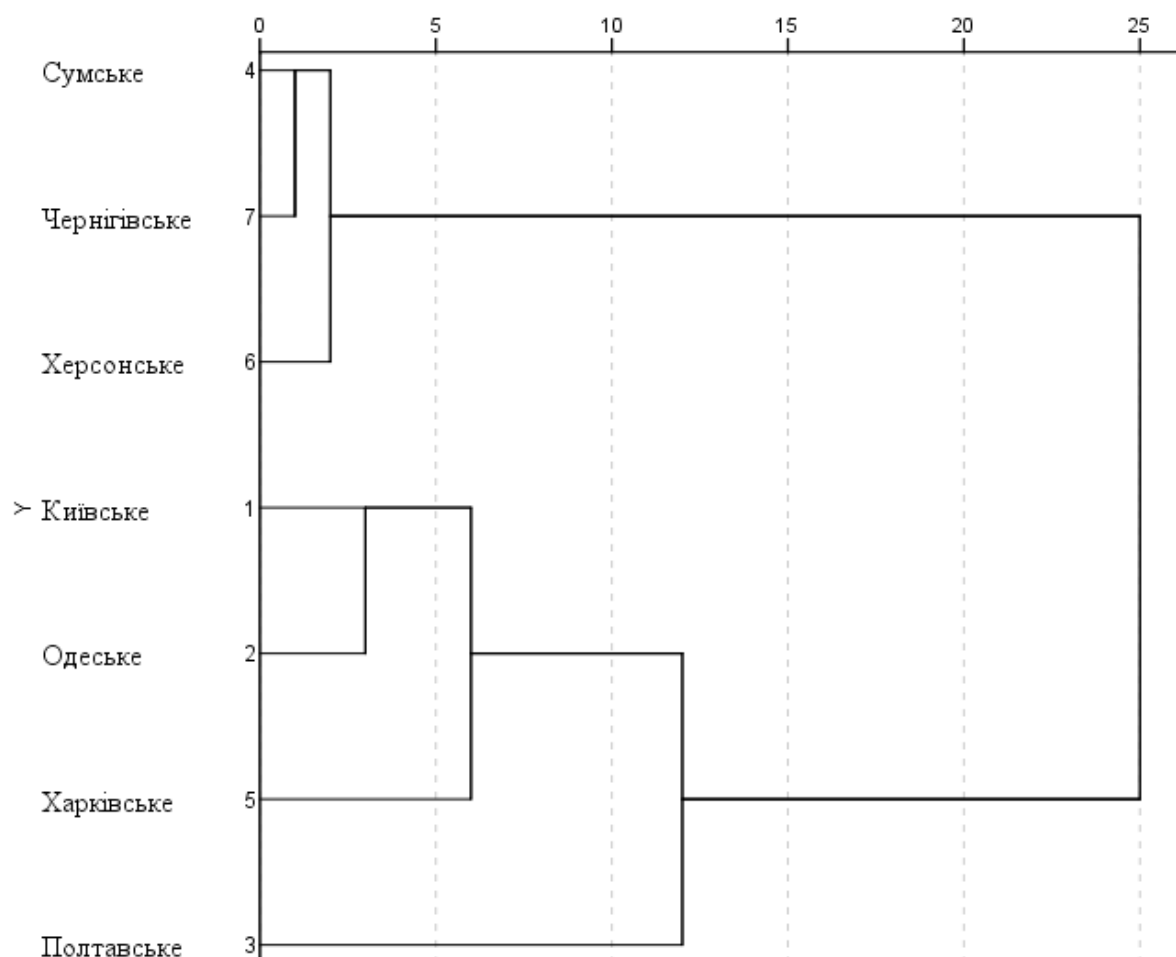

Рисунок 2.13 – Дендрограма ієрархічного кластерного аналізу представництв ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» за основними складовими оцінки управління інвестиційною привабливістю у 2020 році

Джерело: знімок екрана з SPSS Statistics

Просторовий розподіл кластерів наведено на рис. 2.14. Першим було ідентифіковано кластер, до якого увійшли Сумське, Чернігівське та Херсонське представництва. Аналізуючи базу змінних критеріїв, цей кластер можна вважати кластером низького розвитку інвестиційної привабливості. Ці три представництва мають схожий рівень економічної та кадрової привабливості, тому менеджери ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» можуть використовувати однакові прийоми для управління інвестиційною привабливістю цих представництв. Другий кластер – це Київське,

Одеське та Харківське представництва. Спільним для них є розміщення в областях, що мають одні з найвищих показників економічної, територіальної та соціальної привабливості, тому цей кластер можна вважати кластером високого розвитку інвестиційної привабливості. Дещо відокремлено від цих двох кластерів розглядається Полтавське представництво. Воно має одні з найвищих показників плану продажів серед представництв, але низькі показники екологічної та кадрової привабливості.

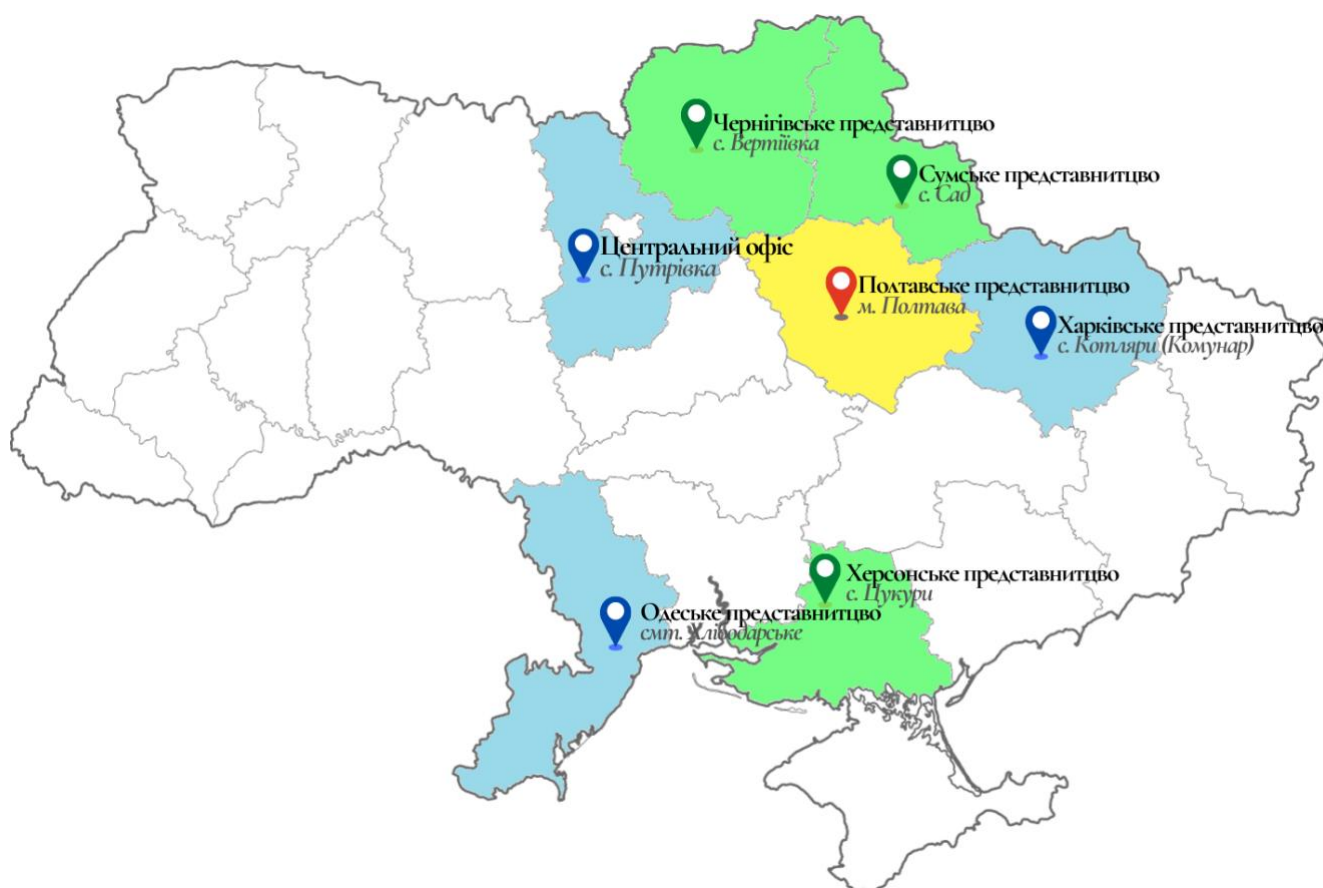

Рисунок 2.14 – Просторовий розподіл кластерів (представництв
ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ») у 2020 році

Джерело: складено автором на основі рис. 2.13

На наступному етапі аналізу було здійснено аналогічні математичні розрахунки за 2018 та 2019 роки. Дендрограми ієрархічного кластерного аналізу наведені в Додатку В. Завдяки ним можна проаналізувати динаміку кластеризації представництв ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ». Результати групування представлено нижче в табл. 2.17. Кластери з високим рівнем розвитку інвестиційної привабливості мають позначку «В», а кластери з низьким – «Н».

Таблиця 2.17 – Динаміка кластеризації представництв ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» у 2018 - 2020 році

№	Представництво	Рік		
		2018	2019	2020
1.	Київське	В	В	В
2.	Одеське	В	В	В
3.	Полтавське	Н	Н	В
4.	Сумське	Н	Н	Н
5.	Харківське	В	В	В
6.	Херсонське	Н	Н	Н
7.	Чернігівське	Н	Н	Н

Джерело: складено автором на основі даних з аналізу в SPSS Statistics

Протягом 2018 - 2020 років усі представництва, крім Полтавського, формували однакові кластери. Щодо Полтавського представництва, то протягом всього досліджуваного періоду на дендрограмі на відстані «10» воно формувало окремий кластер, а на відстані «15» у 2018 та 2019 році приєднувалося до кластеру з низьким рівнем розвитку інвестиційної привабливості, у 2020 році Полтавське представництво приєдналося до кластеру з високим рівнем розвитку інвестиційної привабливості. Це свідчить про підвищення оцінки окремих складових його інвестиційної привабливості.

Отже, ієрархічний кластерний аналіз показав, що усі представництва ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» поділяються на два кластери, які на основі значень змінних критеріїв можна розділити на кластери низького та високого рівня інвестиційної привабливості. Для того, щоб оцінити процес управління інвестиційною привабливістю ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» на найвищому рівні – всі представництва повинні мати високий рівень інвестиційної привабливості. Тому під час формування пропозицій з підвищення інвестиційної привабливості ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» варто звернути увагу саме на Полтавське представництво, так як за рахунок підвищення його інвестиційної привабливості можна значно підвищити загальний рівень цього показника для підприємства. Управління інвестиційною привабливістю Полтавського представництва повинно бути спрямованим на закріплення сильних сторін (нارощення обсягів продажів) та зменшення негативного впливу слабких сторін (екологічні проблеми, проблеми кадрової політики).

Висновки до розділу 2

В межах дослідження було розглянуто господарсько-правові засади функціонування ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ». З'ясовано, що основним видом діяльності цього підприємства є торгівля сільськогосподарською технікою та комплектуючими до неї. Асортиментна лінія налічує 7 брендів зі світовим ім'ям (CLAAS, AMAZONE, Steketee, Valley, Geringhoff, LEMKEN, ALPEGO). Окрім техніки компанія реалізовує запасні частини до техніки, а також надає сервісні та ремонтні послуги. У 1997 році компанія «АГРОТЕХСОЮЗ» представляла собою лише один сервісний центр, а зараз – це мережа з шести представництв та центрального офісу.

Аналіз основних показників звіту про фінансові результати показав, що ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» ефективно використовує ресурси, що задіяні в основній діяльності підприємства. Чистий фінансовий результат компанії представлений прибутком (55,5 млн. грн. у 2020 році, що на 83,48% більше ніж у попередньому звітному році). Аналіз основних фондів показав, що на забезпечення оборотними активами сильно впливає спеціалізація підприємства (ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» не виробниче, а комерційне підприємство), тому зважаючи на цю умову можна зробити висновок, що воно достатньо забезпечене основними засобами. Аналіз показав позитивні значення та темпи приросту більшості показників ділової активності, ліквідності та рентабельності. Єдиним недоліком є те, що платоспроможність ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» в довгостроковій перспективі знаходиться на незадовільному рівні, але це значення коефіцієнта фінансової стійкості має тенденцію до зростання.

Аналіз трудових ресурсів показав, що постійність кадрів становить 0,85 у 2020 році, а це означає що у ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» незначні обороти за наймом та головне вибуттям. Більшість працівників - це чоловіки робітничих професій (працівники відділу доставки, технічного обслуговування та ремонту техніки). Аналіз витрат на оплату праці показав, що середня заробітна плата в ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» у 2020 році в сім разів перевищує мінімальну заробітну

плату в Україні за рахунок не лише високого рівня оплати праці, а і матеріальних заохочень.

Для аналізу управління інвестиційною привабливістю було вдосконалено методику Скалюк Р.В. та Лоїк О.І. шляхом диференціації складових інвестиційної привабливості з огляду на специфікацію та цілі здійснення інвестиційної діяльності підприємством. Отже, для підприємства агропромислового комплексу суттєвими визначені наступні складові: привабливість продукції підприємства для споживача, територіальна, фінансова, кадрова, екологічна та соціальна привабливості. Згідно з проведеним аналізом, найбільший рівень інвестиційної привабливості ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» зафіксовано у 2020 році (оцінка 0,869). Найнижчі значення серед оцінюваних складових мають фінансова привабливість, екологічна привабливість та привабливість продукції підприємства для споживача. Отже, це проблемні напрямки, на вирішення яких повинні бути спрямовані майбутні рекомендації.

Ієрархічний кластерний аналіз представництв ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» за основними складовими оцінки управління інвестиційною привабливістю допоміг розділити представництва на дві групи: умовно низького та високого рівня управління інвестиційною привабливістю. До першого кластеру входять Сумське, Чернігівське та Херсонське представництва, а до другого - Київське, Одеське та Харківське представництва. Варто звернути увагу на Полтавське представництво, яке перейшло у 2020 році з кластеру низького до кластеру високого рівня інвестиційної привабливості. Розроблені рекомендації повинні бути спрямовані на закріплення сильних сторін Полтавського представництва (наращення обсягів продажів) та зменшення негативного впливу слабких сторін (екологічні проблеми, проблеми кадрової політики).

РОЗДІЛ 3. ОБҐРУНТУВАННЯ НАПРЯМКІВ УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЮ ПРИВАБЛИВІСТЮ ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ»

3.1. Проблеми здійснення ефективного управління інвестиційною привабливістю ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» та шляхи їх вирішення

Головною метою управління інвестиційною привабливістю підприємства є досягнення таких результатів та створення таких характеристик діяльності компанії, при яких інвестор виявить бажання інвестувати саме в цей бізнес. Ця мета може бути досягнута лише тоді, коли ланцюг процесу управління інвестиційною привабливістю буде побудований наступним чином [83]:

1. аналіз поточного стану та потенціалу інвестиційної привабливості підприємства;
2. пошук резервів, ідентифікація проблем та аналіз ризиків управління інвестиційною привабливістю підприємства;
3. планування заходів щодо підвищення рівня інвестиційної привабливості підприємства;
4. прогнозування очікуваних результатів запланованих заходів;
5. здійснення заходів, що спрямовані на підвищення ефективності управління інвестиційною привабливістю;
6. контроль за реалізацією заходів.

У попередньому розділі було здійснено аналіз фінансового стану, використання трудових ресурсів, організації менеджменту, реалізації продукції на підприємстві ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ». Також було проведено оцінку інвестиційної привабливості підприємства та його представництв. На основі цих даних можемо виділити ключові проблеми управління інвестиційною привабливістю ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» (рис. 3.1).

Першою проблемою, що була ідентифікована, є неефективна організаційна структура підприємства. Історично склалося так, що з моменту створення компанії у 1997 році підхід до організаційної структури працівників не змінювався. У 2021 році

ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» - це сім представництв у різних областях України та більше сотні працівників, але тут досі діє лінійна організаційна структура, що характерна для мікро підприємств. Усі управлінські повноваження зосереджені в руках вищого керівництва, що ускладнює та подовжує процес прийняття рішень. ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» варто розглянути інші варіанти організаційних структур, зокрема матричні. Також в процесі дослідження було з'ясовано, що представництва не ведуть окремої звітності, тому важко порівнювати їхню ефективність. Це також проблема лінійної організаційної структури. Регіональним менеджерам варто надати більше повноважень, що сприятиме підвищенню їхньої відповідальності за результати діяльності представництв.

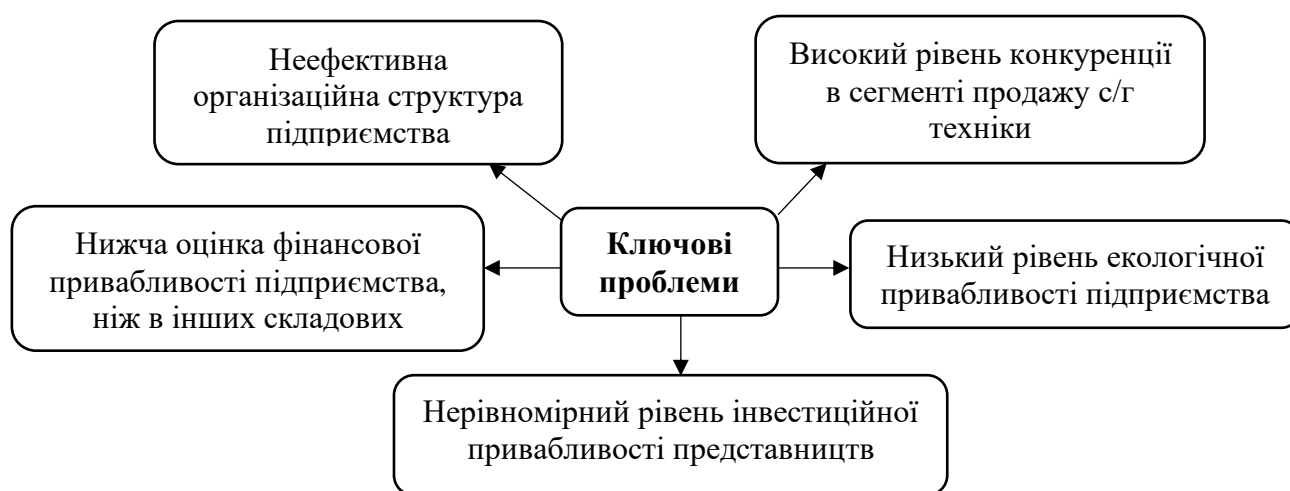

Рисунок 3.1 – Ключові проблеми ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ»

Джерело: складено автором на основі дослідження проведеного в Розділі 2

Наступна проблема полягає в тому, що під час проведення аналізу основних складових комплексної оцінки інвестиційної привабливості підприємства ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» фінансова складова показала найнижчий результат. Варто наголосити, що аналіз фінансового стану показав, що більшість показників фінансової стійкості та платоспроможності відповідають нормативним значенням. Єдина ідентифікована проблема стосується коефіцієнта фінансової стійкості, що свідчить про те, що рівень платоспроможності в довгостроковій перспективі є незадовільним, адже на момент складання балансу у 2020 році підприємство могло погасити лише близько 10% поточної заборгованості (при нормативних 50%). Для

поліпшення фінансового стану підприємства варто здійснювати заходи, що будуть спрямовані на збалансування власного і позикового капіталу. ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» варто переглянути свій підхід до планування та прогнозування грошових потоків. Найбільше на фінансову стійкість впливає підвищення прибутковості, тому компанії доцільно розглянути нові джерела доходу. Це може бути реалізація нового виду продукції, пропозиція нових послуг або завоювання нових ринків збуту. Так як ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» має проблему з оцінкою складової фінансової привабливості, то за її рівнем потрібно постійно спостерігати, а також розробити систему ризиків, що дозволить контролювати дане питання у довгостроковій перспективі.

Третя проблема була ідентифікована за допомогою ієрархічного кластерного аналізу представництв ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» за основними складовими оцінки управління інвестиційною привабливістю. В ході дослідження було з'ясовано, що половина представництв має низький рівень інвестиційної привабливості (Чернігівське, Херсонське, Сумське), а інша половина (Київське, Харківське, Одеське) – навпаки високий. Ці два кластери чітко виділяються уже протягом кількох років. Ще одне представництво (Полтавське) у 2020 році перейшло з кластеру низького рівня інвестиційної привабливості до кластеру з високим рівнем. При розрахунку загального показника інвестиційної привабливості для підприємства значення вийде усередненим, тому є сенс вдосконалити систему управління інвестиційною привабливістю першого кластеру. В короткостроковій перспективі доцільно підвищити показники Полтавського представництва, а саме наростити обсяги продажів у вартісному вираженні, вирішити проблеми кадрової політики, а також розробити план заходів, що сприяли б вирішенню екологічних проблем регіону, де знаходиться представництво.

Аналіз конкурентів показав, що ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» хоча і є одним із найкращих в своєму сегменті, але не займає лідируючу позицію. Продажем сільськогосподарської техніки займається значна кількість підприємств. З'ясувалося, що існує конкуренція не лише між компаніями-дилерами, а і між різними брендами техніки. Розповсюдженою є практика, коли виробник надає право на продаж своєї

техніки лише у випадку, якщо він стає єдиним постачальником конкретного виду техніки для компанії. Наприклад, ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» продає зернозбиральні комбайни лише бренду CLAAS. Це значно ускладнює можливості розширення асортименту компанії та відповідно максимізації прибутку. Рішенням цієї проблеми є постійний моніторинг виробництва нових видів техніки для якнайшвидшого поповнення асортименту. На даному етапі ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» може розширити свою асортименту лінію технікою для обробки конкретних технічних культур, таких як буряк, лікарські трави, льон-довгунець, виноград тощо.

Остання проблема здійснення ефективного управління інвестиційною привабливістю ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» - це низький рівень екологічної привабливості підприємства. Попри те, що компанія не здійснює виробничої діяльності, вона все одно має негативний вплив на довкілля, який повинна прагнути мінімізувати. На сайті ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» [64] в цьому напрямку можна знайти інформацію лише про те, що у 2017 році компанія стала підписантом Глобального договору ООН та поставила перед собою чотири цілі екологічного спрямування:

1. мінімізувати шкідливі викиди в атмосферне повітря від техніки, що застосовується у діяльності компанії та реалізується споживачам;
2. запровадити енергозберігаючі технології та практики раціонального використання різних видів енергії;
3. запровадити систему управління відходами та сортування сміття;
4. реалізувати програму з озеленення.

Те, що компанія має екологічні цілі - це позитивний аспект, але окрім цього вона повинна здійснювати відповідну діяльність та звітувати про неї. Про досягнення екологічних цілей повинні знати усі стейкхолдери компанії: працівники, постачальники, клієнти, місцева влада та громади. Найкращим способом відобразити свої цілі та прогрес в екологічному напрямку є створення звіту зі сталого розвитку. Його ключові переваги:

- звіт має чітку структуру та визначені метрики, за якими потрібно звітувати (наприклад, згідно стандартів GRI [84]);

- даний звіт можна вважати покращеною версією щорічного звіту, що вимагається від компаній-підписантів Глобального договору ООН;

- в звіті розглядаються не лише екологічна складова діяльності компанії, а і економічна та соціальна (три складові сталого розвитку);

- звіт зі сталого розвитку містить не лише кількісні показники, а і текстові коментарі, ілюстрації та фото, що роблять його зрозумілим, читабельним та цікавим для всіх груп стейкхолдерів;

- існують дослідження, що підтверджують прямий зв'язок між підвищенням інвестиційної привабливості підприємства та публікуванням ним звітів зі сталого розвитку [85].

Отже, на основі результатів аналізу поточного стану управління та потенціалу інвестиційної привабливості підприємства ідентифіковано п'ять ключових проблем ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ». Проаналізовано причини виникнення цих проблем та запропоновано шляхи вирішення. Серед запропонованих вище пропозицій було обрано дві, що матимуть найбільший економічний ефект для підприємства:

- 1) з метою підвищення фінансової привабливості підприємства та збільшення конкурентних переваг в сегменті пропонується розширення асортименту компанії технікою для технічних культур;

- 2) для зменшення нерівномірності в рівнях інвестиційної привабливості представництв та підвищення екологічної привабливості ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» запропоновано запровадити на підприємстві практику з підготовки звітності зі сталого розвитку.

3.2. Обґрунтування пропозицій з метою вдосконалення процесу управління інвестиційною привабливістю ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ»

З метою підвищення фінансової привабливості підприємства та збільшення конкурентних переваг розглянемо можливість розширення асортименту техніки, що реалізовується. У 2021 році ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» є офіційним дилером 7 брендів

(CLAAS, AMAZONE, Steketee, Valley, Geringhoff, LEMKEN, ALPEGO) та пропонує більше 30 категорій сільськогосподарської техніки (Додаток А).

Проведемо дослідження українського ринку виробництва сільськогосподарських культур, щоб визначити яка техніка є найбільш затребувана, окрім тієї, що вже пропонується компанією.

Аналіз обсягів урожайності сільськогосподарських культур показав, що в Україні найбільше вирощують зернові та зернобобові культури (47,24% від всього урожаю у 2020 році), картоплю (15,16% у 2020 році), соняшник (9,54% у 2020 році), овочеві культури (7,02% у 2020 році) та цукровий буряк (6,66% у 2020 році). Динаміка урожайності цих культур за 2018-2020 роки наведена на рис. 3.2.

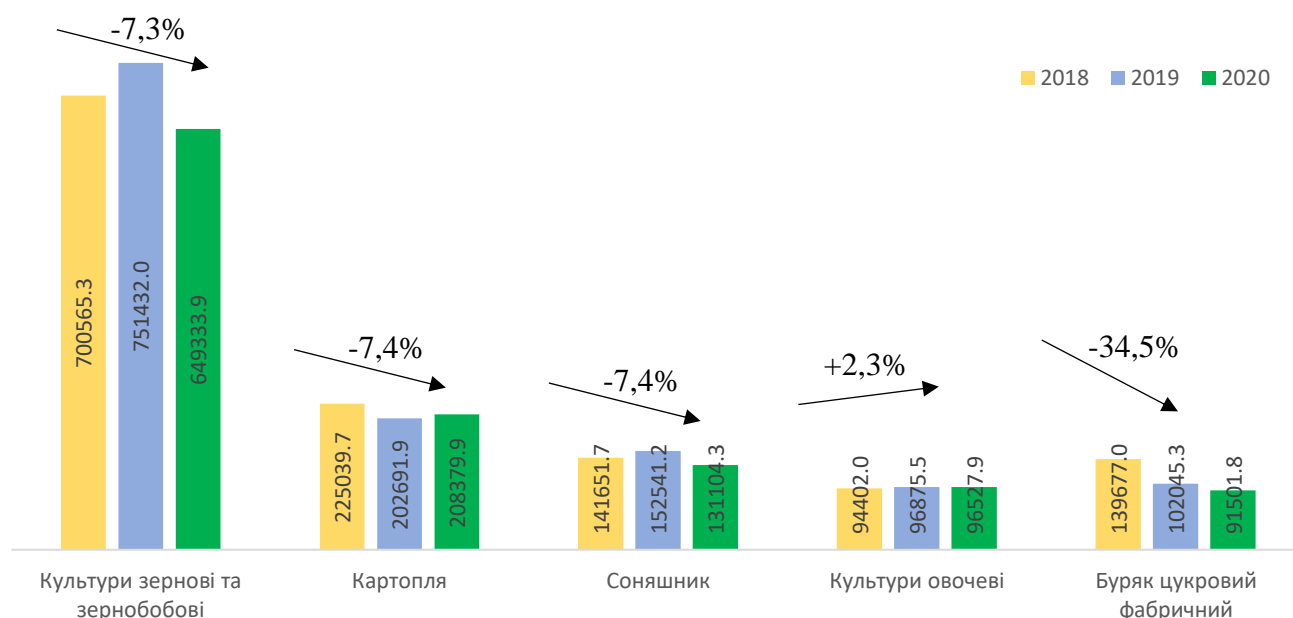

Рисунок 3.2 – Динаміка урожайності основних сільськогосподарських культур у 2018 - 2020 році, тис. ц.

Джерело: складено автором на основі [78]

Отже, урожайність зернових, зернобобових, картоплі та соняшника за останні три роки зменшилася на 7,4%. ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» важливо відслідковувати ці дані, адже компанія має в асортименті техніку, що використовується для вирощування та збору цих культур.

Урожайність овочевих культур збільшилася на 2,3% у 2020 році порівняно з 2018 роком. Для компанії, що продає сільськогосподарську техніку, введення в асортимент машин для збирання овочевих культур є особливо складним, так як для

різних овочевих культур потрібна різна техніка. Наприклад, машини для вибіркового збирання овочів, машини для збирання капусти, машини для збирання коренеплодів, машини для збирання томатів, машини для збирання огірків та багато інших.

За останні три роки урожайність цукрового фабричного буряка зменшилася на 34,5%. Агрономи пояснюють таке стрімке зниження врожайності несприятливими погодними умовами в Україні. Однак, експерти з компанії «Астарта» наголошують, що у виробництві цукру важливий не обсяг сировини (фактична врожайність), а рівень цукристості буряку (якість врожаю) [86]. Швидкість збирання буряку в кінці сезону значною мірою впливає на його якість, адже якщо збір розтягується на кілька тижнів – останній врожай має найнижчу цукристість. Цю проблему виробники можуть частково вирішити за рахунок заміни техніки на зразки з більшою продуктивністю. Також «АГРОТЕХСОЮЗ» може допомогти фермерам запропонувавши технології, що допомагають підвищувати якість врожаю – телеметрія, високоточне рослинництво, відео системи, термінали та інше. Останнім аргументом на користь розширення асортименту компанії машинами для збирання буряку, є те, що після кількох невдалих років багато з українських фермерів уже відмовилися вирощувати буряк. Очікується, що цей продукт буде у дефіциті, тому ті, хто вирощуватимуть якісний буряк в наступні роки зможуть значно підняти ціни та отримати додатковий прибуток.

Український ринок збуту сільськогосподарської техніки розподілений між компаніями по областях. Виробники (власники брендів) техніки навмисно підписують дилерські договори з українськими компаніями з обмеженнями на торгівлю в конкретних областях України, щоб забезпечити конкуренцію на ринку та стимулювати дилерів підвищувати ефективність їхньої роботи. З огляду на це, ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» не може планувати реалізацію техніки зі свого асортименту, якщо не має договору про збут з виробником, а реалізацію нового виду техніку – доцільно планувати лише в тих областях, де «АГРОТЕХСОЮЗ» має власні представництва. Тому варто дослідити на базі якої з областей, де уже працює ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ», потрібно почати продаж бурякозбиральної техніки. Для цього проведемо аналіз взаємозв'язку між врожайністю цукрового буряку та

наявності бурякозбиральної техніки (табл. 3.1). Варто зазначити, що в таблиці немає інформації про Одеську, Херсонську та Сумську області, так як на сайті Держстату не опубліковані дані за цими областями з метою забезпечення виконання вимог Закону України "Про державну статистику" щодо конфіденційності статистичної інформації [87].

Таблиця 3.1 – Аналіз взаємозв'язку між врожайністю цукрового буряку та наявністю бурякозбиральної техніки в регіональному розрізі

Область	Врожайність цукрового буряку, тис. ц.		Темп приросту, %	Наявність бурякозбиральної техніки на кінець року, шт		Темп приросту, %	Вплив зменшення врожайності на 1% на наявність техніки, %
	2018	2019		2018	2019		
Київська	13957	8383	-39,93%	132	124	-6,06%	-0,15%
Полтавська	14731	11070	-24,85%	152	153	0,66%	0,03%
Харківська	5768	2501	-56,64%	216	191	-11,57%	-0,20%
Чернігівська	2498	2166	-13,28%	83	81	-2,41%	-0,18%

Джерело: складено автором на основі [78]

Отже, найвищі показники врожайності цукрового буряку серед досліджуваних областей у Полтавській області. Найкраще забезпечена бурякозбиральною технікою Харківська область. При зменшенні врожайності цукрового буряку на 1%, кількість бурякозбиральної техніки в Київській області зменшується на 0,15%, в Харківській на 0,20%, в Чернігівській на 0,18%. Однак, при зменшенні врожайності у Полтавській області кількість техніки не зменшилася, а навпаки – збільшилася на 1 одиницю. Це відображає рівень відмов фермерів від вирощування цукрового буряку. У Полтавській області виробники готові продовжувати вирощувати цукровий буряк, не зважаючи на несприятливі погодні умови та інші фактори.

Жоден із брендів, з якими працює ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ», не є виробником, постачальником або дилером бурякозбиральної техніки. Тому було проведено дослідження для ідентифікації найбільш відомих виробників бурякозбиральної техніки. Серед них: Vervaet, Holmer, Ropa, Grimme, Franz Kleine, Moreau Lectra та

Mattrot. У табл. 3.2 представлено порівняльний аналіз окремих одиниць техніки деяких виробників.

Таблиця 3.2 – Порівняльний аналіз бурякозбиральної техніки

Найменування	Maxtron 620	Beet Eater 925	TERRA-DOS	Licht Traxx	RL 200 SF
Виробник	Grimme	Vervaet	Holmer	Agrifac	Franz Kleine
Країна походження	Данія	Нідерланди	Німеччина	Нідерланди	Німеччина
Рік випуску	2015	2013	2014	2018	2020
Ціновий сегмент, тис. €	160	115	262	65	58
Маса машини, кг	29500	25000	19000	17400	16220
Місткість бункера, м ³ /т	33/22	40/25	30/21	18,5/12	15/11
Продуктивність, га/1 год	від 12,5 до 13,2	від 6,7 до 13,5	від 3,3 до 5,2	від 1,5 до 3,4	від 1,6 до 3,2
Потужність, кВт/кС	390/530	441/600	460/625	344/468	275/374

Джерело: складено автором на основі [88; 89; 90]

Обрані для порівняльного аналізу бурякозбиральні машини представлені в усіх цінових сегментах. Кожен із них має свої переваги. Agrifac Licht Traxx - це компактний комбайн, що за рахунок малої ваги не ущільнює ґрунт. Franz Kleine RL 200 SF найдешевший серед представлених машин, але його недоліком є мала місткість бункера. Характеристики Holmer TERRA-DOS посередні, але ціна найвища серед усіх. Vervaet Beet Eater 925 має найвищу продуктивність (площу обробки поля за 1 годину) та найвищу потужність. Виробник Grimme Maxtron 620 позиціонує цю машину як найбільш надійну на ринку.

Отже, найкращі характеристики та оптимальну ціну має бурякозбиральний комбайн Grimme Maxtron 620 з Данії. Розрахуємо план реалізації цієї продукції на 2022-2025 роки (див. табл. 3.2):

1) місткість ринку відображає можливий обсяг продажу бурякозбиральної техніки в Україні. Даний показник розраховується як добуток кількості придбаних бурякозбиральних комбайнів у 2019 році (68 штук - дані з Держстату [78]) на темп приросту відносно попереднього звітнього року (2,92% - дані з Держстату [78]). Також припускається, що кожного року темп приросту збільшуватиметься на 1%;

2) частка регіону у відсотковому значенні позначає, яка кількість бурякозбиральної техніки знаходиться в Полтавській області (дані з Держстату за 2019 рік [78]).

Припускається, що український ринок техніки буде рости рівномірно, тому частка не змінюється по роках;

3) частка ринку компанії – це прогнозне значення. В процесі пошуку інформації для порівняльного аналізу бурякозбиральної техніки було з'ясовано, що в Україні можна придбати лише б/у комбайни, а нову техніку потрібно замовляти за кордоном [88; 90]. Тому можна припустити, що локальний продавець зможе швидко завоювати значну частку ринку;

4) витрати на придбання одного бурякозбирального комбайна Grimme Maxtron 620 становлять 160 тис. € або 4,768 млн. грн. (табл. 3.2). Також, згідно політики Grimme при збуті від 10 одиниць техніки дилеру надається знижка 2,5% [88];

5) Маржа встановлюється на рівні середньої маржі на іншу техніку в ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» [64]. Також планується, що підприємство зможе збільшувати маржу на 1,25% щорічно.

Таблиця 3.2 – План реалізації бурякозбиральних комбайнів в Полтавській області на 2021-2025 рр.

План реалізації	2021	2022	2023	2024	2025
Місткість ринку, шт	76	81	88	96	105
Чатка регіону, %	9,75%	9,75%	9,75%	9,75%	9,75%
Місткість ринку регіону, шт	7	8	9	9	10
Частка ринку компанії, %	50%	58%	66%	74%	82%
Обсяг реалізації, шт	4	5	6	7	8
Витрати на придбання продукції, тис. грн.	17665,44	21840,06	27000,23	33025,08	39025,51
Маржа, %	5,60%	6,85%	8,10%	9,35%	10,60%
Дохід від реалізації продукції, тис. грн.	989,26	1496,04	2187,02	3087,84	4136,70

Джерело: складено автором на основі власних розрахунків

Таким чином, пропозицію з розширення асортименту ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» технікою для збирання буряків можна вважати обґрунтованою. За допомогою досліджень ринку було визначено причини поточного зменшення врожайності цукрового буряку в Україні, тенденції поведінки фермерів та прогноз розвитку сегменту на майбутнє. Проаналізовано найбільш відомі бренди бурякозбиральних комбайнів, а також обрано один бренд під реалізацію компанією «АГРОТЕХСОЮЗ». Розрахувавши план реалізації цього виду техніки у Полтавській області, де розміщене

представництво підприємств, визначено, що в перший рік «АГРОТЕХСОЮЗ» може отримати 989,26 тис. грн. доходу від реалізації, а нарощуючи обсяги продажу – 4136,70 тис. грн. доходу у 2025 році. У випадку, якщо план реалізації буде виконаний в повній мірі, а також буде успішно налагоджена співпраця з виробником бурякозбиральної техніки, то дану пропозицію можна масштабувати на всі представництва компанії.

Наступна пропозиція, що допоможе ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» підвищити свою екологічну привабливість та зменшити нерівномірності в рівнях інвестиційної привабливості представництв, полягає у впровадженні на підприємстві практики зі створення звітності зі сталого розвитку.

В сучасному підприємстві прозорість діяльності компанії є найбільш популярним трендом. Ідея зрозумілої, доступної та регулярної звітності пропагується міжнародними організаціями та активно підтримується органами державної влади багатьох країн. В Україні створення звітів зі сталого розвитку не є законодавчою вимогою. Однак, у 2017 році до ЗУ «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» була імплементована вимога Директиви Європейського Парламенту та Ради (ЄС) № 2013/34 [93], що передбачає створення річних звітів про управління великими, середніми та підприємства, що становлять суспільний інтерес.

Звіт про управління та звіт про сталий розвиток мають подібну мету – описати стан поточного розвитку та перспективи підприємства. Однак, звіт про управління в українських реаліях складається в довільній формі, тому його якість є дуже низькою. При створенні звітів зі сталого розвитку використовуються чіткі стандарти нефінансової звітності. На сьогоднішній день у світі існує більше двадцяти таких стандартів. Порівняльна характеристика деяких з них представлена в Додатку Г.

Найбільш поширеними у світі є стандарти GRI (The Global Reporting Initiative), що представляють собою керівництво з розкриття інформації підприємства економічного, екологічного та соціального характеру. Автори GRI стверджують, що цим стандартом користуються 82% найбільших підприємств світу. Динаміка кількості опублікованих звітів згідно GRI стандартів в Україні та світі представлена на рис. 3.3 та рис. 3.4.

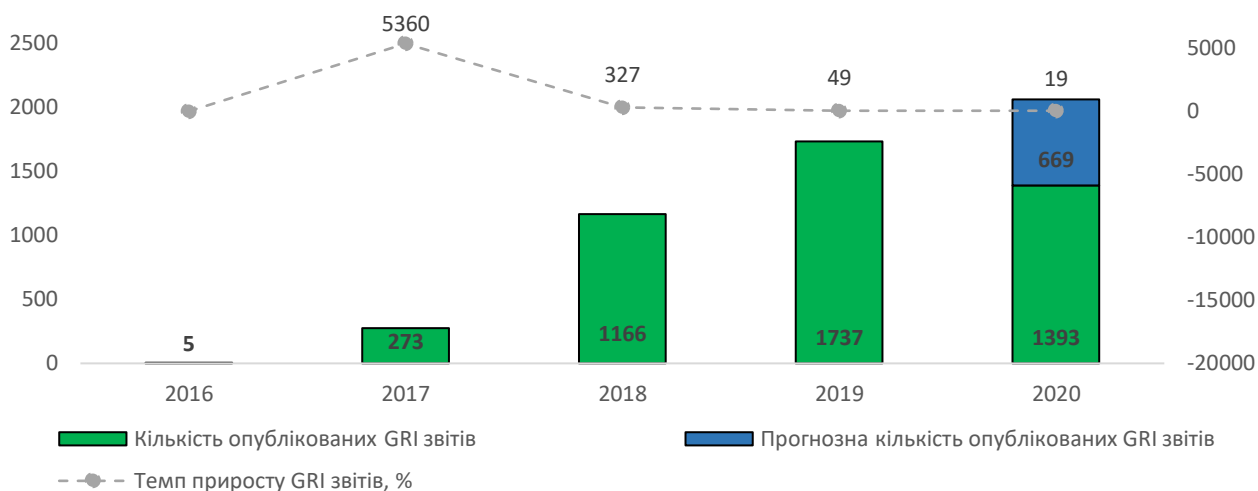

Рисунок 3.3 – Динаміка кількості опублікованих звітів згідно GRI стандартів світовими компаніями протягом 2016-2020 років

Джерело: складено автором на основі [93]

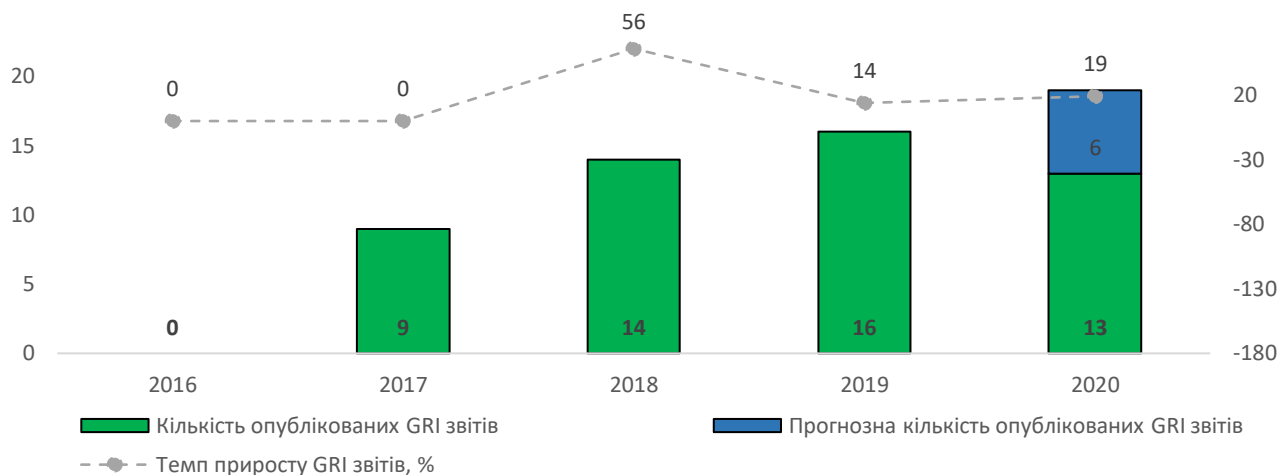

Рисунок 3.4 – Динаміка кількості опублікованих звітів згідно GRI стандартів українськими компаніями протягом 2016-2020 років

Джерело: складено автором на основі самостійного аналізу

Отже, найбільший приріст кількості опублікованих звітів згідно GRI стандартів відбувся в світі у 2017 році (+5360%), а в Україні через рік після цього у 2018 році (+56%). Подальший ріст відбувається меншими темпами, так як кількість компаній, що ще не почали регулярно готувати нефінансову звітність з кожним роком зменшується. Кількість опублікованих звітів у 2020 році на обох діаграмах складається з фактичної та прогнозованої кількості, так як до цього часу ще не всі підприємства прозвітували про свою діяльність у 2020 році.

Аналіз українських компаній, що готують звіти зі сталого розвитку, за напрямками їхньої діяльності представлено на рис. 3.5

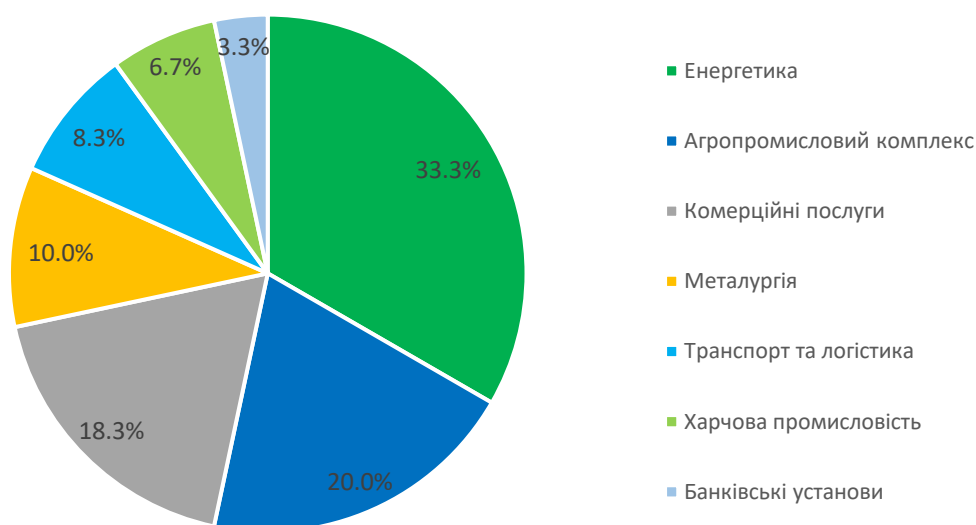

Рисунок 3.5 – Розподіл українських компаній, що готують звіти зі сталого розвитку, за напрямками діяльності, 2017-2020 роки

Джерело: складено автором на основі самостійного аналізу

Отже, найбільш активно використовують у своїй діяльності нефінансові звіти компанії енергетичного комплексу (33,3%). Це зумовлено тим, що більшість великих українських енергетичних компаній є державної власності, тому вони зобов'язані вести прозору звітність. Також Україна прагне інтегрувати нашу енергосистему до загальноєвропейської енергосистеми ENTSO-E (умова, що передбачена Угодою про Асоціацію між Україною та ЄС), тому енергетичні компанії повинні звітувати про свою діяльність не лише на внутрішньому, а і на міжнародному ринку.

На другому місці у структурі компаній, що готують звіти зі сталого розвитку в Україні є підприємства агропромислового комплексу (20%). Так як більшість агропромислових компаній займаються виготовленням сільськогосподарської продукції, то для них важливо звітувати про свої екологічні впливи. Такі компанії зазвичай мають добре налагоджену торгівлю на експорт, а для партнерів з-за кордону звітність зі сталого розвитку є уже звичним та навіть обов'язковим видом документації.

ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» не займається виготовленням сільсько-господарської продукції та не здійснює експортну торгівлю, але тісно співпрацює з іншими підприємствами та виробниками, що цим займаються. Компаніям важливо вести прозоро не лише свою діяльність, а і співпрацювати з такими ж контрагентами. ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» може допомогти своїм клієнтам відслідковувати екологічні показники, що пов'язані з використанням сільськогосподарської техніки, а також на власному прикладі показувати як можна зменшити негативний екологічний вплив при використанні техніки.

При створенні звіту зі сталого розвитку ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» варто звернути увагу та якомога повніше розкрити наступні показники економічного, екологічного та соціального характеру:

1. Сертифікації. По-перше, сертифікації повинні бути одним із елементів оцінки постачальників техніки, тому ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» важливо відслідковувати та повідомляти своїх клієнтів про їхню наявність чи відсутність. По-друге, у підприємства повинні бути сертифікації що стосуються організації роботи на підприємстві - ISO 45001 Система менеджменту охорони здоров'я та безпеки праці, ISO 14001 Система екологічного менеджменту та інші.

2. Екологічні показники. В керівництві GRI стандартів наводиться повний перелік екологічним показників, за якими можуть звітувати підприємства [84]. Для ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» найбільш важливими з них є:

- відходи (перелік відходів за типом утворення та класом небезпеки, загальна маса, спосіб утилізації, вибір постачальника послуг з утилізації);
- енергія (споживання енергії, споживання палива з відновлюваних та невідновлюваних джерел, заходи з енергозбереження);
- використання вторинних матеріалів (джерело походження, характеристика, місце використання, переваги використання, динаміка обсягу використання);
- атмосферні викиди (викиди парникових газів від стаціонарних та рухомих джерел, речовинний склад викидів, причини зміни обсягу викидів, способи скорочення викидів);

- водні ресурси (технологічний цикл використання води, система управління водними ресурсами, обсяги використання, обсяги стічних вод, аналіз води, джерела відбору води, очистка води);

- біорізноманіття (система охорони та збереження фауни, вимір «екологічного сліду»).

3. Інвестиції. Маються на увазі екологічні та соціальні інвестиції здійснені компанією «АГРОТЕХСОЮЗ». Це можуть бути витрати на енергоменеджмент, збереження флори та фауни, заходи з охорони та безпеки праці, витрати на боротьбу з COVID-19 чи інше.

4. Розвиток працівників. «АГРОТЕХСОЮЗ» у своїх соціальних мережах постійно анонсує різні заходи, публікує дописи про навчання персоналу власної компанії та постачальників. Все це повинно бути систематизовано у звіті та відображено за допомогою відповідних метрик.

5. Комплаєнс. Це система показників, що допомагає продемонструвати прозорість та порядність компанії. Розкривається за допомогою опису кількості неправомірних дій підприємством, прецедентів корупційних дій чи шахрайства, системи забезпечення інформаційної безпеки, опис встановлених етичних норм поведінки, використання дитячої праці та інше.

Для оцінки вартості консультаційних послуг з питань підготовки нефінансової звітності підприємства проведемо аналіз тендерів державних компаній за 2020 рік за аналогічним запитом (табл. 3.3).

Таблиця 3.3 – Аналіз тендерів на надання консультаційних послуг з питань підготовки нефінансової звітності у 2020 році

Назва компанії	Ідентифікатор тендеру	Очікувана вартість	Остаточна пропозиція	Темп приросту вартості, %
ДП «НАЕК «Енергоатом»	UA-2021-04-23-003012-с	985 479,36	985 479,36	0,00%
ПАТ "НЕК "Укренерго"	UA-2021-01-19-000059-b	580 000,00	540 000,00	-6,90%
ТОВ «Оператор ГТС України»	UA-2021-04-09-001194-с	807 900,00	659 000,00	-18,43%
ПРАТ "Укргідроенерго"	UA-2021-09-09-004916-b	750 000,00	749 990,00	-0,001%

Продовження таблиці 3.3

НАК "Нафтогаз України"	UA-2020-04-17-005309-b	859 920,00	859 920,00	0,00%
Середня вартість		796 659,87	758 877,87	-4,74%

Джерело: складено автором на основі [95]

Середня ціна послуг з підготовки нефінансової звітності консультативними компаніями в Україні для державних підприємств в середньому становить 758 тис. грн. На жаль, оцінити вартість послуг для приватних компаній неможливо, так як це є конфіденційною інформацією. Для компаній, що готують звіти зі сталого розвитку експерти зазвичай рекомендують звертатися до сертифікованих спеціалістів, які допоможуть налагодити системи збору необхідних даних та підкажуть як працювати зі стейкхолдерами. Однак, так як ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» має досвід з підготовки звітів про управління, то перший звіт зі сталого розвитку планується готувати самостійно. У витрати на реалізацію цієї пропозиції буде закладено середню двомісячну зарплату одного працівника ($35\,763,30 \text{ грн.} \times 2 = 71\,526,6 \text{ грн.}$) та орієнтовна вартість послуг дизайнера (30 тис. грн.).

Отже, для підвищення фінансової привабливості підприємства (зокрема в частині збільшення прибутковості) та для збільшення конкурентних переваг запропоновано та обґрунтовано доцільність розширення асортименту компанії бурякозбиральними комбайнами. Для ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» пропонується розглянути можливість заключення дилерського договору з компанією з Данії «Grimme», яка виготовляє комбайни «Maxtron 620», які згідно проведеного порівняльного аналізу є найкращими на ринку техніки. Реалізацію техніки пропонується проводити на базі Полтавського представництва, а в разі повного виконання плану збуту розширити дану практику продажів на інші представництва.

Для зменшення нерівномірності в рівнях інвестиційної привабливості представництв та для підвищення екологічної привабливості ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» запропоновано запровадити на підприємстві практику з підготовки звітності зі сталого розвитку. Окрім цього, очікується, що завдяки звітності зі сталого розвитку ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» зможе покращити відносини з усіма групами своїх стейкхолдерів.

3.3. Вплив запропонованих заходів на підвищення ефективності управління інвестиційною привабливістю ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ»

Для підвищення фінансової привабливості та збільшення конкурентних переваг ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» запропоновано розширити асортимент сільськогосподарської техніки бурякозбиральними комбайнами. Їхня реалізація буде проводитися на базі Полтавського представництва, а в разі виконання плану збуту ця пропозиція буде масштабована на інші представництва. Для зменшення нерівномірності в рівнях інвестиційної привабливості представництв та для підвищення екологічної привабливості запропоновано запровадити практику з підготовки звітності зі сталого розвитку.

Зміна показників про фінансові результати після реалізації першої та другої пропозиції наведена в табл. 3.4. Базовим роком для розрахунків прийнятий 2020 рік. В розрахунок закладаються витрати на збут бурякозбиральної техніки. Згідно з Звітом про фінансові результати за 2020 рік, 1 грн. збутових витрат забезпечує 16,23 грн. доходу від реалізації техніки. Таким чином, можна припустити, що у 2021 році збутові витрати будуть збільшені на:

$$(17665,44 \text{ тис. грн.} + 3272,52) / 16,23 \text{ грн.} = 1\,290,08 \text{ тис. грн.}$$

Решта розрахунків проведені аналогічно та подані в табл. 3.4. Витрати на реалізацію другої пропозиції в рік становлять:

$$71\,526,6 \text{ грн.} + 30\,000 \text{ грн.} = 101\,526,5 \text{ грн.}$$

Так як середні витрати на оплату праці одного працівника в ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» щороку збільшуються в середньому на 22,28% (згідно даних рис. 2.9), то витрати на реалізацію другої пропозиції збільшуватимуться щороку на 22,28% (в тому числі і витрати на оплату праці дизайнера).

Отже, в ситуації, якщо підприємство збереже поточний рівень прибутковості, повністю виконає план реалізації бурякозбиральних комбайнів, та почне готувати нефінансову звітність, то чистий прибуток у 2021 році збільшиться на 0,04%, а за весь прогнозний період (5 років) збільшиться на 2,96%.

Таблиця 3.4 – Зміна показників про фінансові результати після реалізації пропозицій

Стаття	Значення у 2020 році (базовий рік), тис. грн.	Зміна показників після реалізації першої та другої пропозицій									
		2021	Темп приросту, %	2022	Темп приросту, %	2023	Темп приросту, %	2024	Темп приросту, %	2025	Темп приросту, %
Чистий дохід від реалізації продукції	1 018 512	1037167	1,83%	1 041 848	2,29%	1 047 699	2,87%	1 054 625	3,55%	1 061 674	4,24%
Собівартість реалізованої продукції	(846 573)	(864238)	2,09%	(868 413)	2,58%	(873 573)	3,19%	(879 598)	3,90%	(885 599)	4,61%
Валовий: прибуток	171 939	172928	0,58%	173 435	0,87%	174 126	1,27%	175 027	1,80%	176 076	2,41%
Інші операційні доходи	94 054	94054	0%	94 054	0%	94 054	0%	94 054	0%	94 054	0%
Адміністративні витрати	(25 861)	(25861)	0%	(25 861)	0%	(25 861)	0%	(25 861)	0%	(25 861)	0%
Витрати на збут	(62 741)	(63703)	1,53%	(63 929)	1,89%	(64 209)	2,34%	(64 538)	2,86%	(64 873)	3,40%
Інші операційні витрати	(107 008)	(107008)	0%	(107 008)	0%	(107 008)	0%	(107 008)	0%	(107 008)	0%
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	70 383	70410	0,04%	70 691	0,44%	71 102	1,02%	71 674	1,83%	72 388	2,85%
Інші фінансові доходи	272	272	0%	272	0%	272	0%	272	0%	272	0%
Інші доходи	254	254	0%	254	0%	254	0%	254	0%	254	0%
Фінансові витрати	(3 228)	(3228)	0%	(3 228)	0%	(3 228)	0%	(3 228)	0%	(3 228)	0%
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	67 681	67708	0,04%	67 989	0,45%	68 400	1,06%	68 972	1,91%	69 686	2,96%
Витрати (дохід) з податку на прибуток	(12 182)	(12187)	0,05%	(12 238)	0,46%	(12 312)	1,07%	(12 415)	1,91%	(12 543)	2,97%
Чистий фінансовий результат: прибуток	55 499	55521	0,04%	55 751	0,45%	56 088	1,06%	56 557	1,91%	57 142	2,96%

Джерело: складено автором на основі власних розрахунків

Для оцінки впливу розширення асортименту ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» бурякозбиральними комбайнами та створення підприємством звітності зі сталого розвитку на управління інвестиційною привабливістю підприємства було проведено аналіз основних складових комплексної оцінки інвестиційної привабливості згідно з методикою описаною в Розділі 2.

Для складових інвестиційної привабливості, де запропоновані заходи впливають на показники було проведено відповідні розрахунки, решта скореговані на значення середнього темпу приросту за аналізований період. Також до аналізу додано два показники, а саме ведення звітності зі сталого розвитку та чистий фінансовий результат: прибуток. Отриманий масив вхідних даних наведено в табл. 3.5.

Далі було проведена стандартизація даних шляхом виділення максимального значення в межах кожного показника (табл. 3.6).

Після проведення усіх необхідних розрахунків, оцінки складових інвестиційної привабливості були узагальнені в табл. 3.7. Річні оцінки інвестиційної привабливості ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» розраховуються як середнє значення основних складових комплексної оцінки.

Таблиця 3.7 – Оцінки складових інвестиційної привабливості підприємства ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» після реалізації пропозицій

Основні складові комплексної оцінки інвестиційної привабливості підприємства	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Привабливість продукції для споживача	0,775	0,873	0,785	0,604	0,874	0,950	0,951	0,953	0,955	0,958
Кадрова привабливість	0,706	0,683	0,702	0,684	0,712	0,727	0,748	0,776	0,811	0,857
Територіальна привабливість	0,857	0,917	0,918	0,979	0,971	0,964	0,957	0,950	0,943	0,936
Фінансова привабливість	0,820	0,692	0,521	0,404	0,575	0,591	0,608	0,626	0,646	0,669
Екологічна привабливість	0,575	0,596	0,611	0,750	0,638	0,902	0,919	0,937	0,958	0,980
Соціальна привабливість	0,921	0,819	0,843	0,954	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000
Оцінка інвестиційної привабливості ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ»	0,776	0,763	0,730	0,729	0,795	0,856	0,864	0,874	0,886	0,900

Джерело: складено автором на основі табл. 3.6

Таблиця 3.5 – Аналіз основних складових комплексної оцінки інвестиційної привабливості підприємства ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» після реалізації пропозицій

№	Основні складові комплексної оцінки інвестиційної привабливості підприємства	Рік									
		2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
1.	Привабливість продукції підприємства для споживача										
1.1.	Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	773210	1159354	918106	737165	846573	1037167	1041848	1047699	1054625	1061674
1.2.	Коефіцієнт рентабельності продажу	0,146	0,124	0,129	0,095	0,169	0,167	0,166	0,166	0,166	0,166
2.	Кадрова привабливість										
2.1.	Середньоспискова чисельність працівників, осіб	105	107	118	101	94	92	90	88	87	85
2.2.	Коефіцієнт постійності кадрів	0,905	0,860	0,788	0,772	0,851	0,834	0,817	0,801	0,785	0,769
2.3.	Середні витрати на оплату праці 1 працівника, грн.	23072	19472	23671	34616	40341	48498	58304	70093	84266	101305
3.	Територіальна привабливість										
3.1.	Кількість представництв на початок року	5	6	6	7	7	7	7	7	7	7
3.2.	Середня площа сільськогосподарських угідь в областях, де функціонує "АГРОТЕХСОЮЗ", тис. га.	1562,4	1527,1	1530,2	1495,9	1470,7	1448,6	1426,9	1405,5	1384,4	1363,6
4.	Фінансова привабливість										
4.1.	Коефіцієнт ділової активності	2,835	3,119	2,309	1,561	1,863	1,897	1,905	1,916	1,929	1,942
4.2.	Коефіцієнт фінансової стійкості	0,286	0,418	0,407	0,414	0,526	0,568	0,614	0,663	0,717	0,774
4.3.	Чистий фінансовий результат: прибуток	71401	55169	40438	30245	55499	55521	55 751	56 088	56 557	57 142
4.4.	Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	0,834	0,380	0,209	0,132	0,205	0,205	0,205	0,207	0,208	0,211
5.	Екологічна привабливість										
	Створення звітності зі сталого розвитку	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1
5.1.	Здійснення заходів з екологізації діяльності підприємства	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
5.2.	Витрати на охорону навколишнього середовища в регіонах, де функціонує "АГРОТЕХСОЮЗ", тис. т.	561308	716188	828357	1864040	1025932	1137040	1260182	1396660	1547918	1715558
5.3.	Штрафи за екологічні порушення, грн.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6.	Соціальна привабливість										
6.1.	Реалізація КСВ-практик	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
6.2.	Відношення середньої заробітної плати до вартості раціонального споживчого кошика	4,47	3,38	3,64	4,81	5,30	5,64	6,01	6,39	6,80	7,24

Джерело: складено автором на основі власних розрахунків

Таблиця 3.6 – Стандартизовані дані основних складових комплексної оцінки інвестиційної привабливості підприємства ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» після реалізації пропозицій

№	Основні складові комплексної оцінки інвестиційної привабливості підприємства	Рік									
		2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
1.	Привабливість продукції підприємства для споживача										
1.1.	Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	0,667	1	0,792	0,636	0,730	0,895	0,899	0,904	0,910	0,916
1.2.	Коефіцієнт рентабельності продажу	0,882	0,745	0,779	0,572	1,018	1,005	1,004	1,002	1,001	1,000
2.	Кадрова привабливість										
2.1.	Середньоспискова чисельність працівників, осіб	0,890	0,907	1	0,856	0,797	0,781	0,765	0,750	0,735	0,720
2.2.	Коефіцієнт постійності кадрів	1	0,950	0,871	0,854	0,941	0,922	0,903	0,885	0,868	0,850
2.3.	Середні витрати на оплату праці 1 працівника, грн.	0,228	0,192	0,234	0,342	0,398	0,479	0,576	0,692	0,832	1,000
3.	Територіальна привабливість										
3.1.	Кількість представництв на початок року	0,714	0,857	0,857	1	1	1	1	1	1	1
3.2.	Середня площа сільськогосподарських угідь в областях, де функціонує "АГРОТЕХСОЮЗ", тис. га.	1	0,977	0,979	0,957	0,941	0,927	0,913	0,900	0,886	0,873
4.	Фінансова привабливість										
4.1.	Коефіцієнт ділової активності	0,909	1	0,740	0,501	0,597	0,608	0,611	0,614	0,618	0,622
4.2.	Коефіцієнт фінансової стійкості	0,370	0,540	0,526	0,535	0,680	0,734	0,793	0,857	0,926	1
4.3.	Чистий фінансовий результат: прибуток	1,000	0,773	0,566	0,424	0,777	0,778	0,781	0,786	0,792	0,800
4.4.	Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	1	0,455	0,251	0,159	0,245	0,245	0,246	0,248	0,250	0,252
5.	Екологічна привабливість										
	Створення звітності зі сталого розвитку	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	1,000	1	1	1	1
5.1.	Здійснення заходів з екологізації діяльності підприємства	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
5.2.	Витрати на охорону навколишнього середовища в регіонах, де функціонує "АГРОТЕХСОЮЗ", тис. т.	0,301	0,384	0,444	1	0,550	0,610	0,676	0,749	0,830	0,920
5.3.	Штрафи за екологічні порушення, грн.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
6.	Соціальна привабливість										
6.1.	Реалізація КСВ-практик	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
6.2.	Відношення середньої заробітної плати до вартості раціонального споживчого кошика	0,843	0,638	0,686	0,908	1	1	1	1	1	1

Джерело: складено автором на основі власних розрахунків

Реалізація двох пропозицій матиме позитивний вплив на збільшення фінансової привабливості підприємства (+2,87% у 2021 році та +16,36% у 2025 році відносно базового року) та екологічної привабливості (+41,55% у 2021 році та +53,72% у 2025 році відносно базового року). Динаміка зміни складових комплексної оцінки інвестиційної привабливості зображена на рис. 3.6.

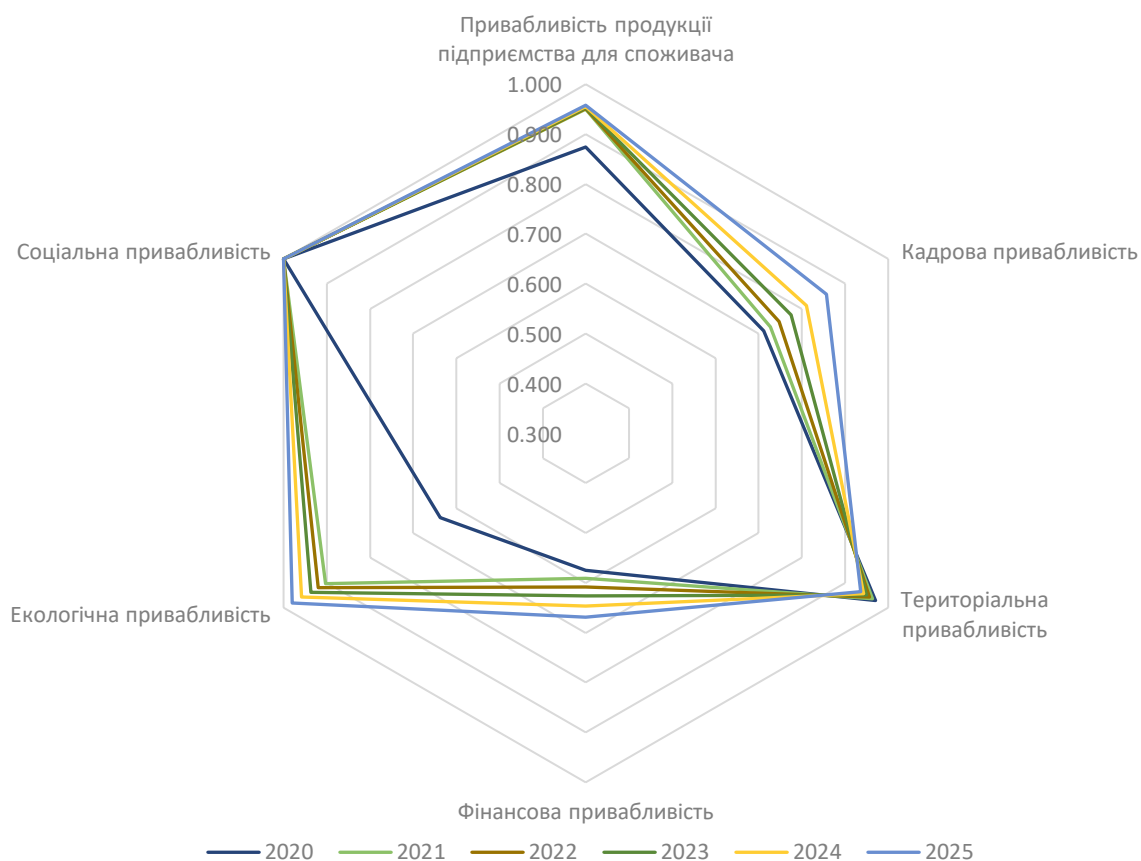

Рисунок 3.6 – Пелюсткова діаграма оцінки складових інвестиційної діяльності ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» після реалізації пропозицій

Джерело: складено автором на основі табл. 3.7

Важливо, що ефект від заходів здійснюватиме також непрямий вплив на привабливість продукції для споживача (+8,69% у 2021 році та +9,59% у 2025 році відносно базового року).

Отже, в середньому завдяки двом запропонованим заходам рівень інвестиційної привабливості ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» можна підвищити на 13,23% від 0,795 у 2020 році (згідно нових розрахунків) до 0,900 у 2025 році. Динаміка рівня інвестиційної привабливості ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» представлена на рис. 3.7.

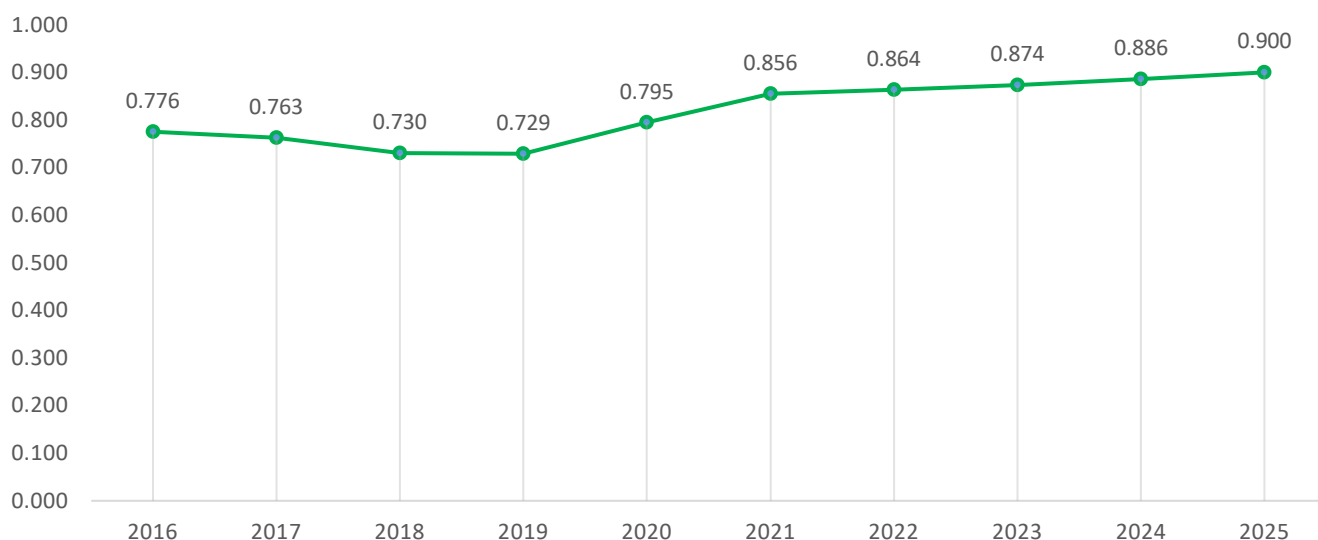

Рисунок 3.7 – Динаміка рівня інвестиційної привабливості ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ»

Джерело: складено автором на основі табл. 3.7

Економічну ефективність від реалізації другої пропозиції – створення звіту зі сталого розвитку, важко розрахувати на етапі планування. Ця звітність може посприяти залученню інвестицій, підвищити обсяг продажів сільськогосподарської техніки, підвищити довіру постачальників та відкрити нові представництва на території України. Значною мірою ефект від реалізації другої пропозиції залежить від якості виконання звіту зі сталого розвитку та вмінню авторів звіту розкрити усі питання, що цікавлять стейкхолдерів.

Отже, розширення асортименту компанії бурякозбиральними комбайнами та створення звітності зі сталого розвитку – це два заходи, що допоможуть ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» підвищити інвестиційну привабливість щонайменше на 13,23% за п'ять років. Завдяки реалізації пропозицій чистий прибуток збільшиться на 0,04% у 2021 році. Повністю економічний ефект від реалізації другої пропозиції на даному етапі спрогнозувати неможливо. Аналіз основних складових комплексної оцінки інвестиційної привабливості показав, що за умови створення підприємством звітності зі сталого розвитку інвестиційна привабливість компанії підвищуватиметься в найбільшій мірі за рахунок підвищення саме екологічної привабливості.

Висновки до розділу 3

На основі проведених у попередньому розділі аналізів ідентифіковано п'ять ключових проблем ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ»: неефективна організаційна структура підприємства; високий рівень конкуренції в сегменті продажу с/г техніки; нижча оцінка фінансової привабливості підприємства, ніж в інших складових; нерівномірний рівень інвестиційної привабливості представництв; низький рівень екологічної привабливості підприємства. Проблеми різноспрямовані, тому визначити одне унікальне рішення неможливо.

Однак, для підвищення фінансової привабливості підприємства та збільшення конкурентних переваг в сегменті продажу сільськогосподарської техніки пропонується розширення асортименту компанії технікою для технічних культур, а для зменшення нерівномірності в рівнях інвестиційної привабливості представництв та підвищення екологічної привабливості ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» запропоновано запровадити на підприємстві практику з підготовки звітності зі сталого розвитку.

Очікується, що реалізація цих пропозицій дозволить ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» збільшити чистий прибуток у 2021 році на 22 тис. грн. або на 0,04%, а за весь прогностичний період (5 років) на 1,643 млн. грн. або на 2,96%.

Щодо оцінки управління інвестиційною привабливістю, то реалізація двох пропозицій матиме позитивний вплив на збільшення фінансової привабливості підприємства (+2,87% у 2021 році), екологічної привабливості (+41,55% у 2021 році) та привабливості продукції для споживача (+8,69% у 2021 році). За 5 років рівень інвестиційної привабливості може збільшитися на 13,23% завдяки ефективному управлінню даним процесом, що включає реалізацію запропонованих заходів.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

В результаті проведеного в магістерській роботі дослідження та розробки рекомендацій для підвищення ефективності здійснення управління інвестиційною привабливістю ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ», можна зробити ряд висновків відповідно до поставлених завдань.

Перш за все, було проаналізовано сутність понять «інвестиції», «інвестиційна діяльність» та «інвестиційна привабливість» підприємства. На основі аналізу дефініцій українських та іноземних вчених було визначено чотири ключових підходи до трактування поняття «інвестиційна привабливість» підприємства. Це поняття можна розглядати як показник ефективності господарської діяльності, як можливість для залучення інвесторів, як інструмент бенчмаркінгу (порівняльний показник) та як сукупність факторів мікро- та макросередовища. На основі проведеного аналізу було сформовано власне визначення. Отже, інвестиційна привабливість підприємства це комплекс кількісних та якісних показників, за допомогою яких здійснюється глибокий аналіз діяльності підприємства для формування в інвестора позитивного враження та стимулювання бажання інвестувати, а також для виявлення проблемних місць та розробки заходів з метою усунення недоліків у діяльності підприємства.

Щодо процесу управління інвестиційною привабливістю підприємства, то він являє собою процедуру генерування рішень для підвищення рівня інвестиційної привабливості. Головною метою управління є пошук найбільш дієвих методів реалізації інвестиційної стратегії для інтеграції в господарську діяльність підприємства. В магістерській дисертації також розглянуто завдання, функції, принципи та етапи управління інвестиційною привабливістю підприємства.

Управління інвестиційною привабливістю повинно здійснюватися за допомогою сучасних інструментів та відповідати запитам інвесторів. Такими інструментами визначено брендинг та формування нефінансової звітності підприємства (звіту зі сталого розвитку). Успішний брендинг допомагає підвищити впізнаваність компанії, створити позитивний імідж, а також підняти довіру всіх груп стейкхолдерів до підприємства. Підготовка звітності зі сталого розвитку вимагає

тривалої підготовки, що включає збір даних, проведення досліджень, побудову карти стейкхолдерів, розробку метрик, аналіз бізнес-процесів та багато іншого. Однак, саме завдяки цьому керівництво компанії може переглянути свої цілі та скорегувати напрямок розвитку підприємства в разі потреби. Окрім цього нефінансова звітність дає змогу висвітлити усі види впливів, що здійснює підприємство: економічні, екологічні та соціальні.

Аналіз методів оцінки управління інвестиційною привабливістю показав, що більшість науковців оцінюють інвестиційну привабливість як результат, а не як систему чи процес. Однак, якщо дедуктивно розглядати окремі етапи управління інвестиційною привабливістю, то оцінка поточного рівня інвестиційної привабливості є необхідним елементом для здійснення контролю та моніторингу ефективності обраної стратегії.

Залежно від мети оцінки управління інвестиційною привабливістю підприємства можна використовувати методики, що побудовані на аналізі фінансових показників, на основі експертних оцінок або за допомогою ранжування та створення рейтингів. Сукупність показників для аналізу обирається підприємствами самостійно залежно від їхньої спеціалізації.

Провівши порівняльний аналіз існуючих методик оцінки управління інвестиційною привабливістю підприємства, було зроблено висновок, що найоптимальніша методика включає розрахунок кількісних економічних, екологічних, соціальних показників та опис якісних характеристик діяльності підприємства.

З'ясовано, що ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» - це підприємство, що уже майже 25 років працює на українському ринку та спеціалізується на торгівлі сільськогосподарською технікою передових світових виробників (CLAAS, LEMKEN, GERINGHOFF та VALLEY). Компанія будує партнерські відносини з агровиробниками та постачальниками, вивчає потреби всіх своїх стейкхолдерів.

Асортиментна лінія техніки, яку пропонує на продаж «АГРОТЕХСОЮЗ» налічує 7 брендів (CLAAS, AMAZONE, Steketee, Valley, Geringhoff, LEMKEN, ALPEGO), 30 категорій, більше 100 найменувань техніки, що в свою чергу

здебільшого представлені кількома моделями. В структурі собівартості реалізованої продукції продаж техніки становить 97,99%, а послуги решту 2,01%. Це свідчить про те, що техніка є «основним товаром» підприємства, а додаткові сервісні послуги формують «товар з підкріпленням».

Аналіз організації менеджменту на підприємстві показав, що в ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» цінується принцип єдиноначальності та діє лінійна організаційна структура менеджменту, що очевидно зберіглася ще з моменту створення компанії.

В межах дослідження конкурентного ринку була побудована БКГ-матриця. Досліджуване підприємство ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» знаходиться в квадраті №4 «Зірки», тобто має високий темп зростання ринку та високу відносну частку ринку (вища тільки в ТОВ «Ерідон Тех»). Для підприємства - «зірки» варто притримуватися стратегії утримання та збільшення частки ринку. Така стратегія потребує значних інвестицій, тому особливо важливим постає питання підвищення інвестиційної привабливості підприємства.

Аналіз основних показників звіту про фінансові результати свідчить про те, що ресурси підприємства, які задіяні в основній діяльності, використовуються ефективно. Чистий фінансовий результат представлений прибутком (у 2020 році це 55,5 млн., що на 83,49% більше ніж у 2019 році). Аналіз платоспроможності показав достатній рівень автономності підприємства. Компанія здатна відповідати за своїми зобов'язаннями в середньо - і довгостроковій перспективі.

На етапі проведення аналізу основних фондів та оборотних активів підприємства визначено, що ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» забезпечене основними засобами в достатній мірі зважаючи на специфіку його діяльності.

Аналіз ефективності використання трудових ресурсів та заробітної плати показав, що в структурі працівників ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» майже 80% чоловіків. В компанії високий коефіцієнт постійності кадрів та в сім разів вищі середні витрати на оплату праці одного працівника, ніж мінімальна заробітна плата в Україні. Це все свідчить про те, що ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» відповідальний роботодавець.

Оцінювання ефективності управління інвестиційною привабливістю показало, що система управління інвестиційною привабливістю підприємства ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» спрямована в першу чергу на здійснення інвестиційної діяльності - компанія активно відкриває нові представництва в різних областях України. Також ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» активно працює над підвищення привабливості продукції для споживача. Інші складові інвестиційної привабливості підприємства розвиваються значно меншими темпами. Це підтверджує і оцінка основних складових комплексної оцінки інвестиційної привабливості підприємства ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ».

Найбільш низькі оцінки спостерігаються за напрямками фінансової та екологічної привабливості. Тому запропоновані заходи повинні бути спрямовані в першу чергу на підвищення рівня оцінки цих складових інвестиційної привабливості підприємства.

Для з'ясування чи існують суттєві відмінності в підходах до управління інвестиційною привабливістю окремих представництв та з метою визначення кількості таких підходів (груп або кластерів, де вони використовуються) було проведено кластерний аналіз за допомогою програми SPSS Statistics. Аналіз показав, що існує чіткий поділ представництв ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» на два кластери: високого рівня інвестиційної привабливості (Київське, Одеське та Харківське представництва) та низького рівня (Сумське, Чернігівське та Херсонське представництва). Особливу увагу варто звернути на Полтавське представництво, що у 2019 році перейшло з кластера з низьким рівнем інвестиційної привабливості до кластера з високим.

На основі усіх проведених аналізів виділено п'ять ключових проблем підприємства ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ», а саме неефективна організаційна структура підприємства, низький рівень фінансової привабливості підприємства, нерівномірний рівень інвестиційної привабливості представництв, високий рівень конкуренції в сегменті продажу с/г техніки та низький рівень екологічної привабливості підприємства.

Для підвищення фінансової привабливості та збільшення конкурентних переваг ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» запропоновано розширити асортимент сільськогосподарської техніки бурякозбиральними комбайнами. Для підвищення екологічної привабливості та зменшення нерівномірності в рівнях інвестиційної привабливості представництв запропоновано запровадити на підприємстві практику зі створення звітності зі сталого розвитку.

Очікується, що реалізація цих пропозицій дозволить ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» збільшити чистий прибуток у 2021 році на 22 тис. грн. або на 0,04%, а за весь прогностичний період (5 років) на 1,643 млн. грн. або на 2,96%.

Також прогнозується, що реалізація двох пропозицій матиме позитивний вплив на збільшення фінансової привабливості підприємства (+2,87% у 2021 році та +16,36% у 2025 році відносно базового року) та екологічної привабливості (+41,55% у 2021 році та +53,72% у 2025 році відносно базового року). Загальний рівень інвестиційної привабливості у 2025 році підніметься щонайменше на 13,23%. Важливо зазначати, що запропоновані заходи матимуть довготерміновий ефект, а те на скільки підвищиться ефективність управління інвестиційною привабливістю підприємства значною мірою залежить від якості реалізації цих заходів.

Отже, отримані в процесі написання магістерської дисертації результати мають високий рівень теоретичної та практичної цінності. Розроблені пропозиції можуть бути використані не лише в ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ», а й у процесі ведення господарської діяльності іншими підприємствами агропромислового комплексу, що підтверджено актом про впровадження результатів дослідження на підприємстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Речка К. М. Концепції інвестицій в історії економічної думки. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнічного університету (економічні науки)*. 2014. № 1 (25). С. 209–212.
2. Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 13.02.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text> (дата звернення: 20.05.2021).
3. Алексеєнко Л. М. Фінансові аспекти оцінки інвестиційної привабливості підприємства. *Економічний форум*. 2009. № 3. С. 94–102.
4. Андраш О. А. Оцінка інвестиційної привабливості підприємств туристичної галузі. *Вісник НТУ «ХПІ». Тематичний випуск: “Технічний прогрес і ефективність виробництва”*. 2010. № 8. С. 3-12
5. Бланк И. А. Инвестиционный менеджмент: учебный курс. К.: Эльга-Н, НикаЦентр. 2001. 448 с.
6. Брюховецька Н. Ю., Хасанова О. В. Оцінка інвестиційної привабливості підприємства: визначення недоліків деяких існуючих методик. *Економіка промисловості*. 2009. № 1. С. 110-117.
7. Гуськова Т. Н. Методология статистического исследования инвестиционной привлекательности объектов: автореф. дис. на получение науч. степени канд. экон. Наук : спец. 08.00.05 «Экономика и управление народным хозяйством (по отраслям и сферам деятельности)». Ростов-на-Дону. 1997. С. 9.
8. Катан Л. І., Хорішко К. С. Оцінка інвестиційної привабливості підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2010. №15. С. 22-24.
9. Мельник О. Г., Логвиненко Ю. Л. Системи індикаторів оцінювання інвестиційної привабливості підприємств. *Вісник НТУ “Львівська політехніка”. Серія: Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2006. № 575. С. 141–147.
10. Момот Т. В. Інвестиційна привабливість акціонерного товариства: удосконалення методики оцінки. *Менеджер*. 2005. № 4 (35). С. 117–121.

11. Економічна енциклопедія: у 3 т. Гол. ред. Б. Д. Гаврилишин. К.: Видавничий центр "Академія", 2000: відп. ред. С. В. Мочерний. 2000. 864 с
12. Русак Н. А., Русак В. А. Финансовый анализ субъекта хозяйствования: справ. Пособ. Минск: Вышейш. шк. 1997. 309 с.
13. Супрун С. Д. Оцінка ефективності інвестиційних проектів підприємств. *Фінанси України*. 2003. № 4. С. 82–87.
14. Буднікова Ю. В., Таряник О. М. Інвестиційна привабливість як економічна категорія. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2011. № 2, Т. 1. С. 125-128.
15. Лівощко Т. В., Моргунова К. І. Інвестиційна привабливість підприємств. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2013. С. 101 -107.
16. Нападовська І. В. Теоретичні та методичні аспекти дослідження інвестиційної привабливості України. *Вісник ДонДует*. №4 (28). 2005. С.55-61.
17. Чумиков А. Н., Бочаров М. П. Связи с общественностью: теория и практика. Монография. М.: Дело. 2013. С. 16 – 17.
18. Ферлій В. В. Сутність поняття "інвестиційна привабливість підприємства" та його види. Ефективна економіка. 2010. № 7. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2010_7_17 (дата звернення: 20.05.2021).
19. Кравченко А. В., Панюхно Є. В. Інвестиційна привабливість туристичного комплексу на прикладі ПП «Беремицьке». *Міжнародна науково-практична конференція: Напрямки та перспективи розвитку парку природи «Беремицьке»*. НПУ імені М. П. Драгоманова. 2021. С. 11 – 16.
20. Скалюк Р. В. та Лоїк О. І. Оцінка інвестиційної привабливості підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2016. № 1. С. 115-122.
21. Ситник О. В. Економічна сутність інвестиційної привабливості підприємства та її характеристики. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 23. С. 127-130.

22. Воробйов Є. О. Фактори та умови формування інвестиційної привабливості підприємства. Науковий вісник УМО. Серія : Економіка та управління. 2016. Вип. 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvumo_2016_2_15 (дата звернення: 25.05.2021).
23. Гуляєва Н. М., Рябченко Н. К. Сутнісні ознаки інвестиційної привабливості підприємства: факторна природа формування. *Вісник Запорізького національного університету*. №1(13). 2012. С. 22-28.
24. Аранчій Д. С., Гончаренко С. А. Інвестиційна привабливість підприємств: сутність, фактори впливу та оцінка існуючих методик аналізу. *Наукові праці Полтавської державної аграрної академії*. 2011. Вип. 3. Т. 2. С. 59–64.
25. Семенчук Л. І., Мороз С. О. Інвестиційна привабливість підприємства та методи її оцінювання. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. № 11. С. 898 – 901.
26. Гунько В. І. Фактори та показники формування інвестиційної привабливості підприємств. *Фінансовий простір*. 2013. № 1. С. 85-88
27. Диба М. І. Суть та види фінансових ризиків у системі ризик-менеджменту підприємства. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія: Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2008. № 635 С. 22–28.
28. Чернецька О. В. Процес управління інвестиційною привабливістю підприємств машинобудування України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 19. С. 45—51.
29. Ситник О. В. Теоретико-методичне забезпечення оцінки інвестиційної привабливості вітчизняних підприємств. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 1. С. 61-63.
30. Левченко Т. П. Особенности определения инвестиционной привлекательности курортных организаций и управление этим процессом в условиях рыночной конкуренции. *Проблемы современной экономики*. 2006. № 1(29). С. 25—27.
31. Артамонов Е. С. Инвестиции в промышленность. М.: Омега-Л, 2007. С. 145
32. Лисенко Ю. Г. Стратегія формування інвестиційної привабливості металургійних підприємств України. К.: Юго-Восток, 2005. С. 45—47.

33. Чумак Л. Ф., Пугач І. В. Підходи до аналізу управлінського аспекту інвестиційної привабливості підприємства. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2015. Вип. 49. С. 181-184.

34. Чумак Л. Ф., Івченко М. М. Управління інвестиційною привабливістю підприємств. *Бізнес Інформ*. 2018. №9. С. 71–76.

35. Пересада А. А. Управління інвестиційним процесом. К.: Лібра, 2002. 472 с.

36. Гречко А. В., Очеретяна О. В. Нефінансова звітність як інструмент підвищення інвестиційної привабливості підприємства. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 25. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-25-38> (дата звернення: 20.05.2021).

37. Directive 2014/95/EU of the European Parliament and of the Council of 22 October 2014 amending Directive 2013/34/EU as regards disclosure of non-financial and diversity information by certain large undertakings and groups. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32014L0095> (дата звернення: 20.05.2021).

38. Нефінансова звітність компаній: в гонитві за успіхом. Інформаційний бюлетень. 2017. URL: [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-ccass-newsletter-may-2017/\\$File/EY-ccassnewsletter-may-2017.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-ccass-newsletter-may-2017/$File/EY-ccassnewsletter-may-2017.pdf) (дата звернення: 25.05.2021).

39. Пилипенко О. І. Аналіз інвестиційної привабливості підприємства: огляд методик. *Міжнародний збірник наукових праць*. 2010. Вип. 1(13). С. 324-330.

40. Коляда К. Г., Пуліна Т. В., Нечаєва І. А. Методика оцінки інвестиційної привабливості іт-компанії за допомогою показників аналізу акцій та інтегрального показника інвестиційної привабливості. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 19. С. 41–45.

41. Суркин П. Н. Развитие инструментария оценки инвестиционной привлекательности: автореф. дисс. Йошкар-Ола, 2012. 20 с.

42. Цыганов А. В. Управление инвестиционной привлекательностью промышленного предприятия с учетом оценки его социального потенциала: автореф. дисс. М., 2009. 23 с.

43. Анискин Ю. П. Управление инвестиционной активностью: учебное пособие. М.: Дело. 2012. С. 309.
44. Севрюгин Ю. В. Оценка инвестиционной привлекательности промышленного предприятия: автореф. дисс. Ижевск, 2010. 27 с.
45. Валинурова Л. С., Казаков О. Б. Управление инвестиционной деятельностью: ученик. М.: Кнорус, 2012. 384 с.
46. Наказ Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій «Про затвердження Методики інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0214-98#Text> (дата звернення: 26.05.2021).
47. Рзаєв Г. І., Вакулова В. О. Методичні підходи оцінки інвестиційної привабливості підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2016. № 1. С. 141-149.
48. Топалов С. А., Селезньова К. С. Формування інвестиційної привабливості підприємств. *Вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2014. С. 130–139.
49. Васина А. А. Финансовая диагностика и оценка проектов. СПб.: Питер, 2004. 448 с.
50. Кушнір Н. Б., Мужук Ю. В. Методика оцінки інвестиційної привабливості підприємства та недоліки деяких існуючих методик. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування*. Серія: Економіка. 2010. Випуск 2(50). С. 110–118.
51. Буткевич С. А. Инвестиционная привлекательность аграрного сектора экономики. К.: Изд-во Европ. ун-та. 2003. 251 с.
52. Носова О. В. Оцінка інвестиційної привабливості України: основні підходи. *Економіка і прогнозування*. 2003. № 3. С. 119-137.
53. Бандурин А. В., Гуржиев В. А., Нургалиев Р. З. Финансовая стратегия корпорации. М.: АО «Алмаз». 2000. 89 с.
54. Гайдуцький А. П. Оцінка інвестиційної привабливості економіки. *Економіка і прогнозування*. 2004. № 3. С. 119-12

55. Іванілов О. С. Економіка підприємства : підруч. К. : Центр учбової літератури, 2009. 728 с.

56. Мархайчук М. М. Аналіз методик оцінювання інвестиційної привабливості в контексті інноваційного розвитку підприємства. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2012. № 4. С. 330–336.

57. Іщук О. С. Моделі інтегрального оцінювання результатів фінансово-господарської діяльності промислових підприємств регіону. *Регіональна економіка*. 2008. № 2. С. 25–33.

58. Офіційний сайт «Світового банку». URL: <http://www.worldbank.org/> (дата звернення: 20.05.2021).

59. Офіційний сайт рейтингового агентства «Standard & Poor's». URL: <https://www.spglobal.com/en/> (дата звернення: 26.05.2021).

60. Офіційний сайт рейтингового агентства «Moody's». URL: <https://www.moodys.com/> (дата звернення: 26.05.2021).

61. Андраш О. А. Моделювання розвитку інвестиційної привабливості підприємств готельного господарства в межах оцінки її рівня. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2011. № 5 (50). С. 221–226.

62. Боярко І. М. Оцінка інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання. *Актуальні проблеми економіки*. 2008. № 7. С. 90 -99.

63. Верба В. А., Новікова І. В. Методичні рекомендації з оцінки інноваційного потенціалу підприємства. *Проблеми науки*. 2003. №3. С. 22 – 31.

64. Звіт про управління ТОВ Агротехсоюз за результатами 2020. URL: <https://ats.in.ua/storage/editor/files/8716ddf8225bf5c2004332b874c219f7.pdf> (дата звернення: 06.09.2021).

65. Офіційний сайт компанії ТОВ «Агротехсоюз». URL: <http://www.ats.in.ua> (дата звернення: 06.09.2021).

66. Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні". Редакція від 01.07.2021, підстава - 738-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 06.09.2021).

67. Зубков С. О. Класифікація основних фондів підприємств торгівлі. URL: https://www.researchgate.net/publication/295909509_Klasifikacia_osnovnih_zasobiv_pid_priemstv_torgivli (дата звернення: 06.09.2021).

68. Звіт про управління ТОВ Агротехсоюз за результатами 2019 року. URL: <https://ats.in.ua/storage/editor/files/6658ed213aaf5c273cf3fe249d9a9c64.pdf> (дата звернення: 14.09.2021).

69. Мінімальна зарплата в Україні. Мінфін. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/salary/min/> (дата звернення: 14.09.2021).

70. Рівні управління сервісного підприємства. URL: https://pidru4niki.com/15691016/menedzhment/rivni_upravlinnya_servisnogo_pidpriyemstva (дата звернення: 14.09.2021).

71. Офіційний сайт компанії ТОВ «Конкорд». URL: <https://www.konkord.biz/pro-nas/richna-finansova-zvitnist#> (дата звернення: 21.09.2021).

72. Фінансова звітність за 2020 рік ТОВ «АГРОВЕКТОР УКРАЇНИ». URL: https://clarity-project.info/edr/37007682/finances?current_year=2020 (дата звернення: 21.09.2021).

73. Фінансова звітність за 2020 рік ТОВ «ЕРІДОН ТЕХ». URL: https://clarity-project.info/edr/33870417/finances?current_year=2020 (дата звернення: 21.09.2021).

74. Офіційний сайт компанії ТОВ «Цеппелін Україна». URL: https://zeppelin.ua/ru/company/fin_reports/ (дата звернення: 21.09.2021).

75. Офіційний сайт компанії ТОВ «Волинська фондова компанія». URL: https://vfc.com.ua/page/about_company/finansova_zvitnist.html (дата звернення: 21.09.2021).

76. Фінансова звітність за 2020 рік ТОВ «ПрофіАгро». URL: https://clarity-project.info/edr/37332646/finances?current_year=2020 (дата звернення: 21.09.2021).

77. Фінансова звітність за 2020 рік ТОВ «ПрофіАгро». URL: https://clarity-project.info/edr/32718797/finances?current_year=2020 (дата звернення: 21.09.2021).

78. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 27.09.2021).

79. Наследов А. IBM SPSS Statistics 20 і AMOS: професійний статистичний аналіз даних. Питер. 2013. URL: <https://web.tel.onl/ed66d018-7335-4098-9b5f-d3876ca721e9> (дата звернення: 27.09.2021).

80. Шосте всеукраїнське муніципальне опитування. International Republican Institute. 2020. URL: http://ratinggroup.ua/research/regions/shestoy_vseukrainskiy_municipalnyy_opros.html (дата звернення: 27.09.2021).

81. П'яте всеукраїнське муніципальне опитування. International Republican Institute. 2019. URL: http://ratinggroup.ua/research/regions/pyatyy_vseukrainskiy_municipalnyy_opros.html (дата звернення: 27.09.2021).

82. Четверте всеукраїнське муніципальне опитування. International Republican Institute. 2018. URL: http://ratinggroup.ua/research/regions/chetvertyy_vseukrainskiy_municipalnyy_opros.html (дата звернення: 27.09.2021).

83. Хринюк О. С., Очеретяна О. В. Особливості моделювання бізнес-процесу «управління інвестиційною привабливістю підприємства». *Економіка та суспільство*, № 27. 2021. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/421/407> (дата звернення: 05.10.2021).

84. The GRI Standards. Global Reporting Initiative. URL: <https://www.globalreporting.org/> (дата звернення: 05.10.2021).

85. Гречко А. В., Очеретяна О. В. Дослідження еволюції наукової думки в аспектах визначення сутності поняття «сталий розвиток підприємства». *Підприємництво та інновації*. 2020. Вип. 15. С. 37-41.

86. Чи буде Україна з цукром? І якими зусиллями? *АПК Інформ*. 2020. URL: <https://www.apk-inform.com/uk/exclusive/topic/1516749> (дата звернення: 09.10.2021).

87. Закон України «Про державну статистику». Редакція від 19.04.2014, підстава - 1170-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2614-12#Text> (дата звернення: 09.10.2021).

88. Офіційний сайт «Vervaet». Бурякозбиральні комбайни Vervaet. URL: http://vervaet.com.ua/index.php?route=product/category&path=65_67 (дата звернення: 09.10.2021).

89. Гречкосій В. Д. Сучасні технології і техніка для збирання цукрових буряків. *Аграрний сектор України*. 2014. URL: http://agroua.net/news/news_47907.html (дата звернення: 09.10.2021).

90. Дойче Аграртехнік. Бурякозбиральний комбайн Grimme Maxtron 620. URL: https://dat.kiev.ua/katalog-ua/harvesting_ua/beet_harvester_ua/buriakozbyraln_yj-kombajn-grimme-maxtron-620/ (дата звернення: 09.10.2021).

91. Касич А., Яковенко Я. Звіт про стійкий розвиток як аналітичний інструмент формування корпоративної соціальної відповідальності. *Ефективна економіка*. 2014. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3400> (дата звернення: 19.04.2021).

92. Frameworks for standards for non-financial reporting. *BEIS Research Paper*. 2020. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/935097/frameworks-for-standards-for-non-financial-reporting.pdf (дата звернення: 19.04.2021).

93. List of GRI Standards reports and published materials with their self-declared claims. *Global Reporting Initiative*. URL: <https://www.globalreporting.org/reportregistration/verifiedreports> (дата звернення: 09.10.2021).

94. Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 09.10.2021).

95. Електронна система публічних закупівель Prozorro. URL: <https://prozorro.gov.ua/> (дата звернення: 09.10.2021).

96. Binda J., Prokopenko M., Ramskyi A., Shuplat O., Halan L., Mykhaylenko D. Assessment Of Investment Attractiveness Of Industrial Enterprises. *International Journal of Management (IJM)*. 2020. Vol. 11. Issue 2. Pp. 27–35.

97. Dzwigol H., Aleinikova O., Umanska Y., Shmygol N., Pushak Y. An Entrepreneurship Model for Assessing the Investment Attractiveness of Regions. *Journal of Entrepreneurship Education*. 2019. Vol. 22, Special Issue.

98. Хринюк О. С., Очеретяна О. В. Фактори виникнення кризових явищ та забезпечення сталого розвитку підприємства. *Економіка та суспільство*. 2021.

Вип. 26. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/355> (дата звернення: 09.10.2021).

99. Кривда О. В., Очеретяна О. В. Аналіз та методика управління ризиками на підприємствах деревообробної промисловості. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. Вип. 2(25). 2020. С 235-240.

100. Хринюк О. С., Солосіч О. С. Інтеграція підходів теорії антикризового менеджменту в систему управління економічною безпекою підприємства. *Економічний вісник Дніпровської політехніки*. 2021. №1 (73). С. 137-146.

101. Тульчинська С. О., Солосіч О. С. Теоретичні та прикладні аспекти організації рейдерської діяльності як ключова загроза забезпеченню силовій складовій економічної безпеки підприємства. *Ефективна економіка*. 2020. № 12.

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А1 - Асортимент техніки ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ»

Виробник	Категорія товару	Найменування
CLAAS	Зернозбиральні комбайни	LEXION 8700-7600 LEXION 6800-6700 TRION 700 TRION 600/500
	Кормозбиральні комбайни	JAGUAR 980-940 JAGUAR 870-830 Приставки JAGUAR SHREDLAGE®
	Трактори	XERION 5000-4000 AXION 950-920 AXION 850 / 820 ARION 640-620 C ARION 430-410
	Телескопічні навантажувачі	SCORPION 1033-635
	Тюкові прес-підбирачі	QUADRANT 4000 QUADRANT 4200 QUADRANT 5200 QUADRANT 5300
	Рулонні прес-підбирачі	ROLLANT 455 * / 454 UNIWRAP ROLLANT 620 VARIANT 485-460 ROLLANT 540 RF / RC / RC COMFORT VARIANT 470/450 ROLLANT 520
	Кормозаготівельна техніка	Дискові косарки DISCO Ворушитель VOLTO Валкоутворювач LINER Причіп-підбирач CARGOS 8500-8300 Причіп CARGOS 760-740 Причіп-підбирач Універсал CARGOS 9600-9400
	EASY (технології)	Системи паралельного керування Оптимізація роботи машини Телеметрія Високоточне рослинництво AGROCOM Відеосистеми CLAAS PROFI CAM 3 Термінали CLAAS CLAAS POWER SYSTEMS
AMAZONE	Плуги	НЕКТОР Cayros
	Пневматичні сівалки	DMC Primera; Citan Cirrus; Cayena Condor Avant AD-P Special Centaya

Продовження таблиці А1

	Механічні сівалки	Cataya Навісна сівалка D9 Насадна сівалка AD
	Ротаційні борони	Ротаційний культиватор KG
	Самохідні обприскувачі	Самохідний обприскувач Pantera 4503
	Внесення добрив	Причіпний розподільник ZG-TS Причіпний розподільник ZG-B ZA-M Розкидач добрив Навісний розкидач ZA-V Навісний розподільник ZA-TS
	Причіпні обприскувачі	Причіпний обприскувач UX Super Причіпний обприскувач UG
Steketee	Просапна техніка	Культиватор IC-Weeder
Valley	Системи зрошування	Системи кругового зрошення VALLEY Буксирівані системи кругового зрошення Системи фронтального зрошування VALLEY Система CORNER Термінали Valley Icon
Geringhoff	Жатки для збирання кукурудзи	GERINHOFF MAIS STAR Rota Disc® Horizon Star® II
LEMKEN	Посівні комплекси	COMPACT-SOLITAIR
	Пневматичні сівалки	LEMKEN SOLITAIR LEMKEN AZURIT
	Електроніка	Обробка ґрунту за допомогою FIELDTRONIC Термінал CCI 1200
	Системоносій	GIGANT 10 GIGANT 12
	Плуги	LEMKEN TITAN Напівнавісний плуг Diamant LEMKEN JUWEL Навісний оборотний плуг EUROPAL Навісний оборотний плуг VARIOPAL
	Ґрунтоущільнювачі	LEMKEN VARIOPACK
	Механічні сівалки	LEMKEN SAPHIR
	Стерньові культиватори	LEMKEN KRISTALL LEMKEN KORALIN LEMKEN KARAT
	Дискові борони	LEMKEN RUBIN LEMKEN HELIODOR
	Ротаційні борони	LEMKEN ZIRKON
	Передпосівні культиватори	LEMKEN KOMPAKTOR LEMKEN KORUND
ALPEGO	Глибкорозрихлювачі	Механічний глибкорозрихлювач craKer KD Механічний глибкорозрихлювач craKer KE Механічний глибкорозрихлювач craKer KF Глибкорозрихлювач sKat K1 Глибкорозрихлювач sKat K2 Складний глибкорозрихлювач Mega craKer KX

Джерело: складено автором на основі [65]

Додаток Б

Таблиця Б1 - Дані для проведення кластерного аналізу представництв ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» за основними складовими оцінки управління інвестиційною привабливістю у 2020 році

Представництво	Економічна привабливість		Кадрова привабливість		Територіальна привабливість		Привабливість продукції		Екологічна привабливість		Соціальна привабливість	
	Валовий регіональний продукт, млн. грн.	Кількість працівників представництва, осіб	Кількість осіб працездатного віку, тис. осіб	Рівень безробіття населення, %	Транспортне інфраструктура, дослідження IRI	Рівень відчуття безпеки, дослідження IRI	Площа посівних площ, тис. га	План продажів, %	Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря, тис. т.	Утворення відходів по регіонах, тис. т	Витрати на охорону навколишнього природного середовища, тис. грн.	Рівень схвалення діяльності місцевої влади, дослідження IRI
Київське	218647	43	794,6	7	29	21	1195,5	6,5	66,6	2153,6	1408231,4	30
Одеське	197153	3	1036,4	7,3	28	18	1699,5	6,2	42,6	456,2	923031,5	41
Полтавське	187289	2	624,9	12,3	26	11	1727,9	6,4	45,8	98051,3	1460922,2	15
Сумське	75827	14	484,4	9,9	19	23	1196,1	5	20,9	728,5	713904,7	35
Харківське	247596	15	1242,3	6,4	48	27	1826,9	5,7	94,1	1487,8	2041843,1	61
Херсонське	61939	4	481,7	11,5	14	11	1419,5	4,4	17,8	90,8	192799,2	13
Чернігівське	77981	13	449,1	12,3	32	16	1337,2	4,5	20,9	498,4	440794,4	64

Джерело: складено на основі [65; 82]

Таблиця Б2 - Дані для проведення кластерного аналізу представництв ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» за основними складовими оцінки управління інвестиційною привабливістю у 2019 році

Представництво	Економічна привабливість		Кадрова привабливість		Територіальна привабливість		Привабливість продукції		Екологічна привабливість		Соціальна привабливість	
	Валовий регіональний продукт, млн. грн.	Кількість працівників представництва, осіб	Кількість осіб працездатного віку, тис. осіб	Рівень безробіття населення, %	Транспортне інфраструктура, дослідження IRI	Рівень відчуття безпеки, дослідження IRI	Площа посівних площ, тис. га	План продажів, %	Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря, тис. т.	Утворення відходів по регіонах, тис. т	Витрати на охорону навколишнього природного середовища, тис. грн.	Рівень схвалення діяльності місцевої влади, дослідження IRI
Київське	198142	46	803,1	6,0	19	23	1199,2	6,4	84,4	1414,3	7910729,6	26
Одеське	173224	4	1051,5	6,1	30	21	1866,9	5,8	33,1	638,8	462559,4	47
Полтавське	174089	2	641,5	10,9	19	15	1723,8	6,3	51,0	97442,8	1780825,7	12
Сумське	68476	15	505,8	8,1	18	25	1177,8	4,8	21,7	863,8	675284,8	30
Харківське	233279	16	1285,1	5,2	36	25	1802,3	5,6	106,5	1752,3	1708600,5	66
Херсонське	55152	4	494,4	9,8	8	15	1433,7	4,2	17,8	375,9	108070	11
Чернігівське	70611	14	466,0	10,6	23	13	1303,3	4,2	27,5	695,9	402211,9	72

Джерело: складено на основі [65; 81]

Таблиця Б3 - Дані для проведення кластерного аналізу представництв ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» за основними складовими оцінки управління інвестиційною привабливістю у 2018 році

Представництво	Економічна привабливість		Кадрова привабливість		Територіальна привабливість		Привабливість продукції		Екологічна привабливість		Соціальна привабливість	
	Валовий регіональний продукт, млн. грн.	Кількість працівників представництва, осіб	Кількість осіб працездатного віку, тис. осіб	Рівень безробіття населення, %	Транспортне інфраструктура, дослідження IRI	Рівень відчуття безпеки, дослідження IRI	Площа посівних площ, тис. га	План продажів, %	Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря, тис. т.	Утворення відходів по регіонах, тис. т	Витрати на охорону навколишнього природного середовища, тис. грн.	Рівень схвалення діяльності місцевої влади, дослідження IRI
Київське	156829	59	792,8	6,4	44	13	1190,9	6,2	81,3	1394,0	2540229,5	22
Одеське	149392	3	1047,2	6,6	28	7	1860,4	5,8	37,4	728,5	618690,4	52
Полтавське	150543	7	638,6	11,5	27	9	1719,0	6,1	52,1	19825,7	1708903,4	20
Сумське	56473	16	502,0	9,2	27	8	1162,5	4,7	20,8	852,2	759691,2	27
Харківське	187238	17	1284,0	5,5	53	17	1792,7	5,5	44,7	1628,5	1326098	63
Херсонське	47819	3	490,8	10,5	10	7	1396,2	4,1	12,4	392,5	103825	15
Чернігівське	56611	13	462,5	11,0	29	12	1271,7	4,1	29,7	717,4	452934,8	51

Джерело: складено на основі [65; 80]

Додаток В

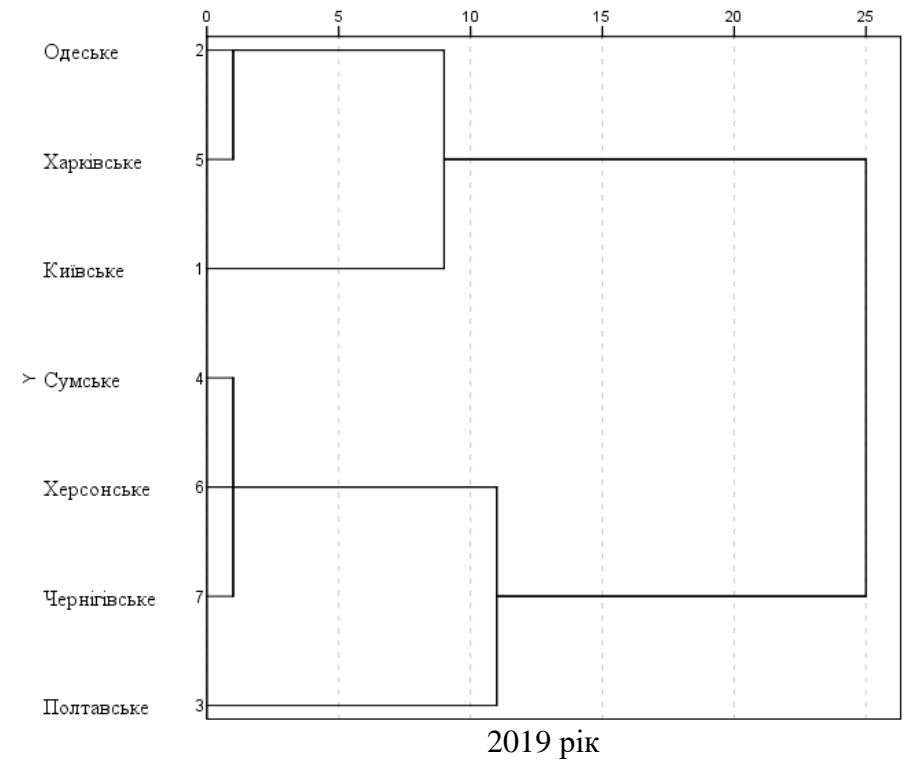
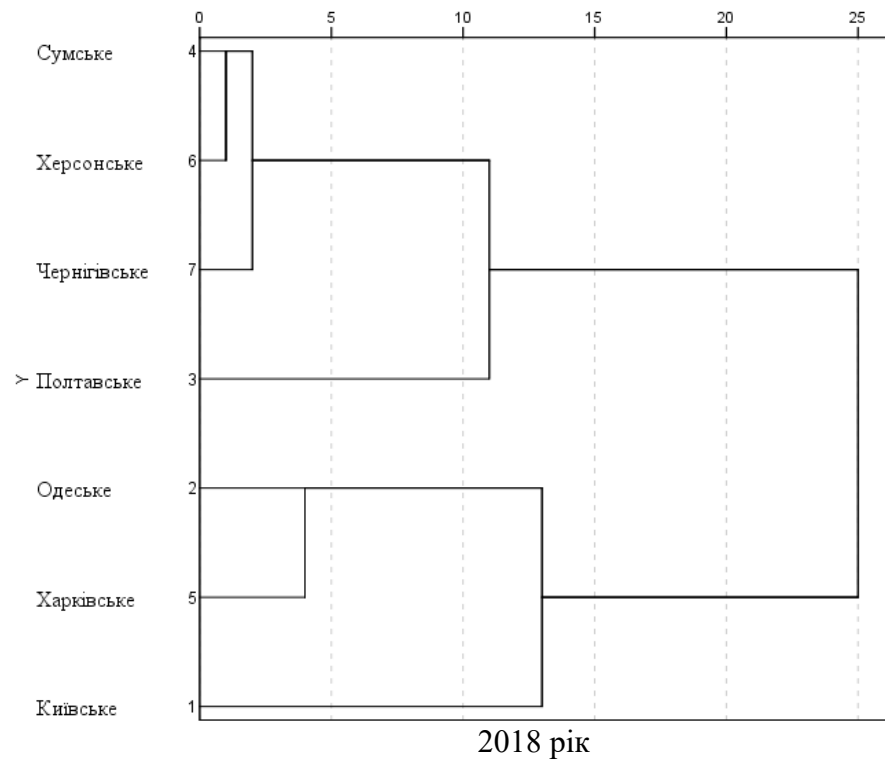

Рисунок В1 – Дендрограми ієрархічного кластерного аналізу представництв ТОВ «АГРОТЕХСОЮЗ» за основними складовими оцінки управління інвестиційною привабливістю у 2018 та 2019 році

Джерело: знімок екрана з SPSS Statistics

Додаток Г

Таблиця Г1 - Порівняльна характеристика стандартів нефінансової звітності

Назва стандарту	Характеристика та особливості
GRI (The Global Reporting Initiative) Глобальна ініціатива зі звітності	Сформований двома некомерційними організаціями «Ceres» та «Tellus Institute» при підтримці Програми ООН з довкілля (ЮНЕП) у 1997 році. Останнє оновлення у 2018 році. Це керівництво з розкриття інформації економічного, екологічного та соціального характеру. Охоплює більше 70 показників. Автори GRI стверджують, що цим стандартом користуються 82% найбільших підприємств світу.
SASB (Sustainability Accounting Standards Board) Рада зі стандартів бухгалтерського обліку сталого розвитку	Створений в 2011 році однойменною незалежною некомерційною організацією. Останнє оновлення у 2017 році. Виділяє специфічні показники для 77 галузей в економічному, екологічному та соціальному напрямку. Головна мета – розширити мову бухгалтерської звітності.
IIRC (International Integrated Reporting Council) Міжнародна рада з інтегрованої звітності	Рада IIRC створена в 2010 році. Останнє оновлення її стандарту в 2021 році. Основна мета інтегрованого звіту за цим стандартом - пояснити постачальникам фінансового капіталу, як організація створює вартість з часом.
ISO 26000 - Guidance on social responsibility Настанова по соціальній відповідальності	Опублікована у 2010 році, розроблена ISO - Міжнародною організацією із стандартизації. Це добровільні рекомендації зі звітності, що базуються на найкращих практиках, ISO 14000 (Стандарт екологічного менеджменту) та принципах соціальної відповідальності.
SA 8000 (Social Accountability 8000) Соціальна відповідальність	Створений в 1989 році компанією «Social Accountability International» (SAI) і використовується для оцінки соціальних аспектів систем менеджменту. Альтернатива цього стандарту - ISO 26000 .
AA1000 AS Стандарт соціальної звітності компаній	Розроблений Інститутом соціальної та етичної звітності у 1999 році. Головна мета стандарту - впорядкування соціальних ініціатив компанії і підвищення їх ефективності.

Джерело: складено автором на основі [84; 92; 93]